

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน :

ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

A STUDY OF THE MOTIVE FACTORS FOR THE DECISION TO BE
ORDAINED IN NEKKHAMMA PATTERN BY THE BUDDHISTS :

A CASE STUDY OF NAKORN PAMAK TEMPLE,
TALING CHAN DISTRICT,
BANGKOK

พระณัฐเสถียร อธิญาโณ (รุ่งเรือง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน :

ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

พระณัฐเสถียร อธิญาโณ (รุ่งเรือง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาธรรมนิเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A STUDY OF THE MOTIVE FACTORS FOR THE DECISION TO BE
ORDAINED IN NEKKHAMMA PATTERN BY THE BUDDHISTS :
A CASE STUDY OF NAKORN PAMAK TEMPLE,
TALING CHAN DISTRICT,
BANGKOK**

Phra Natthaset Athiyanō (Rungruang)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Dhamma Communication)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทนต์ อากาศโร, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาเกษม ตรี โฉน, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสุลี)

..... กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

..... กรรมการ

(รศ.บำรุง สุขพรรณ)

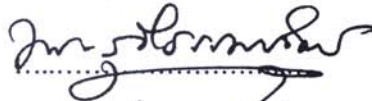
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาเกษม ตรี โฉน, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสุลี กรรมการ

รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการ

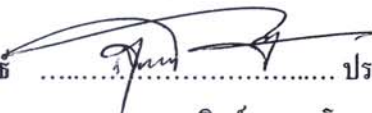
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยมอบหมาย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

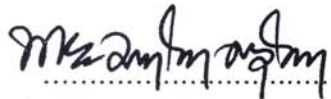
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

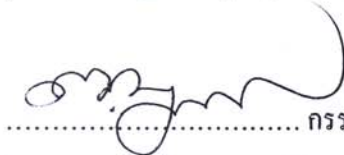
ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, ดร.)

กรรมการ

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสุสี)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(รศ.บำรุง สุขพรรณ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสุสี กรรมการ

รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของ
พุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตคลองชั้น
กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : พระณัฐเสถียร อธิญาโณ (รุ่งเรือง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ธรรมนิเทศ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร. ป.ธ.๓, B.A., MA., Ph.D.

: พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสฺสี ป.ธ.๘ พธ.บ., พธ.ม. (ธรรมนิเทศ)

: รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน งามสนิท B.A., MA., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๔

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการบวชเนกขัมมะ (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (๓) เพื่อศึกษาทัศนคติที่เกี่ยวกับระดับการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตคลองชั้น กรุงเทพมหานคร (๔) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตคลองชั้น กรุงเทพมหานคร วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พุทธศาสนิกชนผู้มาบวชเนกขัมมะ จำนวน ๒๐๐ คน โดยสถิติเชิงพรรณนาในการหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), และสถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) กรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (f-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยใช้สูตรตามวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความเป็นมาของการบวชนกขัมมะมีความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมีอยู่จนนับชาติไม่ถ้วน จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วออกเผยแผ่ประกาศพระศาสนา จนมีสาวกผู้รู้ตาม และออกบวชปฏิบัติตาม การบวชนกขัมมะ คือ การออกจากกาม การไม่คิดอยู่ในกาม การอยู่ในที่สงัด ความเป็นอิสระจากนิเวศเครื่องขวางกั้นความดีทั้งหลาย เป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญสำหรับบุคคลผู้มีจิตใจมองเห็นโทษ หรือเบื่อหน่ายในเรื่องของกามคุณและโทษแห่งการอยู่ครองเรือน ที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับกามคุณและอกุศลกรรมทั้งหลาย ส่วนรูปแบบของการบวชนกขัมมะที่เข้าใจและนิยมนั้นในปัจจุบัน คือ การนุ่งขาวห่มขาว การไม่โกนผม และการถือศีล ๘

๒. แนวความคิดและทฤษฎีในการตัดสินใจนั้น มาจากความรู้และข้อมูลที่ได้รับเป็นส่วนใหญ่แล้วทำให้มีการตัดสินใจในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับแนวความคิดในการตัดสินใจบวชนกขัมมะ มีผลมาจากการประชาสัมพันธ์ทางด้านต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ และ แนวความคิดที่สำคัญที่สุดคือแนวความคิดส่วนบุคคลในด้านความเชื่อว่าการบวชเป็นการสร้างบุญกุศลและเสริมสร้างบารมีให้ตนเอง ทศนคติที่เกี่ยวกับระดับการตัดสินใจของผู้บวชนกขัมมะเป็นทศนคติในด้านบวกและทศนคติด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาบวชมากที่สุด และด้านที่มีผลมากที่สุดคือ ชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการ และชื่อเสียงของสำนักปฏิบัติธรรม และด้านความเชื่อว่าการบวชจะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์ มีผลต่อระดับของการตัดสินใจของผู้บวชนกขัมมะ

๓. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจบวชนกขัมมะ ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตคลองชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน ๑๘๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ ส่วนเพศชายมีจำนวนเพียง ๑๕ คน หรือร้อยละ ๓.๕๐ โดยส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป คือมีจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕๐ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ มีอาชีพรับจ้างจำนวน ๕๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕๐ รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๐ ส่วนสื่อหรือปัจจัยเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจบวชนกขัมมะพบว่า เพศหญิง ที่มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีอาชีพรับจ้าง จะทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบวชนกขัมมะจากสื่อประเภทป้ายโฆษณามากที่สุด

๔. เปรียบเทียบการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตคลองชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า พุทธศาสนิกชนผู้บวชนกขัมมะที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการตัดสินใจบวชนกขัมมะไม่แตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ต่อเดือนส่งผลให้มีการตัดสินใจบวชนกขัมมะที่แตกต่างกัน

โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ มากที่สุด คือ มีความศรัทธาเชื่อมั่นในชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวชหรือชื่อเสียงของทางวัดมากที่สุด ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ในการบวชเนกขัมมะ ๓ อันดับแรก คือ เห็นว่าทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี รองลงมา คือ ทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยมุ่งเน้นเพื่อบำเพ็ญเนกขัมมะบารมี เพื่อศึกษาเรียนรู้หลักธรรมและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในจิตใจ และเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์

- Thesis Title** : A Study of the Motive Factors for the Decision to Be Ordained In Nekkhamma Pattern By The Buddhists : A Case Study of Nakorn Pamak temple, Taling Chan District, Bangkok
- Researcher** : Phra Natthaset AthiyanŌ (Rungruang)
- Degree** : Master of Arts (Dhamma Communication)
- Thesis Advisory Committee**
- : Assist.Prof. Dr. Phramahā Grissana Taruno Pali III, B.A., MA., Ph.D.
- : Phramahā Bunlert Dhammatassi Pali VIII, B.A. (Teaching of Social Studies), M.A (Dhamma Communication)
- : Assoc.Prof. Dr. Sman Ngamsnit B.A., MA., Ph.D.
- Date of Graduation** : January, 28, 2011

ABSTRACT

The main objectives of this research are (1) to study the origin and significance of ordination Nekkhamma (2) to study the concepts and theories related to decision-making (3) to study attitudes about the decision to ordain Nekkhamma Buddhists. Nakorn Pamak Temple, Taling Chan District, Bangkok (4) to compare the factors influencing the decision to ordain Nekkhamma, Nakorn Pamak Temple, Taling Chan District, Bangkok. The questionnaires were used to collect data from 200 people who ordained Nekkhamma and analyzed data with statistical package for social science Research

The results of this study were concluded as follows:

1. Background and significance of ordination Nekkhamma has come a long way since the Buddha Was Bhotisatava Performing the Perfection until he Enlightened as the Buddha and the religion spread announcement. And the disciples who are aware of it. And ordained

accordingly. Nekkhamma Ordination is refraining from the sexual contact. Living in peaceful place for people who see life as punishment. Or bored in a matter of carnality and disadvantages of the householder. The form of ordaining Nekkhamma is widely practiced today is to wear white cloth hair is not shave and undertake 8 precepts

2. Idea Nekkhamma ordination decisions. A result of the release of the various decisions and determine the most important concept is the idea of a personal belief that ordination is a merit making for themselves. Attitudes about the decision of the ordination Nekkhamma. a positive attitudinal environment, and the bail in reputation of the operator. and reputation of organization. And that ordination is their own benefit.

3. A Study of the Motive Factors for the Decision to be Ordained in Nekkhamma by the Buddhists : A Case Study of Nakorn Pamak temple, Taling Chan District, Bangkok, Most respondents were female, the number to 185 people, representing 92.50 percent the males were only 15 persons or 7.50 per cent, 41 years old and over were 139 people, representing 69 per cent. 0.50 with high school education, 63 people, representing 31.50 percent of the employed 95 people, representing 47.50 percent of monthly income less than 10,000 baht, equivalent to 69 percent. 34.50 percent.

4. Comparison of the Motive Factors for the Decision to be ordained in Nekkhamma by the Buddhists : A Case Study of Nakorn Pamak temple, Taling Chan District, Bangkok, who were ordained Nekkhamma with difference in sex, age, education, occupation, income per month had no difference in decision to ordain.

Factors affecting the decision to ordaine Nekkhamma. Operator or the famous monk of the temple. And attitudes about the benefits of ordained Nekkhamma is bolds; fricative perform perfection Second is to listen to teachings of teacher that cause more faith in Buddhism,Emphasizing Nekkhamma perfection. And to study the principles of Dhamma. to be used in everyday life, and to find peace in their lines and to liberate form suffering.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี จากความกรุณาของคณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย (๑) พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร. (๒) พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี (๓) รศ.ดร.สมาน งามสนิท ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือแนวคิด การจัดเก็บข้อมูล ตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อนุมัติวิทยานิพนธ์ซึ่งประกอบด้วย (๑) พระสุธีธรรมาวุธ วัฒนบัณฑิตวิทยาลัย (๒) พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ประธานกรรมการ (๓) พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร. กรรมการ (๔) พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี กรรมการ (๕) รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการ และ (๖) รศ.บำรุง สุขพรรณ กรรมการ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณาจารย์คณะพุทธศาสตร์ทุกท่าน และคณาจารย์ผู้ได้บรรยายความรู้รวมทั้งให้คำปรึกษาในด้านวิชาการ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธศาสนาและวิธีการเผยแผ่หลักพุทธธรรมด้วยดี ขอบันทึกไว้ด้วยความสำนึกในคุณงามความดีที่ทุกท่านมีให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนสหธรรมิกมหาบัณฑิตสาขาวิชาธรรมนิเทศ ปริญญาโทรุ่นที่ ๒๐ ที่ได้เมตตาให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น การสนับสนุน และกำลังใจ ทำให้การทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณและขออนุโมทนาบุญทุกท่าน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระครูประโชติธรรมรัตน์ เจ้าอาวาสวัดนครป่าหมาก ที่ได้ให้ความสนับสนุนการศึกษาเป็นอย่างดี และขออนุโมทนาขอบคุณ คุณ โยมแม่มาลี เจริญสุข และญาติโยมผู้ให้การสนับสนุนทุกท่าน บุญกุศลและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่มารดาบิดา และครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ที่เป็นกำลังใจสนับสนุน รวมทั้งผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์งานวิจัยครั้งนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย

พระณัฐเสฏฐ์ อธิญาโณ

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ ความเป็นมาของการบวชนกขัมมะ	๗
๒.๒ ประวัติความเป็นมาของการบวชนกขัมมะ	๒๗
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม	๔๕
๒.๔ ทฤษฎีการโน้มน้าวจิตใจ	๕๕
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๘
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๒
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๒

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๕
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๑ คุณลักษณะทั่วไปของส่วนบุคคล	๗๗
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ	๘๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน	๘๗
๔.๔ ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	๘๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๐
บรรณานุกรม	๑๑๒
ภาคผนวก	๑๑๕
ภาคผนวก ก (แบบสอบถาม)	๑๑๖
ภาคผนวก ข (หนังสือความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย)	๑๒๒
ภาคผนวก ค (ประมวลรูปภาพการจัดบวชเนกขัมมะ)	๑๒๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล	๓๔
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน	๓๗
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านการสื่อสาร	๓๘
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน	๓๙
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม	๔๐
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยทางความเชื่อ	๔๑
๔.๗ ค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการวชนกษัตริย์ของผู้ที่มาจากชนชั้นกษัตริย์ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร	๔๒
๔.๘ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ	๔๕
๔.๙ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ	๔๖
๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจวชนกษัตริย์ของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน	๔๗

	กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอายุ	
๔.๑๑	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๑๒	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนก การศึกษา	๘๙
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมจำแนกตามการศึกษา	๙๐
๔.๑๔	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ บวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ	๙๑
๔.๑๕	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอาชีพ	๙๒
๔.๑๖	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนก ตามรายได้	๙๓
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมจำแนกตามรายได้	๙๔
๔.๑๘	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการบวช เนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง	๙๕
๔.๑๙	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมในการ บวชเนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง	๙๖
๔.๒๐	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมบวช เพิ่มขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง	๙๗
๔.๒๑	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับสื่อที่จะใช้ ในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไปของกลุ่มตัวอย่าง	๙๘

	กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอายุ	
๔.๑๑	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๑๒	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนก การศึกษา	๘๙
๔.๑๓	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานครด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมจำแนกตามการศึกษา	๙๐
๔.๑๔	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ บวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ	๙๑
๔.๑๕	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอาชีพ	๙๒
๔.๑๖	การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนก ตามรายได้	๙๓
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อมจำแนกตามรายได้	๙๔
๔.๑๘	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการบวช เนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง	๙๕
๔.๑๙	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมในการ บวชเนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง	๙๖
๔.๒๐	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมบวช เพิ่มขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง	๙๗
๔.๒๑	จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับสื่อที่จะใช้ ในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไปของกลุ่มตัวอย่าง	๙๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๕ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การอ้างอิงพระไตรปิฎกอ้างอิงทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น อจ.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๕๗/๑๖๒-๑๖๓ หมายถึง คัมภีร์สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิปาตปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๒๑ ชื่อ ๑๕๗ หน้า ๑๖๒-๑๖๓ อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๕๗/๒๑๗ หมายถึง คัมภีร์สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาตภาษาไทย เล่ม ๒๑ ชื่อ ๑๕๗ หน้า ๒๑๗

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ภิกขุณี.	(บาลี) =	วินัยปิฎก	ภิกขุณีวิภังคปาติ	(ภาษาบาลี)
วิ.ภิกขุณี.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	ภิกขุณีวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย) =	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขจนุชวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.สี.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)

ม.มู.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปีณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	มชฺฌิมนิกาย	มชฺฌิมปีณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปีณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	มชฺฌิมนิกาย	อุปริปีณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.อุ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปีณณาสก์	(ภาษาไทย)
สํ.นํ.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	สํยุตฺตนิคาย	สคคาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
สํ.นํ.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	สังยุตตนิคาย	สคคาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	องคฺคตฺตนิคาย	ติคคินิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ติก.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	อังคฺคตฺตนิคาย	ติคคินิปาต	(ภาษาไทย)
อง.ปลยจก.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	องคฺคตฺตนิคาย	ปลยจคคินิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.คกค.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	องคฺคตฺตนิคาย	คคคคคินิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.คกค.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	อังคฺคตฺตนิคาย	คคคคคินิปาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(บาลี) =	สุดตฺตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	ธมฺมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.จริยา.	(ไทย) =	สุดตันตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	จริยาปิฎก	(ภาษาไทย)

คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

การอ้างอิงอรรถกถาภาษาบาลีใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น อง.ทุก.อ. (บาลี) ๑/๒๕๗/๔๒๐ หมายถึง องคฺคตฺตนิคาย มโนรปุรณิ ทุกคินิปาตอฏฺฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ชื่อ ๒๕๗ หน้า ๔๒๐ ถ้าไม่มีระบุเลขชื่อของคัมภีร์อรรถกถา ภาษาบาลี จะระบุเฉพาะเล่มและหน้า เช่น ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๗/๘๕-๕๓ หมายถึง ขุทฺทกนิคาย ธมฺมปทอฏฺฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๗ หน้า ๘๕-๕๓ การอ้างอิงอรรถกถาภาษาไทย ซึ่งใช้ฉบับแปลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยระบุ เล่ม/ภาค/ตอน/หน้า เช่น ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๔/๑๔๕-๑๕๑ หมายถึง คัมภีร์ ขุทฺทกนิคาย ธรรมบทอรรถกถา ภาษาไทย เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๔ หน้า ๑๔๕-๑๕๑ ถ้าไม่ระบุตอน จะระบุเฉพาะเลขเล่มและชื่อของคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี จะระบุเฉพาะหน้า เช่น อง.ทุก.อ. (ไทย) ๑/๒/๑๘๐-๑๘๑ หมายถึง อังคฺคตฺตนิคาย มโนรปุรณิ ทุกคินิปาตอรรถกถา ภาษาไทย เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๑๘๐-๑๘๑ แต่ถ้าไม่ระบุภาคและตอนของคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย จะระบุเฉพาะเล่ม/หน้า เช่น อง.คกค.อ. (ไทย) ๓/๕๕๘-๕๖๓ หมายถึง อังคฺคตฺตนิคาย มโนรปุรณิ คคคคคินิปาตอรรถกถา ภาษาไทย เล่ม ๓ หน้า ๕๕๘-๕๖๓

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ.	(ไทย) =	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	มหาวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย		ชาดกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย	มธุรสวิลาสินี	พุทธวงศ์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.จரிய.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย	ปรมัตถทีปนี	จரியปิฎกอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบวชเนกขัมมะ เป็นวิธีการทำบุญอย่างหนึ่งที่อยู่ในส่วนของภาวณามัยในพุทธศาสนา เพราะคำว่า เนกขัมมะ^๑ หมายถึงการออกจากกาม หรือการออกบวช^๒ เป็นหนทางออกในการแก้ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในเมื่อบุคคลมองเห็นการอยู่แบบชาวบ้านแล้วมีโทษภัย เพราะในหมู่ประชาชนนั้นมีบุคคลบางคนที่รู้จักคิดพิจารณาองเห็นชีวิตของหมู่มนุษย์ในสังคม ที่มีความเป็นไปทั้งทางดีและทางร้าย บางครั้งสังคมก็มีความเสื่อม บางครั้งก็มีความเจริญผันผวนปรวนแปรไปต่าง ๆ ไม่เที่ยงแท้แน่นอน หารสาระและความสุขแท้จริงไม่ได้

การมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคม นอกจากจะน่ายุติหาความสุขจากความสงบได้ยากแล้ว ก็มักไม่เปิดโอกาสแก่การที่จะแสวงหาความเข้าใจและความรู้จริงเกี่ยวกับชีวิต จึงมีคนบางคนในหมู่ชนเหล่านั้นปลีกตัวออกจากสังคม แล้วออกไปอยู่ในที่ห่างไกล เพื่อจะได้มีความสุขสงบและมีเวลาคิดค้นสิ่งต่างๆ ไม่ถูกรบกวนด้วยเรื่องที่ว่านวายเกี่ยวกับคนอื่นด้วยการปลีกตัวออกไปจากสังคมนั้น ก็จึงได้เกิดมีชีวิตแห่งการบวชขึ้นมาผู้ที่ออกบวชเหล่านี้ก็ไปอยู่ตามป่าตามเขา ในที่สงบ เช่นในถ้ำ แล้วก็หาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต ไปคิดค้นพิจารณาตลอดจนหาความสงบของจิตใจและได้มีความสุขจากสันติ อันเป็นความสงบที่ปราศจากเรื่องวุ่นวายทางโลก การแสวงหาความหมายของชีวิต และชีวิตที่มีความหมาย พร้อมกับหาความสงบของจิตใจอย่างนี้ ก็คือการออกบวช ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเล่าความคิดของพระองค์ให้สังกะสะ นิครนถบุตรฟังว่า “การอยู่ครองเรือนเป็นเรื่องอึดอัดเป็นทางแห่งธุลี การออกบวชเป็นทางปลอดโปร่ง การที่ผู้อยู่ครองเรือน จะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ให้บริบูรณ์ครบถ้วน คุณสังข์ขัด มิใช่ทำได้ง่าย ทางที่ดี เราควร โคนผมและ

^๑คำว่า เนกขัมมะอยู่ในคำว่า “เนกขัมมวิตก” ดูรายละเอียดใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯพมทานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๐.

^๒คำว่า “บวช” หมายถึงบวชเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ ภิกษุ สามเณร ภิกษุณี และสามเณรี (ม.ฎี. ๒/๑๘๖/๑๐๘).

หมวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ออกจากวังบวชเป็นบรรพชิตเกิด”^{๓๖} จนกระทั่งในกาลต่อมา พระพุทธองค์ ในสมัยที่ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เจริญวัยเป็นหนุ่มแน่น แข็งแรง มีเกศาดำสนิท อยู่ในปฐมวัย เมื่อพระราชมารดาและพระราชบิดาไม่ทรงปรารถนาจะให้ผนวช มีพระพักตร์นองด้วยน้ำพระเนตร ทรงกันแสงอยู่ จึง โทณผมและหมวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ ออกจากวังผนวชเป็นบรรพชิต เมื่อผนวชแล้วก็แสวงหาว่าอะไรเป็นกุศล ขณะที่แสวงหาทางอันประเสริฐคือความสงบซึ่งไม่มีทางอื่น ยิ่งกว่า^{๓๗} จากที่กล่าวมานี้เป็นการบวชแบบสละบ้านเรือนเด็ดขาดเพื่อมุ่งความหลุดพ้นจากกิเลส คือพระนิพพาน

แต่คำว่า บวช หรือการบวช ภาษาบาลีใช้คำว่า ปพฺพชฺชา แปลความหมายง่าย ๆ ว่า เว้นสละ ละได้ หมายถึง การสละละบาป ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม หรือ อกุศลต่างๆ เป็นอุบายฝึกอบรมตนในทางสงบ เว้นจากความชั่วมีการเบียดเบียนกันและกัน เป็นต้น^{๓๘} เพราะว่า บาปหรืออกุศลต่างๆ นั้นไม่ใช่ว่าจะละได้ง่ายๆ บางทีละภายนอกแล้วแต่ภายในยังละไม่ได้ ละทางกายแล้วก็ยังติดอยู่ในใจว่าจะละทางใจได้ต้องฝึกฝนพัฒนากันมาก การบวชนี้จึงถือว่าเป็นการฝึกฝนตนเอง คือการศึกษาในการที่จะพยายามละหรือขจัดกิเลส สิ่งเศร้าหมองจิตความชั่วร้ายต่างๆ ให้หมดไป กิเลสตัวสำคัญที่เด่นชัดอันจะพึงละก็คือ ความเห็นแก่ตัวที่ทำให้คนแสวงหาแต่สิ่งเสพเครื่องบำรุงบำเรอตัวเอง หลงระเหิงมัวเมาในกาม หรืออามิสต่างๆ และข่มเหงรังแก แย่งชิง เบียดเบียนกัน การบวช จึงมีความหมายด้วยว่า เป็นการละเว้นปลีกตัวออกไปจากการเบียดเบียน และปลีกตัวออกจากกาม ทั้งกิเลสกามและวัตถุกาม อีกความหมายหนึ่งที่พ่วงมาด้วยก็คือ สละเครื่องห่วงกังวลภายนอก คือทรัพย์สินเงินทอง วัตถุสิ่งของต่างๆ ไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านั้น ซึ่งมีความหมายต่อไปว่า จะได้มีชีวิตที่เป็นอิสระ เพราะฉะนั้น คำว่า บวช นี้จึงมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “ไปได้ทั่ว”^{๓๙} คือเป็นอิสระ การบวชนั้นมีประโยชน์มาก ถึงแม้จะไม่บวชอยู่ตลอดไปแม้จะบวชชั่วคราวระยะหนึ่งก็เป็นประโยชน์ ที่จะช่วยขัดเกลาให้ชีวิตเจริญงอกงามขึ้น ยิ่งเป็นผู้ที่อยู่รับผิดชอบสังคมต่อไป ถ้าเป็นคนที่ไม่ได้ฝึกหัดขัดเกลา ไม่พัฒนาตนเองแล้ว ก็จะไม่สามารถรับผิดชอบต่อสังคม ไปสร้างสรรค์สังคมได้ แต่อาจจะไปก่อปัญหาแก่สังคมด้วยซ้ำ

^{๓๖}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๓๐/๔๐๕.

^{๓๗}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๓๑/๔๐๖.

^{๓๘}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๘.

^{๓๙}ธรรมปราโมทย์, *คู่มือพระแท้*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การบวชเพื่อฝึกฝนพัฒนาสติปัญญานั้น ต้องใช้เวลาในการฝึกฝน แต่ในชีวิตที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนในการแสวงหาปัจจัย ๔ เพื่อเลี้ยงชีพการบวชก็จะเป็นเรื่องที่ยุ้งยาก โดยเฉพาะผู้หญิงไม่สามารถที่จะบวชเป็นภิกษุณีในฝ่ายพุทธศาสนาเถรวาทได้ เมื่อผู้หญิงไทยในปัจจุบันต้องการมาบวชในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท จึงถือบวชแบบที่เรียกกันว่า “แม่ชี” ซึ่งจะต้องรับศีล ๘ ปลงผม นุ่งขาวห่มขาว ต้องสละบ้านเรือนอยู่เหมือนกับภิกษุสามเณร แต่มีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เห็นความสำคัญของการบวช จึงได้สละเครื่องผูกพันทั้งหลายมาบวชเพื่อปฏิบัติธรรมโดยใช้เวลา ๗ วัน หรือ ๑๕ วัน แล้วก็กลับไปใช้ชีวิตแบบชาวบ้านตามปกติ การปฏิบัติอย่างนี้กลายมาเป็นการบวชที่เรียกชื่อกันว่า “การบวชเนกขัมมะ”

สังคมไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๑) เป็นสังคมที่มีแต่ความสับสนวุ่นวาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ทำให้ประชาชนคนไทยต้องสับสนไปด้วย เมื่อเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ แต่ภาวะค่าครองชีพกลับสูงขึ้น ประชาชนต้องดิ้นรนในการหาเลี้ยงชีพทำให้เวลาในแต่ละวันต้องสูญเสียไปกับการทำงานทั้งหมด ทำให้พุทธศาสนิกชนไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมตามสมควร ไม่มีโอกาสได้พัฒนาทางด้านจิตใจและสติปัญญาในทางพุทธ ทำให้สังคมเดินไปสู่ความเสื่อมมากยิ่งขึ้น และในกระบวนการความเสื่อมทั้งหลาย ไม่มีความเสื่อมอันใดที่มนุษย์จะพึงได้รับยิ่งไปกว่าความเสื่อมทางปัญญา และในทางตรงกันข้ามก็ไม่มี ความเจริญอันใดยิ่งไปกว่าความเจริญด้วยปัญญา โดยเฉพาะบุคคลทั้งหลายที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับความเจริญและความเสื่อมของสังคมด้วยแล้ว สิ่งที่ควรแก้ไขก็คือ ความเสื่อมและความเจริญของปัญญาของแต่ละบุคคลนั่นเอง ความเสื่อมหรือความเจริญของแต่ละบุคคลนั้นก็ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นเป็นสำคัญในเบื้องต้น ถ้าบุคคลใดมีความคิดเห็นถูกต้องโดยชอบ การกระทำตลอดจนคำพูดนั้น ก็ย่อมถูกต้องโดยชอบด้วยและบุคคลนั้นก็จะมีเจริญ เมื่อแต่ละบุคคลเจริญ สังคมนั้นก็จะเจริญไปด้วยเป็นเงาตามตัว การที่จะทำให้บุคคลมีความเจริญทางด้านปัญญา วิธีหนึ่งที่จะทำได้อย่างชัดเจนคือ การบวชเนกขัมมะเพื่อปฏิบัติธรรมดังกล่าว

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การบวชเนกขัมมะน่าจะมีปัจจัยเป็นเหตุในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่พุทธศาสนิกชนเข้ามาบวชเนกขัมมะเพื่อปฏิบัติธรรม เพราะปัจจัยภายนอก เช่น ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม และปัจจัยทางด้านการสื่อสาร มีการบอกกล่าวจากบุคคลที่รู้จัก การโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการรู้จักครูอาจารย์ผู้สอนหรือชื่อเสียงของสำนักปฏิบัติ เป็นต้น และปัจจัยภายใน เช่น ศรัทธา ความเชื่อ การเสียสละในเรื่องของเวลา เป็นต้น อนึ่ง วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นวัดเล็กๆ ไม่มีชื่อเสียง ไม่เป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จัดโครงการการบวชเนกขัมมะขึ้นในปี ๒๕๕๓ นี้ จำนวน ๓ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๕ - ๗ มีนาคม ๒๕๕๓, ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖-๒๘

มีนาคม ๒๕๕๓, ครั้งที่ ๓ วันที่ ๗ - ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓, จึงเป็นประเด็นที่ทำทนายให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้นำปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเหล่านั้นมาพัฒนาการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่พุทธธรรมแก่พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไปให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการบวชเนกขัมมะ
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาทัศนคติที่เกี่ยวกับระดับการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
- ๑.๒.๔ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน (๑) ปัจจัยทางการสื่อสาร (๒) ปัจจัยทางสื่อมวลชน (๓) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (๔) ปัจจัยทางความเชื่อ และจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๒๐ คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ครั้งที่ ๑ วันที่ ๕ - ๗ มีนาคม ๒๕๕๓, ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖-๒๘ มีนาคม ๒๕๕๓, ครั้งที่ ๓ วันที่ ๗ - ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓, รวม ๓ ครั้ง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดพื้นที่ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน คือ วัดนครป่าหมาก แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๔ สมมุติฐานการวิจัย

ผู้บวชเนกขัมมะที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะแตกต่างกัน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึงเหตุหรือหนทางอันเป็นทางให้เกิดการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน

ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ปัจจัยทางการสื่อสาร หมายถึงเครื่องมือในการสร้างปฏิสัมพันธ์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาข่าวสาร กับบุคคล การบวชเนกขัมมะ ประกอบด้วยข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อวิทยุ สื่อใบประชาสัมพันธ์ สื่อจากการบอกต่อจากคนรู้จัก

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม หมายถึงชื่อเสียงของสำนัก ชื่อเสียงของครูผู้สอน วิธีการปฏิบัติธรรม สถานที่ตั้งของสำนัก

การตัดสินใจ หมายถึงกระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาทางเลือกที่พอจะเป็นไปได้ และทางเลือกจากการบวชเนกขัมมะที่มีอยู่

การบวชเนกขัมมะ หมายถึงการรับเอาศีล ๘ และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชนวัดนครป่าหมาก แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เท่านั้น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของการบวชเนกขัมมะ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

๑.๖.๓ ทำให้ทราบทัศนคติที่เกี่ยวกับระดับการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของ

พุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๔ ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของ
พุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน แนวความคิดที่สำคัญคือการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวจิตใจ เนื่องจากการบวชเนกขัมมะของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านที่ผู้บวชต้องเสียดสีเช่น ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่ายเป็นต้น เพราะฉะนั้น ผู้ที่เข้ามาบวชเนกขัมมะนั้นจะต้องถูกโน้มน้าวจิตใจจากผู้อื่น หรือสถาบันอื่น จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่องดังนี้

- ๒.๑ ความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะ
- ๒.๒ ประวัติความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม
- ๒.๔ ทฤษฎีการโน้มน้าวจิตใจ
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ ความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะ

ความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะมีความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่สมัยที่พระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีอยู่จนนับชาติไม่ถ้วน จนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แล้วออกเผยแผ่ประกาศศาสนา จนมีสาวกผู้รู้ตาม และออกบวชตาม ต่อมารูปแบบของการบวชในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทคือ การบวชเป็นภิกษุ เป็นภิกษุณี เป็นสามเณร และเป็นสามเณรี สำหรับรูปแบบของการบวชเนกขัมมะที่เข้าใจและนิยมกันโดยทั่วไปคือการบวชสามเณร ๘ โดยไม่ต้องโกนผม แต่มาเข้าพักปฏิบัติธรรมที่วัด หรือสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีการจัดบวชตามโอกาส ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบวชเนกขัมมะ

เนกขัมมะ หมายถึงการหนีออกจากเรือน งดเว้นจากฆราวาสวิสัยผู้ยังเกี่ยวข้องกับ कामคุณ ไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่าที่สงบ สดงจากผู้คน หรือในปัจจุบันป่าคนน้อยลงไป ก็อาศัยวัด หรือสำนักปฏิบัติธรรม ที่มีสถานที่และบรรยากาศอันสงบเป็นสัปปายะเหมาะแก่ผู้สนใจใฝ่ปฏิบัติ ส่วนมากนิยมใช้รวม ๆ กันเรียกว่า การบวชเนกขัมมะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่าเนกขัมมะ หมายถึงการออก การออกจากกาม การออกบวช”^๑

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.๕) สมเด็จพระสังฆราช ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เนกขัมมะ หมายถึงการออกจากกาม ไม่ติดอยู่ในกาม การอยู่ในที่สงัด ความเป็นอิสระจากนิเวศน์เครื่องขวางกั้นความดีทั้งหลาย”^๒

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เนกขัมมะ หมายถึงการออกจากกาม, การออกบวช, ความปลอดโปร่งจากสิ่งล่อเร้าเข้ายวน”^๓

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เนกขัมมะ หมายถึงการออกบวช ความไม่โกรธ ชื่อว่าเนกขัมมะ เพราะออกจากความโกรธ ความขັນ ชื่อว่าเนกขัมมะ เพราะออกจากความเกียจคร้าน การเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย ชื่อว่าเนกขัมมะ เพราะออกจากอกุศลธรรมทั้งหลายดังนี้เป็นต้น”^๔

หนังสืออรรถกถา ท่านกล่าวว่า “การเพิ่มพูนอสุภสัญญาในกายของพระโพธิสัตว์ ผู้หันหลังให้ความยินดีในกามออกจากเรือนชื่อว่าเนกขัมมบารมี”^๕ และว่า “หมายถึงบรรพชา (การบวช)”^๖ “หมายถึงบรรพชา สมาบัติ และอริยมรรค เพราะเป็นเครื่องออกจากกาม ๒ ประเภท คือ

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (กรุงเทพฯ : นานมี นุกถ์กลับลิเกชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕๔.

^๒สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.๕), **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**, (กรุงเทพฯมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

^๓พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพฯมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๖.

^๔พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๕), ราชบัณฑิต, **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์**, (กรุงเทพฯ : วัดราชโอรสาราม), ๒๕๔๘.

^๕จุ.จริยา.อ. (ไทย) ๓๓/๓๖/๕๕๕.

^๖อง.ปญจก.อ. (บาลี) ๓/๕๗/๓๑, อง.อภฺฐก.อ. (บาลี) ๓/๒๘/๒๔๘, อง.นวก.อ. (บาลี) ๓/๔๑/๓๑๔.

กิเลสกำและวัตฤกำ^๓ “หมำถึงปฐมณำในอสุภะท้งหลำย”^๔ นอกจำนี้ ท่านก็ยังคงล่ำว่ำ “หมำถึงนิพพำนเป็นทีสงบระงับกิเลส”^๕ อีกด้วย

จำที่ล่ำว่ำมำข้ำงต้นท้งนี้ เนกขัมมะ หมำถึงการออกไปจำกกำคุณ กำรออกจำ เรือนถือบวชเพื่อละเว่นจำกกำคุณลิ่งข้วเข้ำในอำรณณ์ต่งๆ และกำมปลอตกัยจำก รุป เสียง กลิ่น รส และสั้มผัส ซ่งเป็นลิ่งล่อเร้ำเข้ำขვნ

อีกประกำรหนึ่ง ค่ำว่ำ เนกขัมมะเมื่อนำไปประกำกับศัพท้อื่น จะได้กำมหมำยต่งๆ กันไป เช่น ในหมวดกฤษลวิตกว่ำ

๑) เนกขัมมวิตก กำมตริกปลอตกจำกกำม กำมนี้กคิคในท่งเสียงสละ ไม่คิคในกำรปรม ปรีอสนองกำมอຍกขงคน

๒) อพยขำทวิตก กำมตริกปลอตกจำกพยขำท กำมนี้กคิคที่ประกำด้วยเมตตำ ไม่ ขัดเคือง หรือเพ่งมองในง่ำร่ำย

๓) อวิหิงสำวิตก กำมตริกปลอตกจำกกำรเบียดเบียน กำมนี้กคิคที่ประกำด้วยกรณำไม่ คิคร่ำยหรือม่งท่ำล่ำย^๖

ในอนุပ္พพิคถำ คื่อเรื่งที่ล่ำว่ำถึงตำล่ำดับ พระชรรมเทศนำที่แสดงเนื่อกำมลุ่มลิ่งกลง ไปโดยล่ำดับ เพื่อขัดเกลำอธขำศัยขงผู้ฟังให้ประณิคขื่นไปเป็นชั้น ๆ จนพร้อมที่จะท่ำกำมเข้ำใจใน ชรรมส่วนปรมัตถ์ ที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงแเกยสะกฤษบุตรเป็นปฐมคื่อ

๑) ทำนกถำ เรื่งทำน ล่ำว่ำถึงกำรให้ กำรเสียงสละเผื่อแผ่เบ่งป็น ช่วยเหลือกัน

๒) สิลกถำ เรื่งสิล ล่ำว่ำถึงกำรประพฤติที่ถูกต้องคิงำม

๓) สักคกถำ เรื่งสวรรรค์ ล่ำว่ำถึงกำมสุขกำมเจริญ และผลที่นำปรำรณำอันเป็น ส่วน คิขงกำมที่จะฟังเข้ำถึง เมื่อได้ประพฤติคิงำมตำหลักชรรม ๒ ข้อข้ำงต้น

๔) กำนำทินวถำ เรื่งโทษขงกำมล่ำว่ำถึงส่วนเสียง ข้อบกพร่องขงกำม พร้อมท้ง ผลร่ำยที่สืบเนื่อมำแต่กำม อันไม่ควรหลงใหลหมกมุ่นมัวมำ จนถึงรู้จักที่จะหน่ำยถอนออกได้

๕) เนกขัมมำนิสังสกถำ เรื่งอนิสงส์กำมออกจำกกำม ล่ำว่ำถึงผลคิขงกำรไม่ หมกมุ่นเพลิดเพลินคิคอยู่ในกำม และให้มีนันทะที่จะแสวงหำกำมคิงำมและกำมสุขอันสงบที่

^๓ อ.ญก.อ. (บาลี) ๓/๔๓/๑๒๒.

^๔ อ.ปญจ.อ. (บาลี) ๓/๒๐๐/๘๒.

^๕ ฐ.อ. (บาลี) ๖/๘๕.

^๖ ฐรำยละเอียคใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕.

ประณีตยิ่งขึ้นไปกว่านั้น^{๑๑} และตามปกติ เมื่อพระพุทธเจ้าจะทรงแสดงธรรมเทศนาแก่ภุชงค์ ผู้มีอุปนิสัยสามารถที่จะบรรลุธรรมพิเศษได้ จะทรงแสดงอนุพุทธิกถาก่อน แล้วจึงตรัสแสดงอริยสัจ ๔ ตามลำดับเสมอ เป็นการทำให้พร้อมที่จะรับธรรมเบื้องสูง คุณผ้าที่ซักฟอกสะอาดแล้ว ควรรับน้ำย้อมต่าง ๆ ได้ด้วยดี

ในธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์เป็นครั้งแรก ซึ่งทรงประกาศอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ ควรกำหนดรู้ สมุทัย ควรละ นิโรธ ควรทำให้แจ้ง และ มรรค ควรเจริญ และทรงประกาศทางสายกลาง คืออริยมรรคมีองค์ ๘ หนทางอันประเสริฐ ๘ ประการคือ

๑) สัมมาทิฐิ เห็นชอบคือเห็นอริยสัจ ๔ หรือเห็นไตรลักษณ์ เห็นปฏิจสมุปบาทเป็นต้น

๒) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ซึ่งประกอบด้วยเนกขัมมสังกัปปะ ดำริออกจากกาม อพยาบาทสังกัปปะ ดำริในความไม่พยาบาท อวิหิงสาสังกัปปะ ดำริในความไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๓) สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือกล่าววจีสัจจ ๔ เว้นวจีทุจริต ๔

๔) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ คือประพฤติกายสุจริต ๓ เว้นกายทุจริต ๓

๕) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ คือเว้นมิฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ

๖) สัมมาวายามะ พยายามชอบ คือปธาน หรือสัมมัปปธาน ๔

๗) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ คือสติปัญญาน ๔

๘) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ คือฌาน ๔^{๑๒}

และในบารมี ๑๐ ทศหรือ ทศบารมี คือปฏิบัติอันขบถยิ่ง คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุดเช่นความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นมหาสาวกเป็นต้น ประกอบด้วย^{๑๓}

๑) ทานบารมี คือการให้การเสียสละแบ่งปันวัตถุสิ่งของน้ำใจและชีวิตเลือดเนื้อให้แก่ผู้อื่นรวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ที่เรียกว่าอภัยทาน

๒) ศีลบารมี คือการรักษากายวาจา ให้อยู่ในหลักความประพฤติที่เป็นแบบแผนแห่งภาวะของตน, ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย

๓) เนกขัมมบารมี คือการออกบวช ความปลีกตัวปลีกใจออกจากกาม

^{๑๑}ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๖-๒๗/๓๒-๓๔, ที.ที. (ไทย) ๕/๒๓๓/๑๘๕.

^{๑๒}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕.

^{๑๓}บุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑/๔๑๔.

๔) ปัญญาบารมี คือความรอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เช่น รอบรู้เห็นแจ้งเรื่องไตรลักษณ์ เป็นต้น และรู้จักแก้ไขปฏิบัติจัดการต่าง ๆ

๕) วิริยบารมี คือความเพียร, ความแกล้วกล้าไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่น อุทิศสละ ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่

๖) ขันติบารมี คือความอดทน ความทนทานของจิตใจสามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางการปฏิบัติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลุอำนาจกิเลส

๗) สัจจบารมี คือพูดจริง ทำจริง พูดอย่างไร ก็ทำอย่างนั้น และจริงใจ

๘) อธิษฐานบารมี คือตั้งใจมั่น ตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามแน่วแน่

๙) เมตตาบารมี คือ ความรักใคร่ ประรณานิยามิตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลก ทั้งปวง มีความสุข ความเจริญ

๑๐) อุเบกขาบารมี คือความวางใจเป็นกลาง สม่าเสมอ เทียงธรรม และดำรงอยู่ในธรรม ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายชอบชัง หรือแรงเข้ายวน ยั่วดูใจ ฯ^๔

สรุปได้ว่า การออกบวชนกขัมมะ โดยมุ่งเน้นในเรื่องการออกจากกามเป็นสำคัญ และยังมีความหมายรวมไปถึงด้านจิตใจด้วย คือ มีจิตใจคิดที่จะสลัดออกจากกามคุณก็ถือว่าเป็นเนกขัมมะเช่นกัน แต่โดยความหมายที่ถูกต้องอย่างสมบูรณ์ที่สุด คือ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง ๒ ส่วน คือ พราภกายปลีกออกจากการครองเรือนที่ต้องเกี่ยวข้องกับอารมณ์ต่างๆ ในทางกามคุณ และพยายามปราศใจออกจากอารมณ์ต่างๆ เหล่านั้นที่เป็นประจวบเหมาะ ยึดเหนี่ยวผูกมัดจิตใจของสัตว์ไว้ในวัฏฏะสงสาร

๒.๑.๒ ความสำคัญของการบวชนกขัมมะ

การบวชนกขัมมะเป็นปฏิบัติที่ปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้มีจิตใจเห็นโทษ หรือเบื่อหน่ายในเรื่องของกามคุณ และโทษแห่งการอยู่ครองเรือน ที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับกามคุณ และอกุศลกรรมต่างๆ นานัปการ เบื้องต้นจึงต้องพราภกายของตนให้ออกห่างหลีกไปจากสิ่งยั่วยุ โดยการออกบวช ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ก็บำเพ็ญเนกขัมมะบารมีคือการออกบวช ดังมีรายละเอียดการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศใน ๑๐ชาติสุดท้ายเมื่อเป็นพระโพธิสัตว์ ๑๐ ประการคือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมะบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตา

^๔ พ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑/๔๑๔.

บารมี และอุเบกขาบารมี รวมเรียกว่าบารมี ๑๐ ประการ ซึ่งเรียงตามที่ทำเพ็ญใน ๑๐ชาติสุดท้ายได้ ดังนี้

- ๑) เสวยพระชาติเป็นพระเทมีย์ ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี
- ๒) เสวยพระชาติเป็นพระมหาชนก ทรงบำเพ็ญ วิริยบารมี
- ๓) เสวยพระชาติเป็นพระสุวรรณสาม ทรงบำเพ็ญ เมตตาบารมี
- ๔) เสวยพระชาติเป็นพระเนมิราช ทรงบำเพ็ญ อธิษฐานบารมี
- ๕) เสวยพระชาติเป็นพระมโหสถ ทรงบำเพ็ญ ปัญญาบารมี
- ๖) เสวยพระชาติเป็นพระกฐิทัต ทรงบำเพ็ญ ศีลบารมี
- ๗) เสวยพระชาติเป็นพระจันทกุมาร ทรงบำเพ็ญ ขันติบารมี
- ๘) เสวยพระชาติเป็นพระนารทะ ทรงบำเพ็ญ อุเบกขาบารมี
- ๙) เสวยพระชาติเป็นพระวิฑูรย์บัณฑิต ทรงบำเพ็ญ สัจจบารมี
- ๑๐) เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญ ทานบารมี^๕

๒.๑.๓ หลักการพิจารณาการบำเพ็ญบารมี ๑๐

ในการสะสมความดีหรือการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์นั้น พระโพธิสัตว์จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงธรรมในส่วนที่เป็นโทษของการไม่บำเพ็ญบารมี และอานิสงส์ของการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ว่าบารมีแต่ละข้อปฏิบัติอย่างไร^๖

๑. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญทานบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของการไม่ให้ทานว่า “ความพินาศมากมายหลายอย่าง เกิดมาจากความเป็นผู้มักมากในวัตถุมาก มีใจติดข้องหวงแหนอยู่ในที่ดิน ไร่ สวน เงินทอง โค กระบือ บุตร ภรรยา เป็นต้น วัตถุเหล่านี้ล้วนเป็นที่ตั้งแห่งภัยมากมาย มีภัยจากพระราชอาโจร ร้าย เป็นต้น เป็นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาทกันและกัน เป็นศัตรูเช่นฆ่ากัน เป็นสิ่งที่ไม่มีความสามารถ ความเศร้าโศกมาให้ ผู้มีจิตตระหนี่หมกมุ่นอยู่ในวัตถุที่หวงแหนเมื่อตายแล้วเป็นเหตุให้เกิดอบายภูมิ”

พระโพธิสัตว์ทรงพิจารณาเห็นอานิสงส์ของการบริจาคทานว่า “เป็นเหตุให้เข้าถึงความสวัสดี เพราะผู้ให้ย่อมเป็นที่รักที่ชื่นชอบของผู้ขอ ย่อมได้โภคทรัพย์อันใหญ่หลวง เป็นบันไดในการสร้างกุศลธรรมขั้นสูง มีศีล ภาวนา เป็นต้น และการที่จะบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณนั้น ก็อาศัย

^๕ดูรายละเอียดใน พุ.จริยา. (ไทย) ๑๓/๓๖/๕๕๖.

^๖พุทธการกรรมที่ปณี, หน้า ๖๒-๖๒.

เป็นอันดับแรกก่อน ถ้ายังยึดอยู่ในวัตถุสิ่งของ อวัยวะร่างกาย และชีวิตอยู่จะบรรลุโพธิญาณได้อย่างไร” จึงบำเพ็ญทานบารมี สละวัตถุทานทุกอย่างต่อจากทั้งหลายแล้วก็เกิดปีติโสมนัสว่า “ทานของเราให้ดีแล้วหนอ ทรัพย์ที่เราให้นี้จะมาเป็นอริยทรัพย์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวง เพื่อเป็นเหตุให้ถึงพุทธภูมิที่ได้ยากอย่างยิ่ง เลิศกว่าสมบัติในโลก” นี่เป็นหลักในการพิจารณาทานบารมี

๒. หลักในการพิจารณาในการบำเพ็ญศีลบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของการไม่มีศีลว่า “สัตว์โลกที่เดือดร้อนด้วยกิเลสทั้งหลาย เพราะไม่มีเกราะเครื่องป้องกันคือ ศีล มีแต่คนที่ไม่มีศีลเป็นส่วนมาก และการที่ไม่บำเพ็ญศีลบารมีนี้แหละทำให้ไม่อาจอยู่เป็นสุขในชาติปัจจุบันและชาติอนาคตข้างหน้า ทำให้ไม่ได้สิ่งปรารถนา มีแต่ได้รับการติเตียน ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่มีมิตร เข้ากับผู้มีศีลก็เก้อเจิน จะเป็นบัณฑิตได้อย่างไร จะบรรลุคุณธรรมในการเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างไร จะพาสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ได้อย่างไร”

พระโพธิสัตว์ทรงเห็นอานิสงส์ของศีลว่า “ธรรมดาชื่อว่าศีลเป็นน้ำล้างมลทินอันเศร้าหมอง คือ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ที่ไม่สามารถถูกกำจัดได้ด้วยแก่นจันทร์เหลือง ศีลเป็นเครื่องประดับอันวิเศษของคนดีทั้งหลาย มีกลิ่นหอมฟุ้งไปทั่วสารทิศและเหมาะทุกกาล มีอำนาจอย่างยิ่งเพราะนำมาซึ่งคุณธรรมทั้งหลายและเทวดาทั้งหลายบูชากราบไหว้ เป็นบันไดก้าวสู่เทวโลกสวรรค์ทุกชั้น เป็นอุบายบรรลุฉานและอภิญาอันวิเศษ เป็นทางให้บรรลุถึงนิพพาน เป็นที่ประดิษฐานสาวกโพธิญาณ ปัจเจกโพธิญาณ สัมมาสัมโพธิญาณ เหมือนแก้วสารพัดนึก ผู้มีศีลอันงามย่อมไม่ติเตียนตนเอง ทั้งวิญญูชนทั้งหลายก็ไม่กล่าวติเตียน มีแต่คนสรรเสริญว่าผู้นี้เป็นบุคคลผู้มีศีลอันงามหนอ ภัยต่างๆอาชญาและทุกติเป็นต้นย่อมไม่มี ความเดือดร้อนใจย่อมไม่มี ศีลย่อมนำมาซึ่งความสวัสดิ และตั้งอยู่ด้วยความไม่ประมาท จึงประโยชน์ใหญ่ให้สำเร็จ” นี่เป็นหลักในการพิจารณาศีลบารมี

๓. หลักในการพิจารณาในการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของกามทั้งหลายว่า “การติดอยู่ในกามสุขและการครองเรือนเป็นการคับแคบ และเป็นทางแห่งธุลีคือ กิเลสทั้งหลาย กามคุณทั้งหลาย มีอุปมาด้วยโครงกระดูก มีสุขน้อย มีความคับแคบมาก มีทุกข์มาก มีความยินดีน้อย มีโทษมาก ลำบากนาน แม้มารดาที่ทะเลาะกันกับบุตร บุตรที่ทะเลาะกับบิดา ผู้ติดในกามคุณเหมือนถือโคมไฟวิ่งทวนลม ไฟย่อมไหม้ตนเองโดยไม่รู้ตัวว่าจะนำทุกข์ภัยมาให้” พระโพธิสัตว์ท่านเห็นโทษดังนี้

พระโพธิสัตว์ทรงมองเห็นอานิสงส์ของเนกขัมมะว่า “การบรรพชา นั้นเป็นหนทางให้ออกจากกามคุณทั้งหลาย ทำให้ใจพ้นจากเรื่องเกี่ยวข้องในภพทั้งหลาย มีคุณ คือ ความมักน้อย สันโดษในปัจจุบัน ๔ มีบิณฑบาต จีวร เสนาสนะ เกศผ้า ต้องพิจารณาก่อนใช้สอย เกิดความวิเวก ไม่

คลุกคลีด้วยหมู่คณะ ประารถความเพียรได้สะดวกบำเพ็ญศีลบารมีได้สมบูรณ์ มีความประพฤติขัด
เกลากิเลส ผลัดในข้อปฏิบัติที่เป็นองค์คุณกำจัดกิเลส กิจทั้งหมดนี้ย่อมสำเร็จได้ฉับพลันทีเดียวแก่
บรรพชิต หากสำเร็จแก่คฤหัสถ์ไม่ ยิ่งจะบำเพ็ญบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วจะขาดการ
บรรพชาเสียมิได้ คุณของบรรพชามีมากมายไม่สามารถนับได้ อุปมาเหมือนว่าบุคคลไม่อาจนับลูก
คลื่นในมหาสมุทรได้ว่า ในมหาสมุทรนั้นมีลูกคลื่นอยู่เท่านั้นเท่านี้ได้นับได้ การบวชมีคุณหลาย
อย่างนับประมาณมิได้ฉั้มนั้น” นี้เป็นหลักในการพิจารณาเนกขัมมบารมี

๔. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญปัญญาบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของโมหะความหลงว่า “ที่เวียนว่าตายเกิดอยู่ใน
กามภพ รูปภพ อรูปภพนี้ เพราะความไม่รู้อาการเกิดเป็นทุกข์ จึงแสวงหาการเกิดอยู่ และการทำธุระ
อะไรถ้าขาดปัญญาเสียการงานเหล่านั้นก็ไม่อาจสำเร็จได้เลย ยิ่งการให้ทานรักษาศีล เจริญภาวนา
ขาดปัญญาไม่ได้เลย เพราะถ้าขาดปัญญาเสียแล้ว กิเลสทั้งหลาย มีตัณหา ทิฏฐิ เป็นต้น ก็เข้าไปอาศัย
กุศลธรรมเหล่านั้นก็ไม่บริสุทธ์ ยิ่งผู้ที่จะเป็นผู้นำพาผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์เสียแล้ว จะขาดปัญญามิได้
เลย”

พระโพธิสัตว์ทรงมองเห็นอนิสงส์ของปัญญาว่า “ท่านจะบริสุทธ์ได้ด้วยปัญญา ศีลจะ
บริสุทธ์ได้ด้วยปัญญา ภาวนาจะบริสุทธ์ได้ด้วยปัญญา กิเลสทั้งหลายจะหมดได้ด้วยปัญญา กำลังอะไร
จะเสมอด้วยกำลังของปัญญา เพราะไม่มีบุคคลหมู่ใดไม่ต้องการมีปัญญา ฉะนั้น พึงสั่งสมปัญญา
บารมีเถิด เพราะปัญญาเป็นอาวุธในการกำจัดกิเลสทั้งหลาย ดังท่านตรัสว่าแสงสว่างเสมอด้วย
ปัญญาไม่มี การได้มาซึ่งสัมพัญุตตญาณก็ต้องอาศัยปัญญา และปัญญาข้อมนำมาซึ่งคุณวิเศษทั้ง
ปวง” นี้เป็นหลักในการพิจารณาปัญญาบารมี

๕. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญวิริยบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของความไม่อดสาหะว่า “การงานทุกอย่างในโลก
นี้ ที่ไม่สำเร็จตามความประสงค์นั้นเพราะว่าขาดวิริยะคือความเพียร ความเพียรเป็นเครื่องขัดเกลากิเลสบ่มพระโพธิญาณให้แก่กล้า
เกียดคร้านมัวเมาในชีวิต เป็นที่เกลียดชังของบัณฑิตทั้งหลาย เกิดมา ๑๐๐ ปีก็ไร้ประโยชน์ และผู้ที่
ปรารถนาจะได้ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และความพ้นทุกข์ เว้นความอดสาหะความบากบั่น และการ
งานนั้นจะสำเร็จได้อย่างไร”

พระโพธิสัตว์มองเห็นอนิสงส์ของวิริยะว่า “บุคคลผู้มีความเพียร ข้อมนำคุณธรรม
ทั้งหลายที่ยังไม่สำเร็จได้สำเร็จ ความเพียรเป็นตะเครื่องขัดเกลากิเลสบ่มพระโพธิญาณให้แก่กล้า
ข้อมทำให้บารมี ๑๐ นั้นสำเร็จ เพราะการที่จะได้มาซึ่งสัมมาสัมโพธิญาณ ต้องใช้เวลาเป็นอย่างน้อย
ถึง ๒๐ อสงไขยกับอีกแสนกัป ซึ่งจะต้องใช้ความเพียร ความอดทนกว่าการสร้างบารมีกว่าจะได้มา
การทำกุศลต่าง ๆ นั้นข้อมมีหมู่มารคือกิเลสมาเป็นต้น มาขัดขวางอยู่ตลอด จึงต้องใช้กำลังความ

เพียรในการประหัตประหารอย่างไม่ท้อถอย ก็สามารถบรรลุความประสงค์ได้ จะให้ใครมาช่วย บำเพ็ญบารมีก็มิได้ เพราะกิเลสของใครคนนั้นก็ต้องละเอง” นี้เป็นหลักในการพิจารณาวิริยบารมี

๖. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญขันติบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของการไม่อดกลั้นต่อความโกรธว่า “ความโกรธ ย่อมทำให้สัตว์ทั้งหลายทะเลาะกัน ทำให้โลกพินาศ สัตว์ทั้งหลายแข่งขันฆ่าก็เพราะความโกรธ เป็นเหตุให้เพื่อนต้องแตกจากเพื่อน ญาติต้องแตกจากญาติ สัตว์ทั้งหลายต้องเร่าร้อนอยู่เป็นนิตย์ เป็นเหตุแห่งทุกข์ และเป็นเหตุนำมาซึ่งโรคต่างๆ ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของอกุศลธรรมทั้งปวง ทำให้จิต สับส่ายไม่มั่นคง เป็นที่ฟังของตนเองไม่ได้ บัณฑิตทั้งหลายคิดเทียบผู้มักโกรธ ความโกรธนั้นเป็นเหตุนำมาซึ่งทุกข์ทั้งปวง เพราะความประมาทเป็นเหตุ”

พระโพธิสัตว์มองเห็นอนิสงส์ของขันติว่า “ผู้มีความอดทนเป็นผู้ที่ควรแก่การงาน ทั้งหลาย ทำให้ฝ่าฟันอุปสรรคที่คอยขัดขวาง เป็นผู้ควรแก่การบรรลุธรรม เป็นธรรมมีอุปการะต่อ การปฏิบัติอันเป็นปฏิบัติต่อกิเลสทั้งปวง เป็นคุณธรรมที่สามารถข่มอารมณ์ ที่น่าปรารถนาและ ไม่น่าปรารถนา เป็นคุณธรรมจุกแผ่นดินที่รองรับสิ่งทั้งปวง และนำมาซึ่งผลคือ พระสัมมาสัมโพธิญาณ ขนสรพสัตว์ให้ออกจากทุกข์ในการเวียนว่ายตายเกิด” นี้เป็นหลักในการพิจารณาขันติบารมี

๗. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญสัจจบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของคำไม่จริงว่า “คำพูดที่ไม่จริง เป็นธรรมลามก เป็นต้น เป็นเหตุให้สัตว์ทั้งหลายเสียประโยชน์ ทำให้บุคคลไม่ควรเชื่อถือ ผู้ขาดสัจจะ ไม่สมควรแก่ คำปฏิญาณ ไม่ตั้งมั่นในคุณธรรมที่ตนเองได้พูดไว้และยอมเสื่อมจากคุณธรรมทั้งปวง”

พระโพธิสัตว์ ทรงมองเห็นอนิสงส์ของสัจจะความจริงว่า “คุณธรรมต่างๆ เกิดขึ้นได้ เพราะสัจจะที่มีอยู่ในตนเอง คนมีสัจจะทำอะไรก็ตามย่อมมีคนเชื่อถือ มีจิตใจเที่ยงแท้ไม่เปลี่ยน ความคิด การบำเพ็ญบารมีนั้นย่อมนำมาซึ่งความสุข ทำให้สัตว์มีที่พึ่ง สามารถพาบุคคลที่กำลัง มีความทุกข์พ้นจากทุกข์อันใหญ่หลวงนั้นได้ และสามารถบำเพ็ญโพธิสัมภาระให้สำเร็จบริบูรณ์” นี้ เป็นหลักในการพิจารณาสัจจบารมี

๘. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญอธิษฐานบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของคนมีใจหวนไหวง่ายว่า “บุคคลใดก็แล้วแต่ถ้า เป็นคนที่มีจิตใจหวนไหวง่ายในสิ่งที่กำลังทำ ย่อมขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมเป็นคนหวนไหว ต่อการบำเพ็ญบารมี มีทาน ศีล เป็นต้น หรืออาจมีการเปลี่ยนใจท้อถอยในการบำเพ็ญบารมีขึ้นมาได้ ก็จะทำให้บารมีทั้ง ๑๐ ประการ ที่ตนกำลังบำเพ็ญบารมีอยู่นั้นไม่เต็มเปี่ยม”

พระโพธิสัตว์ทรงมองเห็นอนิสงส์ของอธิษฐาน คือ การตั้งใจมั่นไม่หวนไหวว่า “บุคคลมีจิตเป็นหนึ่งไม่ท้อถอยเด็ดเดี่ยวเช่นนี้ สามารถสร้างบารมีทั้งปวงโดยไม่พรั่นพรึงต่อคำ

สรรเสริญและลากสักการะทั้งปวง บุคคลผู้มีจิตเช่นนี้ย่อมสามารถนำผลคือ สวรรค์โพธิญาณ ปังเจกโพธิญาณ สัมมาโพธิญาณสำเร็จได้ง่าย” นี้เป็นหลักในการพิจารณาอริยฐานบารมี

๕. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญเมตตาบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์เห็นโทษของบุคคลผู้ขาดเมตตาทั้งหลายว่า “ธรรมดาบุคคลในโลกนี้ถ้าหากว่าไม่มีความกรุณาปราณีต่อกันและกัน ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความอิจฉาริษยา เกลียดกันและกัน ความเป็นมนุษย์ก็เริ่มเลือนหายไปจากใจ ต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ความมีน้ำใจที่เกื้อกูลต่อกันก็เลือนหาย บุตรธิดาทั้งหลายไม่เคารพมารดาบิดา ศิษย์ไม่เคารพครูอาจารย์ สังคมทุกชนชั้นอยู่อย่างเดือดร้อนและวุ่นวาย เพราะขาดคุณธรรมที่ค้ำจุนโลก คือ เมตตา”

พระโพธิสัตว์ทรงมองเห็นอนิสงส์ของเมตตาว่า “ความเมตตาปรารถนาดีต่อกันและกันนำสุขมาให้แก่สัตว์โลก ความเป็นอยู่ก็อยู่อย่างปลอดภัยไร้ความกังวล ไม่หวาดกลัวต่อภัยทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายเป็นมิตรซึ่งกันและกัน ทุกคนมีความโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ทำให้โลกน่าอยู่ เพราะคุณธรรมคือเมตตาเป็นเหตุให้ทำกุศลธรรมได้ง่ายและนำมาซึ่งคุณวิเศษต่างๆ และความเมตตานี้จึงทำให้มีพระพุทธรูปเจ้าเกิดขึ้น มีมหากรุณาธิคุณต่อสัตว์ทั้งปวง” นี้เป็นหลักในการพิจารณาเมตตาบารมี

๑๐. หลักการพิจารณาในการบำเพ็ญอุเบกขาบารมี มีดังนี้

ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของความลำเอียงว่า “บุคคลในโลกนี้มีจิตใจหวั่นไหวต่อโลกธรรมทั้ง ๘ เห็นตัวเองดีกว่าคนอื่น เห็นคนอื่นต่ำกว่าตน มีใจตกอยู่ใต้อำนาจทั้งหลาย แข่งกันเป็นใหญ่ จิตที่หวั่นไหวและผูกพันอยู่กับอารมณ์ต่างๆ ที่ยั่วชวน ทำให้จิตใจเป็นทุกข์ตกต่ำไม่เจริญในกุศลธรรมขั้นสูงขึ้นไป”

พระโพธิสัตว์ทรงมองเห็นอนิสงส์ของอุเบกขาว่า “คุณธรรม มีทานบารมี เป็นต้น จะบริบูรณ์ได้เพราะว่ามีใจเป็นกลางต่ออารมณ์ที่ดีและน่าเกลียด และเป็นบ่อเกิดแห่งเมตตาพรหมวิหาร การวางเฉยไม่ผูกใจเจ็บต่อความเสียหายที่ผู้อื่นทำให้ ผู้ที่เว้นอุเบกขาสีแล้วบารมีทั้งหลายก็สำเร็จลงไม่ได้ ซึ่งเป็นบารมีข้อสุดท้ายที่ทำให้พระโพธิสัตว์อดทนในการสร้างคุณธรรมเพื่อให้ได้บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ” นี้เป็นหลักในการพิจารณาอุเบกขาบารมี

พระโพธิสัตว์มีความเข้าใจโลกถูกต้องนั้นจัดเป็นสัมมาทิฐิ ถ้ามีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้วก็จะสามารถเข้าใจด้วยปัญญาของตนทันทีว่าคนเราเกิดมาทำไม รู้ชัดว่าคนเราเกิดมาเพื่อสร้างคุณงามความดีเท่านั้น พระองค์ก็จะทรงสร้างแต่คุณงามความดีต่างๆ อาทิ บารมี ๑๐ ส่วนกรรมชั่วนั้นในบางกรณีดูเหมือนจะก่อให้เกิดความพอใจหรือความสะใจ แต่ในที่สุดแล้วก็จะนำซึ่งความทุกข์และความเดือดร้อนมาให้ และการบำเพ็ญบารมีนั้น ท่านกล่าวว่า ถ้าจะบำเพ็ญให้บริบูรณ์ต้องให้ครบ ๓ ชั้น คือ

- ๑) ชั้นบารมีคือ ระดับสามัญ เช่น ทานบารมี การให้สิ่งของทรัพย์สินเงินทอง
- ๒) ชั้นอุปบารมีคือ ระดับรองหรือจวนจะสูงสุด เช่น ทานอุปบารมี คือ การเสียดละ
- ๓) ชั้นปรมัตถบารมี คือ ระดับสูงสุด เช่น ทานปรมัตถบารมี คือ การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น

บำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการครบ ๓ ชั้นนี้ เรียกว่าสมมติบารมี คือ บารมีครบ ๓๐ ถ้าวิน
 ดังที่ท่านสรุปไว้ในสโมธานกถาว่าด้วยสรุปการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ชื่อว่า การบำเพ็ญบารมีอันเป็น
 เครื่องบ่มพระโพธิญาณเหล่านี้ จัดเป็นบารมี ๑๐ อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ คือการบำเพ็ญทาน
 ในภพที่ตถาคตเป็นพระเจ้าสิริราชผู้ประเสริฐเป็นทานบารมี ในภพที่เราเป็นเวสสันดรและเป็น
 เวลามพราหมณ์ เป็นทานอุปบารมี ในภพที่เราเป็นอกิตติดาบสอดอาหารนั้นเป็นทานอุปบารมี ใน
 ภพที่เราเป็นพระยาโก่งป่า สีลวานกและพระยากระต่าย เป็นทานปรมัตถบารมี ในภพที่เราเป็นพระยา
 วานร ช้างฉันทันต์ และช้างเลี้ยงมารดา เป็นศีลบารมี พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้แสวงหาคุณยิ่งใหญ่ตรัส
 ไว้ดังนี้ การรักษาศีลในภพที่เราเป็นจัมเปยยกนาคราช และภริยัตถนาคราช เป็นศีลอุปบารมี ใน
 ภพที่เราเป็นสังขपालบัณฑิต เป็นศีลปรมัตถบารมี ในภพที่เราเป็นบุชฌชยกุมาร มหาโควินท
 พราหมณ์คนเลี้ยงช้าง อโยฆรรราชโอรส ภัลลสาสุวรรณสาม มฆเทวะและเนมิราช บารมีเหล่านี้เป็น
 อุปบารมี ในภพที่เราเป็นมโหสถผู้เป็นทรัพย์ของรัฐ คุณทนต์ฉันทิละและนกกกระทา บารมีเหล่านี้
 เป็นปัญญาอุปบารมี ในภพที่เราเป็นวิฐูรบัณฑิตและสุริยพราหมณ์มาตังคะ ผู้เป็นศิษย์เก่าของ
 อาจารย์ บารมีทั้ง ๒ ครั้งนี้ เป็นปัญญาบารมี ในภพที่เราเป็นพระราชผู้มีศีล มีความเพียร เป็นผู้
 ก่อให้เกิดสัตตกุสัลตชาดก บารมีนี้แลเป็นปัญญาปรมัตถบารมี ในภพที่เราเป็นพระราชผู้มี ความ
 เพียร บากบั่น เป็นวิริยปรมัตถบารมี ในภพที่เราเป็นพระยวานรผู้มีคุณธรรม ๕ ประการเป็นวิริย
 บารมี ในภพที่เราเป็นธรรมपालกุมารเป็นขันติบารมี ในภพที่เราเป็นธรรมิกเทพบุตร ทำสงคราม
 กับธรรมิกเทพบุตร เรียกว่าขันติอุปบารมี ในภพที่เราเป็นขันตีวาทีดาบส แสวงหาพุทธภูมิด้วยการ
 บำเพ็ญขันติบารมี ได้ทำกรรมที่ทำให้ยากเป็นอันมาก นี้เป็นขันติปรมัตถบารมี ในภพที่เราเป็นสส
 บัณฑิต นกคุ้ม ซึ่งประกาศคุณสัจจะยังไฟให้ดับด้วยสัจจะ นี้เป็นสัจจบารมี ในภพที่เราเป็นปลาอยู่
 ในน้ำได้ทำสัจจะอย่างสูงยังฝนให้ตกใหญ่นี้เป็นสัจจบารมีของเรา ในภพที่เราเป็นสุปารบัณฑิตผู้
 เป็นนักปราชญ์ ยังเรือให้ข้ามสมุทรจนถึงฝั่งเป็นกัณห์ทีปายนดาบส ระงับยาพิษได้ด้วยสัจจะและ
 เป็นวานรข้ามกระแสน้ำคงคาได้ด้วยสัจจะนี้เป็นสัจอุปบารมีของเรา ในภพที่เราเป็นสุตโสมราชา
 รักษาสัจจะอย่างสูงช่วยปล่อยกษัตริย์ ๑๐๑ นี้เป็นสัจปรมัตถบารมี อะไรที่จะเป็นความพอใจไปกว่า
 อธิษฐาน นี้เป็นอธิษฐานบารมี ในภพที่เราเป็นมาตังคะชฎิล และช้างมาตังคะ นี้เป็นอธิษฐานอุปบารมี
 ในภพที่เราเป็นมุกตักกุมาร เป็นอธิษฐานปรมัตถบารมี ในภพที่เป็นมหาภัณฑุญญ และพระเจ้า
 โสธนะและบารมีสองอย่าง คือในภพที่เราเป็นพระเจ้าพรหมทัตและคณัตติณทกะที่กล่าวแล้วเป็น

เมตตาบารมีในภพที่เป็นโสมนันทบัณฑิตผู้ทำความรัก บารมีเหล่านั้นเป็นเมตตาอุปบารมีเมตตาบารมี ในภพที่เราเป็นพระเจ้าเอกราช เป็นบารมีไม่มีของผู้อื่นเหมือน นี่เป็นเมตตาปรมัตตบารมี ในภพที่เราเป็นนกกเขกเต้าสองครั้งเป็นอุเบกขาบารมี ในภพที่เราเป็นโลมหังสบัณฑิต เป็นอุเบกขาปรมัตตบารมี บารมีของเรา ๑๐ ประการนี้ เป็นส่วนแห่งโพธิญาณอันเลิศ บารมียิ่งกว่า ๑๐ ไม่มีหย่อนกว่า ๑๐ ก็ไม่มี เรามำเพ็ญบารมีทุกอย่างไม้อิ่งไม่หย่อนเป็นบารมี ๑๐ ประการ^{๑๓} การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาติหนึ่ง ๆ มิใช่ว่าจะทรงบำเพ็ญบารมีเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทรงบำเพ็ญทานบารมี หรือทรงบำเพ็ญศีลบารมีอย่างเดียวเท่านั้น แต่ในชาติเดียวกันนั้น ได้บำเพ็ญบารมีหลายอย่างควบคู่กันไป แต่อาจเด่นเพียงบารมีเดียวที่เหลือนอกนั้นเป็นบารมีระดับรอง ๆ ลงไป เช่น ในชาติที่เป็นพระเวสสันดรทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ บารมี

ฉะนั้น การบวชเนกขัมมะ จึงถือว่าเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญ ที่จะเป็นบันไดนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายอันสูงสุด สำหรับผู้ที่มีความปรารถนาที่จะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสาร ตามรอยแห่งบัณฑิตชนทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น เพราะเป็นปฏิบัติที่ปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญมาแล้วเมื่อครั้งทรงเกิดเป็นพระโพธิสัตว์ และในฐานะที่เป็นพุทธบริษัทผู้จะเจริญตามรอยพระบาทพระบรมศาสดา จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามปฏิบัติที่พระบรมศาสดาทรงดำเนินมาแล้วในอดีต

เนกขัมมะหรือการบวชไม่ใช่การเห็นแก่ตัวหรือการหนีเอาตัวรอด เพราะการบวชนั้นมีธรรมะที่เกี่ยวข้องในการบวช เช่น ความอดทน ความเพียร ความมีสติและปัญญา ส่วนเรื่องความมีคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาอธิบายว่า ผู้ที่จะประสบผลสำเร็จในการบวชนั้น ไม่ใช่เรื่องที่ย่ายเลย ต้องเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าของการบวชอย่างแท้จริง เพราะต้องประพฤติปฏิบัติธรรมทั้งทางกายและทางใจอยู่ตลอดเวลา ต้องฝืนไม่กระทำการสิ่งต่างๆ ที่เป็นการกระทำจนเคยชินในครั้งที่ยังเป็นฆราวาส การเข้าสู่เพศบรรพชิตโดยการบวชหรือการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา คือการเข้าสู่สังฆมสังฆ์หรือการเข้าสู่ภิกษุภาวะด้วยวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อประพฤติพรหมจรรย์กระทำที่สุดแห่งทุกข์นั้น อันเป็นการปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ ในสังคมไทยถือว่าการบวชเป็นการทดแทนพระคุณของบิดามารดา อานิสงส์ของการบวชเชื่อว่า แม้มารดาบิดาที่ตายแล้วตนราก็สามารถช่วยให้ขึ้นจากรกยกขึ้นไปสู่สวรรค์ได้^{๑๔} ดังนั้นผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบบวชแล้วจะต้องบวช เพื่อเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้ดี มีศีลธรรม และเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด การบวชจึงเป็นพระเพณีที่จำเป็นสำหรับชายไทยทุกคน

^{๑๓} บุ.จริยา. (ไทย) ๓๓/๑๒๒/๗๖๖-๗๗๘.

^{๑๔} สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, บารมีสิบทัศ, (กรุงเทพฯ : ศรีบุญอุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า

ความเป็นมาและความสำคัญของการบวชนกขัมมะ ผู้แสวงหาความหลุดพ้นจากความทุกข์ในวัฏฏะสงสาร ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดนับชาติไม่ถ้วน ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งอาสวกิเลสทั้งหลาย จึงทำให้ชีวิตเป็นดั่งบ่าวที่มีตัวกิเลสเป็นเจ้านายคอยบงการ ผู้มีปัญญามองเห็นโทษเหล่านี้ต่างคนต่างมุ่งแสวงหาทางหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการเหล่านี้ คุงไ้ที่ถูกขังไว้ในลุ่ม วน ไปรอบๆ ลุ่มเพื่อหาทางออกจะนั้น ต่างมีความเชื่อที่ตรงกันว่า การออกบวชนกขัมมะ เป็นวิธีปฏิบัติที่สำคัญยิ่ง ที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุด ในด้านโลกุตตรธรรม จึงมีผู้ออกบวชเป็นจำนวนมาก เมื่อครั้งโบราณกาลที่ผ่านมาทำให้เกิดมีหลายลัทธิศาสนา หลายความคิดเห็น หลายแนวทางปฏิบัติ ต่างคิดค้นหาแนวทางหรือวิธีการที่จะหลุดพ้นให้ได้ บางลัทธิ บางสำนักเข้าใจว่าตนเองได้บรรลุแล้ว มีการอวดอ้างเกิดขึ้นและมีคนนับถือเป็นจำนวนมากก็มี ซึ่งไม่ว่าลัทธิศาสนาไหนหรือปฏิบัติแบบใด ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ในพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาของศาสนาผู้ค้นพบทางออก ก็เป็นหนึ่งในจำนวนผู้แสวงหาความหลุดพ้นเช่นกัน และมีใจจะแสวงหาเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น ทรงแสวงหา และปฏิบัติเช่นนี้มานับชาติไม่ถ้วน ดังที่ปรากฏในชาดกที่พระองค์ทรงนำอดีตมาเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟัง เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในแต่ละคราว เมื่อทรงค้นพบทางออกจากทุกข์ได้แล้ว เหมือนดังออกจากที่มีดออกมาพบแสงสว่าง แล้วทรงอุปมาการออกบวชไว้ดังนี้ว่า

- ๑) ไม้สดชุ่มด้วยยางและแช่อยู่ในน้ำ ก็ยากที่จะสีให้เกิดไฟได้
- ๒) ไม้สดชุ่มด้วยยาง แม้วางอยู่บนบกก็ไม่อาจสีให้เกิดไฟได้
- ๓) ไม้แห้งหมดยาง และวางอยู่บนบก ก็สามารถสีให้เกิดไฟได้

ในข้ออุปมานั้น มีอธิบายดังนี้

(๑) ไม้สดชุ่มด้วยยาง ทั้งแช่อยู่ในน้ำ เปรียบเหมือนบุคคล มีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วยความกำหนัดยินดีหมกมุ่นอยู่ในกามคุณ อันเป็นของมีอยู่ประจำโลก และไม่พิจารณาเห็นโทษของกามคุณนั้น จึงไม่มีความคิดที่จะปลีกตัวออกจากสิ่งนั้น จึงเป็นสิ่งยากที่จะได้บรรลุธรรมอันสูงสุด ที่เหล่าบัณฑิตต่างมุ่งแสวงหากัน

(๒) ไม้สดชุ่มด้วยยาง แม้วางอยู่บนบก ก็ไม่อาจสีให้เกิดไฟได้ เปรียบเหมือนบุคคลแม้พรากกายปลีกตัวออกจากการอยู่คลุกคลีด้วยกามคุณออกบวชแล้ว แต่จิตใจยังติดใจคำนึงถึงอารมณ์แห่งโลกที่เคยคุ้นเคยมานาน เหมือนปลาที่เคยอาศัยอยู่ในน้ำ เมื่อถูกยกขึ้นจากน้ำ ก็ดิ้นรนอยากจะลงไปอยู่ในน้ำเช่นเดิม ก็ยากที่จะได้บรรลุอมตธรรมเช่นกัน

(๓) ไม้แห้งหมดยาง และวางอยู่บนบก ก็สามารถสีให้เกิดไฟได้ เปรียบเหมือนบุคคลผู้มีจิตใจไม่ติดอยู่ในกามคุณ ไม่หมกมุ่นยินดีในกามคุณ พิจารณาเห็นโทษแห่งกามคุณ และได้ปลีกตัวออกบวช ไม่เกี่ยวข้องกับด้วยเรือน ก็สามารถบรรลุธรรมเบื้องสูงได้ฉะนั้น

จากข้ออุปมาดังกล่าว เป็นที่น่าพิจารณาว่าการออกบวชเนกขัมมะ มีองค์ประกอบ ๒ ส่วนใหญ่ๆ คือส่วนที่หนึ่งอยู่ในขั้นบวชกาย คือการนำกายออกจากสิ่งชั่วร้ายทางกามคุณ ปลีกกายออกไป ไม่เกี่ยวข้องด้วยกามคุณ ส่วนที่สองคือบวชใจ ได้แก่การระมัดระวังจิตใจของตนไม่ให้หวนกลับไปยินดีกับกามคุณที่คุ้นเคยมาแล้ว ให้พิจารณาเห็นโทษของกามคุณนั้นอย่างถ่องแท้โดยอุบายที่แยบยล แล้วพยายามฝึกฝนจิตใจของตนให้คลายความยินดีด้วยกามคุณ จนยางเหนียวแห่งอาสวกิเลสค่อยเหือดแห้งไปจากใจในที่สุด

การออกบวชเนกขัมมะต้องประกอบพร้อมด้วยองค์ทั้งสองประการจึงจะสัมฤทธิ์ผลแห่งการออกบวชอย่างสมบูรณ์ หากขาดไปองค์ประกอบใดองค์หนึ่ง ก็เป็นการยากจะได้ผลอย่างเต็มที่ บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังต้องการ และหากบุคคลใดมีอุปนิสัยบารมีเคยอบรมมาด้านการออกบวชมีจิตใจเบื่อง่ายเรื่องการอยู่ครองเรือน สลัดการครองเรือนออกบวชบำเพ็ญเนกขัมมบารมีเหมือนที่พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างนอกจากตนเองจะหลุดพ้นจากทุกข์ในวัฏฏะสงสารแล้ว ก็ยังจะเป็นประโยชน์แก่ชาวโลกอย่างมากมายมหาศาลอีกด้วย

สรุปได้ว่า การออกบวชเนกขัมมะเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญ ที่บูรพาจารย์ในอดีตไม่ทอดทิ้งและปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานชาวพุทธผู้มีอุปนิสัยในด้านการออกบวชเห็นคุณค่าความสำคัญของการออกบวช หากจังหวะโอกาสออกไปบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ก็จะเป็นประโยชน์เป็นอันมากทั้งแก่ตน และคนใกล้เคียง ก็พลอยได้รับอานิสงส์ไปด้วย และยังได้ชื่อว่าได้ปฏิบัติตามทางที่บัณฑิตชนมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นเคยเดินนำทางมาแล้วก็จะทำให้ชีวิตมีคุณค่าที่ได้เกิดมาชาติหนึ่ง

๒.๑.๔ ข้อปฏิบัติของเนกขัมมบารมี

การออกจากกามทำให้เกิดขึ้นแห่งกุศลจิตเป็นไปได้ง่าย การออกจากภพทั้งหลาย ต้องมีการเห็นโทษของกามเป็นเบื้องต้น ฉะนั้นกามทั้งหลายมีความยินดีน้อย มีการผูกพันด้วยสิ่งไม่เป็นประโยชน์มากมาย การที่ฆราวาสไม่มีโอกาสหาความสุขในเนกขัมมะได้นั้น เพราะความใคร่ในกามคุณ เพราะตั้งอยู่ด้วยความเศร้าหมองทั้งสิ้น เพราะคับแคบมากด้วยบุตรธิดา^{๑๕} เพราะวุ่นวายไปด้วยการตั้งใจทำงานหลายอย่างมีการทำไร่ ไร่ไถนา และการค้าขาย เป็นต้น

เนกขัมมะเป็นความยินดีในการหลีกออกจากกามอันเป็นเหตุของบรรพชา ฉะนั้นเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายอุบัติขึ้น พระโพธิสัตว์ได้บวชในพระศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธ

^{๑๕}ชมรมกัลยาณธรรม, บารมีธรรมสู่ความสำเร็จ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์, ๒๕๔๕, หน้า ๗๓).

เจ้าเหล่านั้น ครั้นบวชแล้วก็เป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลตามที่กล่าวแล้ว ได้สมาทานธุดงค์คุณเพื่อความผ่องแผ้วแห่งศีลบารมีนั้น เป็นความจริงว่าพระโพธิสัตว์ทั้งหลายสมาทานธุดงค์ธรรมแล้ว บริหารธุดงค์ธรรมเหล่านั้นอย่างอุกฤษฏ์ เป็นผู้มักน้อยสันโดษ มีความประพฤติทั้งปวงบริสุทธิ์ด้วยคุณของผู้มีศีลอันไม่มีโทษ เพราะเป็นผู้มลทินคือกิเลสถูกชำระออกด้วยน้ำคือคุณธรรม มีความซัดเกล้ากิเลสสังัด ไม่คลุกคลี ประารถความเพียร เลี้ยงง่าย เป็นผู้คงที่ เข้าถึงฌานมีประเภท เป็นอุปปจารฌาน และอัปปนฌานตามสมควรในอภิมภกรรมฐาน ๔๐ คือความเป็นผู้ยินดีในภavana ด้วยอาการอย่างนี้เป็นอันว่าพระโพธิสัตว์นั้นบำเพ็ญเนกขัมมบารมีโดยชอบแล้ว นี่เป็นข้อปฏิบัติของเนกขัมมบารมี

ลักษณะพิเศษของเนกขัมมบารมี

มีการออกจากกามเป็นลักษณะ

มีการประกาศโทษของกามเป็นรส

มีความหันหลังจากโทษนั้นเป็นปัจจุปัฏฐาน

มีความสังเวชสลดใจเป็นปทัฏฐาน^{๒๐}

ด้วยว่าการบำเพ็ญเนกขัมมะ คือ การออกบวชนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องบารมีธรรมอย่างหนึ่ง พระโพธิสัตว์เมื่อทรงเป็นผู้ครองเรือนอยู่ แม้ทรงสมบรูณ์ด้วยทรัพย์ คนใช้ ที่อยู่ ยศ อำนาจ แต่ทรงนึกถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย ว่ามีประจำแก่พระองค์และคนอื่นๆทั่วไปไม่มีใครล่วงพ้น ทรงสลดพระทัยมุ่งหมายจะหาเครื่องแก้ซึ่งเรียกว่า โมกขะ แปลว่า “พ้น” จึงเสด็จออกบวช^{๒๑} แต่ว่าบารมีธรรมอันนี้จะไพบูลย์แก่บุคคลผู้บำเพ็ญเนกขัมมะได้นั้น ผู้นั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติเนกขัมมบารมีอย่างเคร่งครัด ในสมัยที่ยังไม่มีพระพุทธศาสนาการปฏิบัติก็เป็นไปตามความเชื่อถือของตน แต่ถึงกระนั้นก็ถือว่าเป็นบารมี เพราะว่าการประพฤติปฏิบัติในสมัยที่ยังไม่มีพระพุทธศาสนาไม่มีพุทธบัญญัติ ผู้ที่ออกบวชก็ถือการเว้นจากการทำบาป เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา ก็ถือว่าเป็นการบำเพ็ญพรตแล้ว หรือการไม่รับประทานเนื้อสัตว์ รับประทานแต่ผลหมากรากไม้ต่างๆอยู่ในป่า อยู่อย่างบุคคลที่มีความอิสระทั้งทางร่างกายและทั้งทางจิตใจ มีการประพฤติวัตรปฏิบัติพอสมควรก็ถือว่าเป็นการบวช

^{๒๐} พุทธการกรรมทีปนี, หน้า ๔๔.

^{๒๑} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, การบวชในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔.

เหมือนกัน^{๒๒} เช่นพระเดมิย์ที่ทรงอดทนและเพียรพยายามมาถึง ๑๖ ปี จึงได้ออกบวชเป็นฤาษีเป็นการบำเพ็ญเนกขัมมะเช่นกัน ทรงเปล่งอุทานถึงความสุขขึ้นว่า

การบรรพชาที่เราได้แล้วเป็นสุข เป็นสุขยิ่งหนอ แล้วเสด็จเข้าบรรณศาลา ประทับนั่งบนที่ลาดด้วยใบไม้ยังภิกษุญา ๕ และสมาบัติ ๘ ให้เกิด เสด็จออกจากบรรณศาลาในเวลาเย็น เก็บใบหมากเมาที่เกิดอยู่ท้ายที่จงกรม อนึ่ง ในภพขณะที่ท้าวสักกะประทานด้วยน้ำร้อนอันไม่มีรสเต็ม ไม่มีรสเปรี้ยว ไม่เผ็ด เสวยคฺจบริโภคมตรส เจริญพรหมวิหาร ๔ สำเร็จริยาบทอยู่ในที่นั้น^{๒๓}

คำว่า ปุพฺพชฺชา ภาษาไทยเรียกว่า บรรพชา แปลว่าการบวช ก่อนพุทธกาลเรียกว่า บรรพชาอย่างเดียวกันนั้นไม่ได้ใช้คำว่า อุปสมบท เพราะคำว่าอุปสมบทเกิดทีหลังคำว่าบรรพชา ในสมัยที่พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลกเป็นครั้งแรกนั้น มนุษย์ในสมัยนั้นเรียกการบวชคำเดียวคือ บรรพชา^{๒๔}

สรุปได้ว่า การบำเพ็ญเนกขัมมะ คือ การออกบวชนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องบารมีธรรมอย่างหนึ่ง พระโพธิสัตว์เมื่อทรงเป็นผู้ครองเรือนอยู่ แม้ทรงสมบูรณ์ด้วยทรัพย์ คนใช้ ที่อยู่ ยศ อำนาจ แต่ทรงนึกถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย ว่ามีประจำแก่พระองค์และคนอื่นๆ ทั่วไปไม่มีใครล่วงพ้น ทรงสลดพระทัยมุ่งหมายจะหาเครื่องแก้ซึ่งเรียกว่า โมกชะ แปลว่า “พ้น” จึงเสด็จออกบวช

๒.๑.๕ อานิสงส์ของการบวช

การบวชในที่นี้เป็นการบวชกายและบวชใจ จึงจะได้านิสงส์ของการบวชโดยแท้จริง ดังนั้น ความหมายของคำว่าอานิสงส์นอกจากเป็นคุณจากการบวชทางกาย และยังมีคามหมายรวมไปถึงคุณที่ได้จากการบวชทางใจ คือ ปฏิบัติทางจิตด้วย ดังนั้นการบวชจึงมีคุณมาก สมจริงดังพระนาคเสนถวายวิสัยนาพระยามิลินท์ไว้ว่า

ข้อซึ่งว่าบรรพชิตพิเศษกว่าฆราวาสนั้น น สกฺกา มีอาจประมาณ มหาราช ขอลถวาย พระพรบพิตรพระราชสมภาร เปรียบปานคฺจแก้วมณี กามททสุส อันให้สำเร็จซึ่งความปรารถนา ทั้งปวง เป็นแก้วมโนหรจินดา ใครหนออาจสามารถที่จะตีราคาได้ ยถา มีครุวานันใดก็ดี คุณแห่ง

^{๒๒} กิตติคุฏฐโฆฏิกกุ, บารมีปริตรธรรมเล่มที่ ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๓๐.

^{๒๓} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๔/๒/๕๖.

^{๒๔} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺตม โฆ), อนุพุทธพิภคชาติปนิภาค ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท เซว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑-๒

บรรพชาญี่มากหนักหนา อาตมามีอาจะนับจะประมาณได้ มีอุปไมยเหมือนแก้วมณีอันมีราคานั้น
 มหาราช ขอลววยพระพรบพิตรพระราชสมภาร ประการหนึ่ง เปรียบปานดุกคลื่นละลอกใน
 มหาสมุทรอันใหญ่ บุคคลผู้ใดไม่อาจประมาณได้ฉันใดก็ดี อาตมภาพมีอาจะประมาณคุณแห่ง
 บรรพชาญี่ได้ เหมือนคลื่นในมหาสมุทรอันลึกสุดประมาณนั้น^{๒๕}

ในสามัญญผลสูตร พระเจ้าอชาตศัตรูทรงถามปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าถึงอนิสงส์ของ
 การบวชที่เห็นได้ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงอนิสงส์ของการบวชไว้ ๑๔
 ประการ

๑. คนที่เป็นทาสกรรมกร เมื่อบวชแล้วยอมได้รับความเคารพกราบไหว้ ให้ความ
 คຸ້มครองจากบุคคลผู้มีชนชั้นสูงกว่าตนในสมัยครั้งก่อนบวช

๒. คนที่เป็นชวานา เมื่อบวชแล้วยอมได้รับความเคารพกราบไหว้ ให้ความคຸ້มครอง
 และถวยปัจจัย ๔ จากบุคคลผู้มีชนชั้นสูงกว่าในสมัยครั้งก่อนบวช

๓. คนที่บวชเมื่อได้ประพฤติพรหมจรรย์ รักษาศีล ตำรวมอินทริย์ มีสติสัมปชัญญะ มี
 สมานิ ละนิวรณ์ ๕ ได้ ในที่สุดก็ได้บรรลุฌานที่ ๑ ประสบความสุขอันเกิดจากฌาน

๔. บำเพ็ญสมานิจนบรรลุฌานที่ ๒

๕. บำเพ็ญสมานิจนบรรลุฌานที่ ๓

๖. บำเพ็ญสมานิจนบรรลุฌานที่ ๔

๗. น้อมจิตไปเพื่อเจริญวิปัสสนา จนเข้าถึงวิปัสสนาญาณ

๘. บรรลุ มโนมยิทธี คือ ฤทธิทางใจ

๙. บรรลุ อิทธีวิธธี คือ แสดงฤทธิ

๑๐. สามารถได้ ทิพโสต คือ หูทิพย์

๑๑. สามารถได้ เจโตปริยญาณ คือ รู้ใจคนอื่น

๑๒. สามารถได้ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ คือ ระลึกชาติหนหลังได้เป็นจำนวนมาก

๑๓. สามารถได้ จุคุปปาทญาณ คือ ญาณรู้จุดกำเนิดของสัตว์ทั้งหลาย

๑๔. สามารถได้บรรลุ อาสวักขยญาณ คือ ทำให้กิเลสสิ้นไป^{๒๖}

อนิสงส์ของการบวชในปัจจุบันมีผลสูงกว่ากันไปตามลำดับ ๒ ข้อแรก เป็นผลแห่ง
 การบวชที่เห็นได้ด้วยตา ส่วนที่เหลือคือผลแห่งการบวชที่ประณีตกว่า ๒ ข้อแรก

^{๒๕} กรมศิลปากร, คัมภีร์มลินทปัญหา (ไทย-บาลี), พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชูปรรณคดี
 พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๑๑.

^{๒๖} ที.ที. (บาลี) ๙/๑๘๒-๒๕๓/๕๙-๘๖, ที.ที. (ไทย) ๙/๑๘๒-๒๕๓/๖๐-๘๖.

คัมภีร์มธุรสสูตร ได้แสดงไว้ในทำนองเดียวกันว่า ใครก็ตามไม่ว่าจะมาจากวรรณะใดถ้าได้บวชแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ อยู่ในศีล ย่อมได้รับการยกย่องนับถือ และบำรุงคุ้มครองเหมือนกันหมด ดังมีเนื้อความบางตอนว่า

พราหมณ์ แพศย์ ศูทรใน โลกนี้ โคนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาหวัดสร้อยออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการลักทรัพย์ งดเว้นจากการพูดเท็จ ไม่บริโภคนิเวศน์ ในราตรี งดเว้นการบริโภคเนื้อ เป็นพรหมจารี มีศีล มีกัลยาณธรรม พระองค์จะทรงทำอย่างไรกับบรรพชิตนั้น โยมต้องกราบไหว้ ลูกรับ เชื่อเชิญด้วยอาสนะ หรือเจาะจงนิมนต์ท่านด้วยจิวรบิณฑบาต เสนาสนะ และศิลาบิณฑบาต บริหารจัดการอารักขาคุ้มครอง ป้องกันท่านตามความเหมาะสม ซ่อนนั้นเพราะเหตุไร เพราะสมญานามว่าศูทรของท่านเมื่อก่อนนั้นหายไปแล้ว ท่านได้ชื่อว่า สมณะท่านนั้น^{๒๓}

การบวชในพระพุทธศาสนานั้น ดูเหมือนจะมีธรรมเนียมการบวชในศาสนาพราหมณ์เป็นตัวอย่าง เพราะศาสนาพราหมณ์มีมาก่อนพระพุทธศาสนา ในศาสนาพราหมณ์มีธรรมเนียมนิยมว่า คนที่เป็นพราหมณ์เมื่อตั้งอยู่ในปฐมวัย ควรศึกษาศิลปวิทยาให้ชำนาญ เมื่อถึงมัชฌิมวัยควรประกอบกิจการงานและมีบุตรภรรยาครอบครองเหย้าเรือน เมื่อถึงปัจฉิมวัยแก่แต่่าชราแล้วควรออกบวชบำเพ็ญพรตในศาสนาที่นิยมว่าเป็นบุญกุศล ซึ่งจะเป็นที่พึงของตนในโลกหน้า นักบวชในศาสนาพราหมณ์นั้นมีปรากฏอยู่ในเรื่องต่างๆ เช่น มหาภารตะและรามายณะ ฉะนั้น ครั้งที่พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ตรัสรู้ ทรงเปื้อน่ายในฆราวาสสมบัติคิดจะตัดกังวลเสด็จออกทรงผนวคนั้น คงจะทรงถือเอาการบวชตามธรรมเนียมพราหมณ์เป็นตัวอย่าง

สรุปได้ว่า อานิสงส์ของการบวชในที่นี้เป็นการบวชทางกายและบวชทางใจ จึงจะได้ อานิสงส์โดยแท้จริง อานิสงส์ของการบวชเป็นการบวชทางกาย และยังมีความหมายรวมไปถึงคุณที่ได้จากการบวชทางใจ คือ ปฏิบัติทางจิตด้วย ดังนั้น การบวชจึงมีคุณมาก

๒.๑.๖ หลักธรรมที่สนับสนุนการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี

ในการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีนั้น นอกจากจะต้องใช้ความตั้งใจอย่างแน่วแน่แล้ว ยังมีหลักธรรมอื่นมาสนับสนุนอีกด้วย หลักธรรมที่สนับสนุนพระเตมีย์ในการออกบวชนั้น ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะทรงใช้ปัญญาพิจารณาถึงเหตุและผลที่จะติดตามมาว่าถ้าพระองค์ทรงครองราชสมบัติ ก็คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการอยู่ในอุสสุทฺถนรกอีกเป็นแน่ พระองค์จึงทรงปฏิบัติธรรมเพื่อ

^{๒๓} ม.ม. (บาลี) ๑๓/๓๒๒/๓๐๒, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๒๒/๓๕๐.

มุ่งเน้นให้เกิดคุณประโยชน์ต่อทั้งพระองค์เองและผู้อื่น ดังนั้น เมื่อพระเตมีย์ทรงบวชแล้วพระองค์ได้ปฏิบัติธรรม และทรงสั่งสอนผู้ที่ได้บวชตามพระองค์ได้แก่กุศลวิตก ๓

๑) ศิล สมาธิ และปัญญา

เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี เพราะอบรมกาย วาจา ใจและสติปัญญาให้บริบูรณ์ มีความเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ศิลเป็นรากฐานของสมาธิ^{๒๔} เมื่อศิลปริสุทธีแล้วเวลาทำสมาธิจิตก็จะสงบ เมื่อจิตสงบระงับไม่ฟุ้งซ่าน ปัญญา ก็จะเกิดขึ้นตามลำดับ ศิลมีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างหยาบที่บุคคลก้าวล่วงอกุศลทุจริต และแสดงออกมาให้เห็นทางกายและวาจาให้หมดไป สมาธิมีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างกลางให้หมดไป และปัญญามีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในขันธสันดานให้หมดไป นอกจากนั้น ในส่วนของเนกขัมมะก็ยังมีส่วนช่วยในการสนับสนุนส่งเสริมให้ศิลป สมาธิ และปัญญา มีความเจริญก้าวหน้า การบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นในส่วนของศิลปทำให้ศิลปมีความบริบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะศิลปเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมทางกายและทางวาจา เพื่อสร้างเสริมชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ปรารถนายิ่งขึ้นไป การบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นจึงต้องมีสติ สัมปชัญญะตั้งมั่นอยู่กับความมักน้อยสันโดษ การขัดเกลากิเลส และสำรวมระมัดระวัง การรักษาศีลของตนให้มีความบริสุทธิ์และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เมื่อผู้บำเพ็ญเนกขัมมะมานั้น ศิลของผู้ปฏิบัติจะบริบูรณ์ยิ่งขึ้นและธรรมเบื้องสูงย่อมพร้อมที่จะเกิดตามมา อันได้แก่สมาธิและปัญญา การบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นจึงช่วยสนับสนุนการรักษาศีลให้มีความบริสุทธิ์และบริบูรณ์มากยิ่งขึ้น เมื่อศิลปริสุทธีแล้วย่อมสนับสนุนให้ธรรมเบื้องสูงเกิดขึ้น สมาธิที่ผ่านการมีศิลปแล้วย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาที่มีสมาธิอบรมดีแล้วย่อมมีผลและอานิสงส์มาก และจิตที่มีปัญญาอบรมแล้วย่อมหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายได้

การบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นมีความสัมพันธ์กับสมาธิ กล่าวคือการบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นมีส่วนช่วยให้เกิดสมาธิได้ การบำเพ็ญเนกขัมมะที่อาศัยอยู่ที่ในป่า อยู่โคนไม้เหล่านี้เป็นสถานที่สัปปายะเหมาะแก่การทำสมาธิ สามารถกำจัดกามวิตกได้ เพราะไม่ได้เห็นรูปที่น่าใคร่ น่ายินดี ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความยินดีติดใจในอารมณ์ทั้งหลาย และการอยู่ป่าเป็นวัตร ย่อมทำให้ไม่อ้าลัยในชีวิต ดังนั้น ความสุขความสงบย่อมเกิดขึ้นได้^{๒๕} สำหรับผู้ที่เจริญกรรมฐาน ผู้ปฏิบัติจะต้องหาสถานที่มีความเงียบสงบ ไม่มากไปด้วยผู้คนเพื่อเจริญภาวนา เช่น ในป่า โคนไม้ และเรือนว่าง^{๒๖} ซึ่ง

^{๒๔} อ.จ.ต.ก. (บาลี) ๒๐/๓๑/๒๐๓, อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๓๑/๒๕๔.

^{๒๕} อ.จ.ต.ก. (บาลี) ๒๒/๔๒/๓๒๕, อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๒/๔๒/๔๕๖.

^{๒๖} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๑๔๘/๑๓๐, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๔๘/๑๘๓.

หมายความว่า การอยู่ในป่าและการอยู่โคนไม้มีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้สมาธิบรรลุได้ง่ายยิ่งขึ้น^{๓๑} เพราะการอยู่ป่าเป็นสถานที่สัปปายะเหมาะแก่การภาวนา

สรุปได้ว่า การบำเพ็ญเนกขัมมะนั้นก็เพื่อปลีกตนออกจากกามทั้งหลาย ขจัดขัดเกลากิเลสต่างๆ ให้หมดไปหรือเบาบางลง มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับศีล สมาธิ และปัญญา เป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมให้การปฏิบัติมีความบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น เมื่อศีลสมบูรณ์ดีแล้วย่อมปลีกตนออกจากกามทั้งหลาย ผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมขั้นสูง และผู้ที่หวังความสุขสงบในชีวิตทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

๒) กุศลวิตก ^{๓๒}

เมื่อพระเตมีย์ทรงทราบวาระจิตของเหล่าบรรพชิตที่ตามออกบวชกับพระองค์ว่า บุคคลใดตรึกสิ่งใด ถ้าเป็นการตรึกในทางอกุศลพระองค์ก็จะเสด็จประทับนั่งแสดงธรรมสั่งสอนในอากาศ เพื่อสร้างศรัทธาและทำให้จิตใจของผู้นั้นชุ่มชื้นมีกำลังใจในการปฏิบัติเพื่อความสุข ความสงบในชีวิตต่อไป ธรรมที่พระองค์ทรงแสดงคือ กุศลวิตก ซึ่งแปลว่า ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงามมี ๓ อย่างคือ

(๑) เนกขัมมวิตก ความตรึกออกจากกาม ความตรึกในทางสลัดความรักใคร่ในกาม ความตรึกในทางสละความอยาก ในการลดความอยาก

(๒) อพยาปาทวิตก ความตรึกในความไม่ปองร้าย มีอาฆาตมาดร้าย ไม่คิดแก้แค้น ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา

(๓) อวิหิงสาวิตก ความตรึกในทางไม่เบียดเบียน ความนึกคิดที่ประกอบด้วยกรุณา

กุศลวิตก ๓ นี้เป็นธรรมที่พระเตมีย์ฤาษีทรงแสดงสั่งสอนเหล่าบุคคลทั้งหลายที่บวชตามพระองค์ ในการสนับสนุนการบำเพ็ญเนกขัมมะคือการออกบวชเพื่อให้ละคลายจากอกุศลธรรมทั้งปวง เพื่อให้จิตมีความสุขความสงบในการบำเพ็ญธรรมนั้น ไม่ขัดข้อง อึดอัด เกร็งอั้น พยาบาทและประทุษร้ายเพราะความตรึกในกิเลสทั้งหลายอันเกิดจากอกุศลวิตก ดังนั้น ผู้ที่เจริญกรรมฐานจึงควรเจริญกุศลวิตก ๓ ดังมีอุปมาเปรียบเทียบในสนิทานสูตร เรื่องกุศลวิตกว่าเปรียบเหมือนบุรุษวางคบหาที่ไฟติดแล้วในป่าหญ้าแห้ง เขารีบดับคบหาที่นั่นด้วยมือและเท้า เมื่อเป็นเช่นนี้ บรรดาสัตว์มีชีวิตที่อาศัยหญ้าและไม่อยู่ จึงไม่ถึงความพินาศย่อยยับ อุปมานี้ฉันใด อุปไปเม

^{๓๑} อัง.นกก. (บาลี) ๒๒/๔๒/๓๒๕, อัง.นกก. (ไทย) ๒๒/๔๒/๔๕๖.

^{๓๒} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๐๕/๑๕๓, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๑.

ก็ฉันทัน สมณะหรือพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง รีบละ บรรเทา ทำให้สิ้นไป ให้ถึงความไม่มีอีกซึ่ง
อกุศลสัญญาที่เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ สมณะหรือพราหมณ์นั้นย่อมอยู่เป็นสุข ไม่มีความอึดอัด ความ
คับแค้น ความเร่าร้อนในปัจจุบัน หลังจากตายแล้วพึงหวังสุคติได้^{๓๓}

สรุปได้ว่า กุศลวิตก คือ ความตริกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงามมี ๓ อย่างคือ **เนกขัมมวิตก**
ความตริกออกจากกาม ความตริกในทางสลัดความรักใคร่ในกาม ความตริกในทางสละความอยาก
ในการลดความอยาก **อพยปาทวิตก** ความตริกในความไม่ปองร้าย มีอาฆาตมาดร้าย ไม่คิดแก้แค้น
ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา **อวิหิงสวิตก** ความตริกในทางไม่เบียดเบียน ความนึกคิดที่
ประกอบด้วยกรุณา

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะ

การบวชเนกขัมมะแยกออกเป็น ๒ คำคือ การบวชและเนกขัมมะ อนึ่ง การบวช
หมายถึงการงดเว้นจากความชั่วทุจริตทุกประการ ซึ่งเมื่อจัดตามทวารที่เกิดทุจริตมี ๓ ทางคือเกิด
ทางกายเรียกว่า กายทุจริตมี ๓ ประการคือ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกกาม เกิด
ทางวาจาเรียกว่า วาจทุจริตมี ๔ ประการคือ การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ การพูดส่อเสียด (ยุให้เขาแตก
กัน) การพูดเพื่อเจ้อ เกิดทางใจเรียกว่า มโนทุจริตมี ๓ ประการคือ โลภอยากได้ของผู้อื่น พยาบาท
ปองร้ายผู้อื่น เห็นผิดจากหลักธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๒.๑ ประวัติความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะ

ประวัติความเป็นมาของการบวชเนกขัมมะในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท การบวช
เนกขัมมะ หมายถึงการออกบวชทุกอย่าง ไม่ว่าจะในลัทธิศาสนาใด จะบวชเป็นฤาษี ดาบสหรือบวช
เป็นปริพาชก นิครนถ์เป็นต้น รวมอยู่ในคำว่า บวชเนกขัมมะทั้งหมด แม้ในทางพระพุทธศาสนา
ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้เป็นสัพพัญญูพระพุทธเจ้าผู้ทรงรู้โลก
อย่างแจ่มแจ้ง ไม่มีใครยิ่งกว่า ก็ต้องทรงอาศัยการออกบวช เรียกว่าการออกมหาภิเนษกรรม เป็น
แนวทางแห่งการตรัสรู้ ธรรมอันสูงสุด เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงถือว่า พระพุทธเจ้าเป็น
ต้นแบบ แห่งการสละการครองเรือน และทรัพย์โลกีย์สมบัติอันเป็นสมบัติของชาวโลก ไป
แสวงหาโลกุตตรสมบัติของพระอริยะ เมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ธรรมอันสูงสุดแล้ว นำมานะนำ

^{๓๓}ดูรายละเอียดใน ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๕๖/๑๔๖-๑๔๗, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๕๖/๑๗๓-๑๗๔.

ตั้งสอนเวไนยสัตว์ผู้มีอุปนิสัยบารมี พอที่จะรับรสแห่งธรรมอันลึกซึ้งที่พระองค์ได้ค้นพบมา เมื่อมีผู้รู้ตามเป็นสักขีพยานการตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้า แล้วประกาศตัวเป็นสาวก ขอมรับนับถือเอาแนวคำสอนไปปฏิบัติตาม เรียกว่าการประพาศพรหมจรรย์ จึงมีสาวกผู้ประกาศตนขอบวชตาม เพิ่มจำนวนมากขึ้นโดยลำดับเรื่อยมา การบวชในพระพุทธศาสนา แบ่งตามประเภทและวิธีการบวชตลอดจนข้อวัตรปฏิบัติดังนี้ ส่วนประเภทของการบวช การบวชในพระพุทธศาสนามีประเภทดังนี้ คือ ๑) การบวชเป็นพระภิกษุ ๒) การบวชเป็นภิกษุณี ๓) การบวชเป็นสามเณร ๔) การบวชสามเณรี ๕) การบวชสิกขมานา

๑) การบวชเป็นพระภิกษุ หมายถึงผู้บวชมีเพศชายอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีศรัทธา และมีคุณสมบัติที่สามารถบวชได้ ไม่มีบรรพชาโทษเช่นเป็นคนวิกลจริต เป็นบ้าเป็นต้น การบวชเป็นพระภิกษุ มีพระปัจจุวัคคีย์ ซึ่งมีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นประธานบวชเป็นคณะแรก ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือบวชจากพระพุทธเจ้าโดยตรง ต่อมาเมื่อมีภิกษุสาวกมากขึ้น เป็นการลำบากสำหรับสาวกที่ถูกส่งไปประกาศพระศาสนา แล้วนำผู้ที่เลื่อมใสอยากบวชเดินทางมาเฝ้าพระศาสดา จึงทรงอนุญาตให้สาวกบวชให้ด้วยวิธีรับไตรสรณคมน์ และทรงปรับเปลี่ยนมาเป็นแบบวิธีอุทฺตติ จตุตถกรรม มอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ ซึ่งเป็นวิธีที่ยุติใช้อยู่จนปัจจุบัน สำหรับการบวชเป็นพระภิกษุในยุคแรก ยังไม่มีพระวินัยเป็นแนวปฏิบัติ ส่วนมารับโอวาทจากพระพุทธเจ้า หรืออุปัชฌาย์อาจารย์ แล้วมุ่งเน้นบำเพ็ญเพียรทางจิตจนได้บรรลุธรรมสูงสุด ต่อมาเมื่อมีสาวกมากขึ้น มีการประพาศบางอย่างที่ชาวบ้านตำหนิ นำไปสู่ความเสื่อมเสียหายแก่หมู่สงฆ์ส่วนใหญ่ จึงได้บัญญัติพระวินัยเกิดขึ้น และเพิ่มขึ้นตามที่มีภิกษุทำผิด จนมาถึงปัจจุบัน มีพระวินัยที่พระภิกษุต้องปฏิบัติ เรียกว่าศีลหรือสิกขาบทมี ๒๒๗ ข้อ

๒) การบวชเป็นภิกษุณี หมายถึงผู้บวชมีเพศหญิงมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีศรัทธาอย่างแรงกล้า พร้อมน้อมรับกฎระเบียบข้อปฏิบัติทุกอย่าง ซึ่งมีพระนางปชาบดีโคตมี เป็นผู้บวชเป็นภิกษุณีรูปแรก ด้วยวิธีการรับครุธรรม ๘ ประการคือ

๑. ภิกษุณีถึงจะบวชได้ ๑๐๐ พรรษา ก็ต้องทำการกราบไหว้ ต้อนรับ ทำอัญชลีกรรม ทำสามิจกรรมแก่ภิกษุผู้บวชแม่ในวันนั้น ธรรมข้อนี้ ภิกษุณีพึงสักการะเคารพ นับถือ บูชาไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษา ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมข้อนี้ ภิกษุณีพึงสักการะเคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๓. ภิกษุณีพึงหวังธรรม ๒ อย่างคือ อามุโอบสถ และไปรับโอวาทจากภิกษุสงฆ์ ทุกถึงเดือน ธรรมข้อนี้ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๔. ภิกษุณีจำพรรษาแล้วพึงปวารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่ายโดยสถาน ๓ คือ ได้เห็น ได้ฟัง

หรือได้นีกสงฆ์ ธรรมชื่อนี้ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๕. ภิกษุณีต้องครุธรรมแล้วพึงประพฤติกษมานัตในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ธรรมชื่อนี้ ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๖. ภิกษุณีพึงแสวงหาการอุปสมบทในสงฆ์ ๒ ฝ่ายให้แก่สิกขมานาที่ศึกษาธรรม ๖ ข้อ ตลอด ๒ ปีแล้ว ธรรมชื่อนี้ภิกษุณีพึงสักการะเคารพนับถือบูชา ไม่พึงล่วงละเมิด จนตลอดชีวิต

๗. ภิกษุณีไม่พึงคำ ไม่พึงบริภาษภิกษุไม่ว่ากรณีใด ๆ ธรรมชื่อนี้ภิกษุณี พึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปห้ามภิกษุณีสั่งสอนภิกษุ แต่ไม่ห้ามภิกษุสั่งสอนภิกษุณี ธรรมชื่อนี้ภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่พึงล่วงละเมิดจนตลอดชีวิต^{๑๔}

ต่อมาภิกษุณีเพิ่มมากขึ้น จึงทรงบัญญัติพระวินัยเพิ่มขึ้นตามลำดับจนมีศีล หรือสิกขาบทที่ภิกษุณีต้องปฏิบัติ จำนวน ๓๑๑ ข้อ ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้ราว ๕๐๐ ปี ภิกษุณีก็เสื่อมสูญอันตรธานไปจนหมด เพราะมีภิกษุระเบียบที่ต้องปฏิบัติ จำนวนมากและหนักกว่าพระภิกษุ

๓) การบวชเป็นสามเณร หมายถึงผู้บวชมีเพศชาย อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ถือว่ายังอยู่ในวัยเด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะ ยังไม่อยู่ในภาวะที่จะปฏิบัติตามระเบียบพระวินัย ได้เต็มที่ ซึ่งมีสามเณรราหุล เป็นสามเณรรูปแรก ในยุคแรกการบวชเป็นสามเณร บวชด้วยวิธีเรียนมูลกรรมฐาน หรือตัจฉิกกรรมฐาน คือพิจารณา ผมนขนเล็บพื้นหนัง เป็นอารมณ์ ต่อมาบวชด้วยวิธีรับไตรสรณคมน์ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันสามเณรต้องสมาทานและรักษาศีล ๑๐ ข้ออีกด้วย

๔) การบวชสามเณรี หมายถึงสตรีผู้ที่จะบวชเป็นภิกษุณี แต่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี สามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปี ต้องสมาทานประพฤติกษมานัต ๖ ประการ เป็นเวลา ๒ ปี จึงจะบวชเป็นภิกษุณีได้ ดังในพระวินัยปิฎกภิกษุณีวิภังค์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่สามเณรีผู้ยังเป็นกุมารีมีอายุ ๑๘ ปี คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลสิกขาสมมตินั้น อันภิกษุณีพึงให้อย่างนี้ สามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปี นั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงปา กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่งประคองอัญชุลีก้าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นสามเณรีของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุ ๑๘ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์ พึงขอแม่ครั้งที่สอง พึงขอแม่ครั้งที่สาม ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติหุติกรรมวาจาแล้ว ภิกษุณีนั้น พึงกล่าวกะสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปี นั้นว่า เธอจงกล่าวอย่างนี้ แล้วพึงกล่าวอย่างนี้

^{๑๔}วิ.ม.พ. (ไทย) ๒/๑๔๕/๓๒๒-๓๒๓.

๑. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป มัน ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๒. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากถือเอาพัสดุอันเจ้าของมิได้ให้มัน ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี
๓. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากประพฤติดิฉิมมิใช่กิจพรหมจรรย์มัน ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๔. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากพูดเท็จ มัน ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๕. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัย อันเป็นฐานแห่งความประมาท มัน ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี
๖. ข้าพเจ้าสมათานศึกษา คือ เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล มัน ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี^๕

๕) การบวชสิกขมานา เมื่อได้รับศึกษาสมมติในธรรม ๖ ประการนี้แล้ว เรียกว่าสิกขมานา หมายถึงสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปีแล้วอีก ๒ ปีจะครบบวชเป็นภิกษุณี ภิกษุณีสงฆ์สวดให้ศึกษาสมมติ คือตกลงให้สมათานศึกษาบท ๖ ประการ ให้รักษาอย่างเคร่งครัดไม่ขาดเลยตลอดเวลา ๒ ปีเต็ม ถ้าล่วงละเมิดข้อใดข้อหนึ่ง ต้องสมათาน คั้งตั้งไปใหม่อีก ๒ ปี ในระหว่างที่สมათานศึกษาบท ๖ ประการนี้ เรียกว่านางสิกขมานา^๖

เนกขัมมะ คือการออก ได้แก่การออกจากกาม ไม่ติดอยู่ในกาม การอยู่ในที่สงัด ความเป็นอิสระจากนิเวศน์เครื่องกีดกันทั้งหมด เป็นความสุข ความสิ้นไปแห่งกิเลสจนถึงการออกบวช ส่วนความหมายในชาดก เนกขัมมะหมายถึงการสละชีวิตทางโลกีย์วิสัยแล้วออกบวชเข้าไปอยู่ในป่า เพราะเห็นภัยในสังสารวัฏ บทอุปมาเปรียบเทียบการออกบวชกับการออกจากเรือนว่า “มองเห็นเครื่องผูกพันทั้งหลายเกิดจากกามนั้นเหมือนอย่างเรือนจำ นักโทษที่อยู่ในเรือนจำย่อมไม่ต้องการอยู่ในเรือนจำ ย่อมปรารถนาที่จะออกจากเรือนจำ ฉันทใดก็ดี เมื่อยังอยู่ในกามโลกทั้งหลายก็ปรารถนาที่จะออกจากกามโลกเหมือนอย่างอยากออกจากเรือนจำ ฉันทนั้น^๗ เนกขัมมะจึงเป็นการเอาชนะกิเลสฝ่ายต่ำและจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยการศึกษาที่บังคับจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสอำนาจอารมณ์ฝ่ายต่ำของจิต พระเตมีย์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงใช้ความเพียรความอดทนความตั้งใจมั่นในการบำเพ็ญบารมีเพื่อไปสู่จุดหมายที่พระองค์ทรงตั้งพระทัยไว้นั้นคือการออกบวช

^๕วิ.ภิกขุณี.อ. (ไทย) ๓/๔๒๘/๔๐๕.

^๖วิ.ภิกขุณี. (ไทย) ๓/๑๐๓๘-๑๐๓๙/๒๕๗-๒๕๘.

^๗สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.๘), ทศบารมี ทศพิชราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

การออกบวช เป็นวิธีที่ผู้หวังความหลุดพ้น นิยมทำกันมาแต่อดีต ตามวิธีการของแต่ละความเชื่อทางลัทธิคำสอน ซึ่งมีเป็นจำนวนมากในแต่ละยุคสมัย ซึ่งไม่ว่าจะลัทธิคำสอนไหน มีความเชื่อและคำสอนตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร แต่โดยสรุปที่เหมือนกันคือ การออกบวช แม้ในพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ทรงใช้แนวทางการออกบวช ดังที่นิยมทำกันมาแต่อดีต ซึ่งมีใช่แต่เพียงชาตินี้เท่านั้น แม้ในอดีตชาติที่ทรงบำเพ็ญมาแล้ว ดังที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎกเล่มที่ ๑๓ ที่พระพุทธองค์ ได้ทรงตรัสเล่าถึงการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ประการถ้วน ในขณะที่ทรงเสวยพระชาติต่างๆ ในส่วนของพระชาติที่ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ๑) อโยมจรจรिया ๒) กิงสจรिया ซึ่งมีตัวอย่างต่อไปนี้

๑) อโยมจรจรिया ว่าด้วยพระจริยาของพระอโยมรราชกุมารพระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี มีเรื่องเล่ามาว่า ในเวลาที่พระพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ชื่ออโยมรราชกุมารเป็นพระโอรสของพระเจ้ากาสิ เจริญวัยในเรือนเหล็ก จึงมีนามว่าอโยมระ พระบิดาตรัสว่า เจ้าได้ชีวิตมาอย่างลำบาก ถูกเจ้านายเลี้ยงไว้ในที่แคบ ลูกเอ๋ยวันนี้จึงปกครองแผ่นดินทั้งสิ้น เราประณมมือไหว้กษัตริย์พร้อมทั้งชาวแวนแคว้น พร้อมทั้งชาวนิคม และบริวารชน แล้วได้กราบทูลดังนี้ว่า บรรดาสัตว์ในแผ่นดิน ทั้งชั้นต่ำ ทั้งชั้นสูงและปานกลาง สัตว์ทั้งหมดนั้น ไม่มีอารักขา เจริญอยู่ในเรือนของตนพร้อมด้วยหมู่ญาติของตน การเลี้ยงดูข้าพระองค์ในที่คับแคบ นี้เป็นความขอดเยียมในโลก ข้าพระองค์เติบโตอยู่ในเรือนเหล็ก เหมือนดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ที่ไม่มีแสงสว่าง ข้าพระองค์ประสูติจากครรภ์พระมารดา อันเต็มด้วยซากศพที่เน่าแล้ว ยังถูกขังไว้ในเรือนเหล็ก ซึ่งมีทุกข์ร้ายกว่านั้นเสียอีก ข้าพระองค์ได้รับความทุกข์ร้ายอย่างยิ่งเช่นนั้นแล้ว ถ้ายังยินดีในราชสมบัติ ก็จะเป็นผู้เลวทรามที่สุดแห่งคนที่เลวทรามทั้งหลายเสียอีก ข้าพระองค์เป็นผู้เหนื่อยหน่ายทางกาย ไม่ต้องการราชสมบัติ ข้าพระองค์จะแสวงหาธรรมเครื่องดับทุกข์ ที่มีจรรยาข้ายี่ข้าพระองค์ไม่ได้ เราคิดอย่างนี้แล้ว เมื่อมหาชนไม่เหนียวรั้งไว้ ได้ตัดเครื่องผูกเสียแล้ว เข้าไปยังป่าใหญ่ เหมือนช้างทำลายปลอกหนีไปป่าใหญ่ พระมารดาและพระบิดาจะเป็นที่น่ารังเกียจสำหรับเราก็หาไม่ ยศศักดิ์อันยิ่งใหญ่ จะเป็นที่น่ารังเกียจสำหรับเราก็หาไม่ แต่เพราะพระสัพพัญญุตญาณเป็นที่รักของเรา เพราะฉะนั้น เราจึงสละราชสมบัติฉะนี้แล^{๓๘}

ในอรรถกถาอโยมรชาดก ได้กล่าวถึงพระศาสดา ทรงปรารถน การออกมหาภิเนษกรรมณ์ ตรัสว่า มิใช่แต่ในชาตินี้เท่านั้น แม้ในชาติก่อน ตถาคตก็เคยออกมหาภิเนษกรรมณ์ เหมือนกัน แล้วทรงนำอดีตนิทานมาตรัสดังนี้

เมื่อพระเจ้าพรหมทัต ครองราชสมบัติ ณ พระนครพาราณสี พระอัครมเหสีของท้าวเธอ

^{๓๘} ขุ.จริยา. (ไทย) ๑๓/๒๔-๑๓/๒๖๑-๒๖๒.

ทรงพระครรภ์ ประสูติพระราชโอรส แต่ถูกนางยักษิณีซึ่งเป็นคู่เวรกันกันมาแต่อดีตชาติ จับ พระโอรสกินถึงสองพระองค์ ในวาระที่สาม พระมหาสัตว์เจ้าทรงถือปฏิสนธิในพระครรภ์ของ พระเทวี พระราชาทรงประชุมมหาชนแล้วตรัสถามอุบายป้องกันนางยักษิณี มีคนทูลว่าธรรมดา นางยักษิณีกลัวเรือนเหล็ก จึงตรัสสั่งให้ประชุมช่างเหล็ก แล้วทรงให้ช่วยกันทำเรือนเหล็ก พวก ช่างเหล็กจึงก่อสร้างพระตำหนักเหล็กขึ้นภายในพระนคร พระราชเทวีทรงพระครรภ์แก่แล้ว จึงไป ประทับยังตำหนักนั้น ประสูติพระราชโอรส พระราชากับพระอัคมรเหสีทรงพระราชทานนามพระ ราชโอรสว่า "อโยธกุมาร" ทรงจัดแจงอารักขาใหญ่ยิ่ง พระมหาสัตว์เจ้าทรงเจริญเติบโตในพระ ตำหนักเหล็กนั่นเอง จนรู้เพียงสา ทรงศึกษาศิลปวิทยาทุกอย่างในที่นั้นแหละ พระราชาทรงทราบ ว่า พระโอรสมีพระชันษา ๑๖ สามารถต่อสู้กับยักษ์ได้แม้ตั้งพัน จึงมีพระประสงค์จะมอบราชสมบัติแก่ โอรส ตรัสสั่งให้ตกแต่งทั่วทั้งพระนครแล้วเชิญพระโอรสออกจากตำหนักเหล็กนำมายัง พระราชฐาน เมื่อพระมหาสัตว์เจ้าประทัภษณพระนครอยู่ ทอดพระเนตรเห็นพระราชอุทยาน พื้น ภูมิภาคและปราสาทราชวังอันน่ารื่นรมย์ยินดีแล้ว ทรงดำริว่า พระราชบิดาของเราให้เราอยู่ใน เรือนจำตลอดกาลเพียงนี้ เราไม่ได้เห็นพระนครงดงามเช่นนี้เลยเรามีโทษผิดอะไรหนอ จึงตรัสถาม พวกอำมาตย์ ได้ความว่านางยักษิณีตนหนึ่งมาเกี่ยวกินพระเชษฐาธิราชของพระองค์ถึงสองพระองค์ พระราชบิดา จึงโปรดให้พระองค์อยู่ในตำหนักเหล็ก พระองค์จึงทรงรอดพระชนมชีพมาได้ ทรง พระดำริว่า เราอยู่ในครรภ์ของพระมารดา ๑๐ เดือนเหมือนอยู่ในโลหภูมิในรก และคลอด นับแต่ คลอดออกจากพระครรภ์พระมารดาแล้ว ต้องอยู่ในที่คุมขังถึง ๑๖ ปี ไม่ได้โอกาสที่จะได้ดูโลก ภายนอกเลยเป็นเหมือนตกอยู่ในอุสสุทนรกฉะนั้น แม้เราจะพ้นจากเงื้อมมือของนางยักษิณีมาได้ ใช่ว่าจะไม่แก่ไม่ตายก็หาไม่ได้ ประโยชน์อะไรด้วยราชสมบัติแก่เรานับแต่วาระที่ได้ดำรงอยู่ในราช สมบัติแล้วจะออกบรรพชาได้ยาก เราจักให้พระราชบิดาทรงอนุญาตให้บวช แล้วเข้าไปสู่ป่าหิม พานต์เสียวันนี้ พระเจ้าพรหมทัต ทอดพระเนตรเห็นพระโอรสแล้ว ทรงเสนหารักใคร่เป็นกำลังจึง ทรงฆ่าเลื่องคู่มุอำมาตย์ ตรัสสั่งให้หม้ออำมาตย์เชิญ โอรสให้ประทับเหนือกองรัตนะ แล้วสรรเสริญ ด้วยน้ำสังข์สามอย่างแล้วสอดสวมกาญจนมาลา และยกเสวตฉัตรขึ้น พระมหาสัตว์เจ้าจึงถวาย บังคมพระราชบิดาทูลคัดค้านว่า ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความต้องการด้วยราชสมบัติ ข้าพระพุทธเจ้า จักบวช ขอพระองค์ได้โปรดทรงอนุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าบวชเถิด พระเจ้าพรหมทัตจึงตรัสว่า เหตุ ใดเจ้าจึงบอกคืนราชสมบัติแล้วจักบวช พระมหาสัตว์เจ้าทูลตอบว่า ข้าพระพุทธเจ้าอยู่ในพระ ครรภ์พระมารดา ๑๐ เดือน เหมือนอยู่ในคฤนรก ประสูติจากพระครรภ์แล้ว ต้องอยู่ในที่คุมขังถึง ๑๖ ปี ไม่ได้โอกาสที่จะเห็นโลกภายนอกได้ เพราะภัยอันเกิดแต่นางยักษิณีได้เป็นเหมือนตกอยู่ใน อุสสุทนรก ถึงพ้นจากเงื้อมมือของนางยักษิณีแล้ว ใช่ว่าข้าพระพุทธเจ้าจะเป็นคนไม่แก่ไม่ตายก็หาไม่ได้ ขึ้นชื่อว่า มฤตยูราชนี้ ใครๆไม่อาจชนะ ไม่อาจจะลงได้ ข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้เอื้อมระอาในภพ

ข้าพระพุทธเจ้าจักบวชประพฤติธรรมไปจนกว่า ชราพยาธิ และมรณะ จะไม่มาถึงข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าไม่ปรารถนาราชสมบัติ ขอเดชะพระราชบิดา โปรดทรงอนุญาตให้ข้าพระองค์บวชเถิด พระโพธิสัตว์อโยธยราชเมื่อจะแสดงธรรมโปรดพระราชบิดา จึงตรัสว่า

สัตว์ถือปฏิสนธิครั้งแรก อยู่ในครรภ์ตลอดคืนหนึ่ง ดำเนินไปไม่หวนกลับเหมือนเมฆหมอกที่ตุ้งขึ้นแล้วลอยผ่านไป นรชนทั้งหลายประกอบพร้อมด้วยกำลังพล ผู้รบอยู่ในสงคราม จะไม่แก่ไม่ตายก็หาไม่ เพราะวามณฑลแห่งปาลมัตถวันนั้นล้วนถูกชาติและชราเบียดเบียน เพราะเหตุนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

แท้จริง ชีวิตของเหล่าสัตว์ทั้งปวงทั้งหญิงชายในโลกนี้ มีสภาพหวั่นไหว ปั่นป่วนเหมือนแผ่นผ้าของนักเลง เหมือนต้นไม้ที่เกิดใกล้ฝั่ง เพราะเหตุนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

ทั้งคนหนุ่ม ทั้งคนแก่ ทั้งหญิง ทั้งชายทั้งบัณฑิตทั้งคนเขาค่อมมีกายแตกทำลายไปเหมือนผลไม้หล่นจากต้น เพราะเหตุนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

พระราชาทรงหลายทรงทราบความผิดอย่างชัดแจ้งแล้ว จึงทรงลงอาชญาคนผู้มีความผิด ผู้ประทุษร้ายและผู้เบียดเบียนประชาชน แต่ไม่ทรงสามารถจะลงอาชญาพญามัจจุราชได้ เพราะเหตุนั้น ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

ชนทั้งหลายผู้กระทำความผิด ผู้ประทุษร้าย และผู้เบียดเบียนเหล่านั้น ย่อมได้เพื่อจะทูลเกล้าถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ แต่จะทำพญามัจจุราชให้อภัยโทษหาได้ไม่ ความเพ่งเล็งด้วยความหวังดีว่า ผู้นี้เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ ผู้นี้เป็นคนมั่งคั่งเป็นคนมีพลัง หรือเป็นคนมีเดช ไม่ได้มีแก่พญามัจจุราชเลย เพราะเหตุนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

นักมายากลทั้งหลายเมื่อแสดงมายากลท่ามกลางสนาม ย่อมลวงตาประชาชนให้หลงใหลได้เพียงนั้น แต่ไม่อาจลวงตาพญามัจจุราชให้หลงใหลได้เลย เพราะเหตุนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

วิทยาธรทั้งหลาย เมื่อร้ายเวทย์ชื่อ โจรมนต์ ย่อมหายตัวไปได้ด้วยไสยทั้งหลาย แต่จะร้ายเวทย์ไม่ให้พญามัจจุราชเห็นหาได้ไม่ เพราะเหตุนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงมีความคิดว่า จะประพฤติธรรม

ธรรมแล ย่อมรักษา ผู้ประพฤติธรรม

ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้

นี่เป็นอันสงฆ์ในธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว

ผู้มีปกติประพฤติธรรมย่อมไม่ไปสู่อุบัติ

สภาวะทั้ง ๒ คือ ธรรมและอธรรม

หามีผลวิบากเสมอกันได้ไม่
 เพราะอกรรมนำสัตว์ไปนรก
 ส่วนกรรมยังสัตว์ให้ถึงสุคติโลกสวรรค์^{๓๕}

๒) กิงจกริยา ว่าด้วยจริยาของกิงสพราหมณ์

อีกเรื่องหนึ่ง ในกาลที่เราอยู่ในกรุงกาสิ ซึ่งประเสริฐสุด มีน้องหญิงชาย ๗ คน เกิดในตระกูลโตตถิยพราหมณ์ เราเป็นพี่ของน้องหญิงชายเหล่านั้น ประกอบด้วยหิริและธรรมฝ่ายขาว เราเห็นภพโดยความเป็นภัย จึงยินดีอย่างยิ่งในการออกบวช พวกสหายร่วมใจของเรา ที่มารดาและบิดาส่งมาแล้ว เชื่อเชิญเราด้วยกามทั้งหลายว่า เชิญท่านดำรงสกุลเถิด คำใดที่สหายเหล่านั้นกล่าวแล้ว เป็นเครื่องนำสุขมาให้ในธรรมของคฤหัสถ์ คำนั้นเป็นเหมือนคำหยาบ เสมอด้วยผลไม้ที่ร้อนสำหรับเรา ครั้งนั้น เราปฏิเสธอยู่ สหายเหล่านั้นได้ถามถึงความปรารถนาของเราว่า ท่านปรารถนาอะไรเล่าเพื่อน ถ้าท่านไม่บริโภคมารดา เราผู้ใคร่ประโยชน์แก่ตน ได้กล่าวแก่สหาย ผู้แสวงหาประโยชน์เหล่านั้นว่า เราไม่ปรารถนาความเป็นคฤหัสถ์ เรายินดีอย่างยิ่งในการออกบวช สหายเหล่านั้นฟังคำเราแล้ว ได้บอกแก่มารดาและบิดา มารดาและบิดาได้กล่าวอย่างนี้ว่า พ่อผู้เจริญ แม้เราทั้ง ๒ ก็จะไม่บวช มารดาและบิดาของเราทั้ง ๒ และน้องหญิงชายทั้ง ๗ ของเรา ละทิ้งทรัพย์นับไม่ถ้วน แล้วเข้าไปยังป่าใหญ่ ฉะนี้แล^{๓๖}

อรรถกถาหัตถิปาลชาดก มีเรื่องเล่ามาว่า พระมหาสัตว์ เกิดเป็นบุตรของพราหมณ์ปุโรหิตผู้หนึ่ง ผู้เป็นปิยสหายของพระราชานามว่าเอสுகารี ผู้ครองราชสมบัติอยู่ในพระนครพาราณสี ตั้งแต่ยังเยาว์อยู่ด้วยกัน แม้ทั้งสองนั้น ไม่มีโอรสและบุตรผู้จะสืบสกุล จึงตกลงกันว่า เราสองคนหากใครมีบุตร จะได้ครองราชสมบัติทั้งหมด วันหนึ่ง พราหมณ์ปุโรหิต ไปยังบ้านส่วยของตน พบสตรีเชิญใจนางหนึ่งชื่อ พหุบุตรดิเกะ มีบุตรเจ็ดคน ปุโรหิตจึงถามว่า ทำอย่างไรถึงได้ลูกชายมากเช่นนี้ นางเล่าให้ฟังว่า ได้บวงสรวงเทวดา ซึ่งสิงอยู่ที่ต้นไทรจึงได้บุตรถึงเจ็ดคน ปุโรหิตจับกิ่งไทรเขย่า พลังขู่ว่า ถ้าไม่ให้โอรสแก่พระราช จากนี้ไปอีก ๗ วันเราจักให้คนทำลายต้นไทร ทำเช่นนั้นอยู่ ๖ วัน แต่ในวันที่ ๖ ได้พูดว่า ถ้าท่านไม่ให้โอรสผู้ประเสริฐแก่พระราช พຽງนี้เราจักให้สำเร็จโทษท่าน รุกขเทวดาจึงไปยังสำนักของท้าวสักกเทวราชกราบทูลให้ทรงทราบ ฝ่ายท้าวสักกเทวราชทรงบัญชาให้เทพบุตร ๔ องค์ผู้มีบุญ ไปบังเกิดในพระครรภ์อัครมเหสีของพระเจ้าเอสுகารีราช เทพบุตรเหล่านั้นขออนุญาตไปบังเกิดในเรือนของท่านปุโรหิต แล้วจักละกามสมบัติออกบวชในเวลาที่ยังเป็นหนุ่ม ท้าวสักกเทวราช ทรงอนุญาต เชษฐกเทพบุตร จุติมาบังเกิดในครรภ์นาง

^{๓๕} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๒๗/๕๓๓/๓๖๓.

^{๓๖} พุ.จกริยา. (ไทย) ๓๓/๓๔-๔๑/๗๖๒-๗๖๓.

พราหมณ์ภรรยาของพราหมณ์ปุโรหิต มารดาบิดาให้ชื่อว่า หัตถิपालกุมาร แล้วมอบให้นายควาญช้างเลี้ยงไว้ เพื่อป้องกันมิให้กุมารนั้นบวช กุมารนั้น เจริญเติบโตในสำนักของนายควาญช้าง เมื่อหัตถิपालกุมารเดินได้ เทพบุตรองค์ที่สองก็จู่ดีมาบังเกิดในครรภ์ของนางพราหมณ์อีก มารดาบิดาก็ขนานนามให้ว่า อัศสपालกุมาร และได้เจริญเติบโตในสำนักของคนเลี้ยงม้า บุตรคนที่สามเกิดแล้วขนานนามให้ว่า โคपालกุมาร มอบให้นายโคบาลเลี้ยงไว้ บุตรคนที่สี่เกิดแล้วขนานนามให้ว่า อชपालกุมาร มอบให้นายอชบาลเลี้ยงไว้ และเจริญเติบโตกับพวกอชบาลเมื่ออายุครบ ๑๖ ปี พระราชาและพราหมณ์ปุโรหิต จึงปรึกษากันว่า ควรที่จะยกเสวตฉัตรให้ครอบครองราชสมบัติ แต่ยังคงว่ากุมารจะออกบวช ทรงมีพระประสงค์จะทดลองดูก่อน แล้วทั้งสองคนต่างแปลงเพศเป็นฤาษีเที่ยวภิกษาจารไปจนถึงประตูนิเวศน์แห่งหัตถิपालกุมารฯ เห็นบรรพชิตจำแลงเหล่านั้นแล้ว ยินดีมีความเลื่อมใส เข้าไปใกล้ ถวายนมัสการแล้วกล่าวคาถาว่า

นานทีเดิวนข้าพเจ้าเพิ่งได้พบเห็นผู้มีผิวพรรณดังเทพเจ้า มุ่นชฎาใหญ่ ทรงไว้ซึ่งหีบคอนผู้ทรมานกิเลสดังเปลือกถมแล้ว ผู้ย่อมเศียรเกล้า

นานนักหนา ข้าพเจ้าเพิ่งได้เห็นพระฤาษีผู้ยินดีในธรรมคุณ นุ่งห่มผ้าข้อมผาด ครอบผ้าคากกรองปกปิดโดยรอบ

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชั้นแห่งวัยย่อมละล้าดับไป แม้เราก็จักละกามทั้งหลาย อันน่ารื่นรมย์ใจ เทียวไปในโลกแต่ผู้เดียว

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชั้นแห่งวัยย่อมละล้าดับไป แม้เราก็จักละกามทั้งหลาย อันตั้งอยู่เป็นถ่องแถว เทียวไปในโลกแต่ผู้เดียว

กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชั้นแห่งวัยย่อมละล้าดับไป แม้เราก็จักเป็นผู้เยือกเย็น ก้าวล่วงความข้องทั้งปวง เทียวไปในโลกแต่ผู้เดียว^{๔๑}

แม้ใน จูฬสุตโตสมชาดก ที่ว่าด้วยเหตุที่พระเจ้าจูฬสุตโตสมออกผนวช พระโพธิสัตว์สุตโตสมตรัสว่า

“เราขอประกาศให้ชาวนิคม มิตรอำมาตย์ และข้าราชการบริพารได้ทราบ

บัดนี้ผมที่ศิระษะของเราหงอกแล้ว เราจึงพอใจการบรรพชา เป็นต้น”^{๔๒}

และพระเตมีย์ ซึ่งเป็นพระชาติหนึ่งในมหานิบาตชาดก ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีอย่างยิ่งวด ในระดับที่เอาชีวิตเป็นเดิมพัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า พระองค์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีเพียงอย่างเดียว ที่จริงแล้วทรงบำเพ็ญทั้ง ๑๐ ประการไปพร้อมๆ กัน เพียงแต่ในพระชาตินี้

^{๔๑} พุ.ชา. (ไทย) ๒๓/๓๓๓-๓๖๒/๕๒๘-๕๓๓.

^{๔๒} พุ.ชา. (ไทย) ๒๓/๑๕๕/๖๒๗.

ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีอย่างเด่นชัด เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายอันสูงสุดคือการออกบวช เพราะไม่ประสงค์เป็นกษัตริย์ที่ต้องครองแผ่นดินสืบต่อจากพระราชบิดา ดังในอรรถกถาหมานิปาต เติมียชาดก ว่าด้วยพระเทมีย์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีว่า

พระศาสดา ทรงปรารภเรื่องมหากิเนกขัมมบารมี แล้วทรงนำอดีตนิทานมาแสดงว่า
ในอดีตกาล พระราชาพระนามว่า กาลิกราช ครองราชสมบัติ ในกรุงพาราณสี แม้พระองค์จะมีสนม
นารีประมาณหนึ่งหมื่นหกพันคน แต่ก็ไม่มีโอรสหรือธิดาเลย แม้ทรงรับสั่งให้นางสนมเหล่านั้นทำ
การบวงสรวงเทพเทวดา ก็ไม่สำเร็จ ฝ่ายอัครมเหสีพระนามว่าจันทาทวี เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยศีลาจาร
วัตร พระราชาทรงรับสั่งให้พระนาง ปรารภนาพระโอรส พระเทวีทรงนึกถึงศีลของพระองค์ ได้ทรง
กระทำสังจกิริยาว่า ถ้าข้าพเจ้ารักษาศีลไม่ขาด ขอบุตรของข้าพเจ้าจงเกิดขึ้นด้วยสังจวาจา นี้ พระ
โพธิสัตว์ ถีอปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางจันทาทวี พระนางทรงทราบว่าตั้งครรภ์ จึงกราบทูล
แต่พระราชา ครบกำหนดแล้ว ก็ประสูติพระโอรส และได้ทรงขนานพระนามว่า เติมียกุมาร เมื่อพระ
โพธิสัตว์มีพระชนม์ได้หนึ่งเดือน พระราชาทอดพระเนตรเห็นพระโอรส ทรงให้ประทับบนพระ
เพลา ขณะนั้นพวกราชบุรุษนำโจร ๔ คนมาหน้าที่นั่ง พระราชา มีพระราชดำรัสสั่งให้ลงโทษโจร
เหล่านั้นอย่างโหดร้าย

พระมหาสัตว์ได้ฟังพระดำรัสของพระบิดา ทรงสะอื้นหวาดกลัว ทรงระลึกชาติได้ว่า
เราได้ครองราชสมบัติในกรุงพาราณสี ๒๐ ปีแล้ว หม้อยู่ในอุสสุทนรก ๘๐,๐๐๐ ปี บัดนี้เราเกิดใน
เรือนหลวงนี้อีก เมื่อวานนี้ เมื่อเขานำโจร ๔ คนมา พระบิดาของเราได้กล่าวพรุสวาจาเช่นนั้น ซึ่ง
เป็นเหตุให้ตกนรก หากว่าเราครองราชสมบัติ ก็จักบังเกิดในนรก เสวยทุกข์ใหญ่อีก จึงได้เกิดความ
กลัวเป็นอันมาก พระองค์ทรงคิดหาอุบายที่จะพ้น จากพระราชมณเฑียรให้ได้

คราวนั้น เทพธิดาผู้เคยเป็นมารดาพระโพธิสัตว์ในชาติก่อน ปรารถนาพระโพธิสัตว์ว่า พ่อ
อย่าเศร้าโศก อย่ากลัวเลย ถ้าพ่อประสงค์จะพ้นจากพระราชมณเฑียรนี้ พ่อไม่เป็นคนง่อยเปลี้ยเลย ก็
จงเป็นเหมือนคนง่อยเปลี้ย พ่อไม่เป็นคนหนวก ก็จงเป็นเหมือนคนหนวก พ่อไม่เป็นคนใบ้ก็จงเป็น
เหมือนคนใบ้เถิด พ่อจงอธิษฐานองค์สามเหล่านั้นอย่างนี้แล้ว อย่าประกาศความที่พ่อเป็นคนฉลาด
แล้วจึงกล่าวถาว่า

พ่ออย่าแสดงว่าเป็นคนฉลาด จงให้ชนทั้งปวงรู้ว่าพ่อเป็นคนโง่
ชนในที่นั้น ทั้งหมดจะได้ดูหมิ่นพ่อว่าเป็นคนกาลกรณิ
ความปรารถนาของพ่อจักสำเร็จได้ด้วยอุบายอย่างนี้

พระโพธิสัตว์ได้ทรงอธิษฐานตามคำของเทพธิดานั้น พระราชาและพระเทวีทรงทราบ
ว่าพระราชกุมารมีความผิดปกติ จึงรับสั่งให้ตรวจโรคทางกายแต่ไม่พบ จึงทรงให้ทดลองด้วยวิธีการ
ต่าง ๆ ตามที่เหล่าเสนาอำมาตย์เสนอทุกอย่าง เป็นเวลาถึง ๑๖ ปี แต่พระกุมารก็มิได้แสดงอาการใด

ๆ จนในที่สุดพวกโหรจึงทำนายว่า พระราชกุมารเป็นคนกาลกิณี มีเสนียดจัญไร ให้นำไปฝังเสียในป่าช้าผีดิบ หากไม่นำไปฝัง จะเกิดอันตรายแก่พระชนม์ชีพของพระราชอาและพระมเหสี และราชบัลลังก์ พระราชาได้ทรงสดับแล้วทรงกลัวภัยอันตราย จึงโปรดให้ทำอย่างนั้น แม้พระเทวีจะอ่อนวอนอย่างใด ก็ไม่อาจคืนคำ พระเทวีเป็นเหมือนพระหฤทัยแตกสลาย พระมหาสัตว์ทอດพระเนตรเห็นพระมารดาทรงกันแสง ก็เป็นเหมือนมีพระหฤทัยแตกทำลายเป็นเจ็ดเสี่ยง ทรงดำริว่า เมื่อเราไม่พุดกับพระชนนี พระชนนีของเราจักมีพระหฤทัยทำลายวายพระชนม์ จึงทรงใคร่จะพุดด้วย แต่ทรงดำริต่อไปว่า ถ้าเราจักพุดกับพระมารดา ความพยายามที่เราทำมาสิบหกปี ก็จักหาประโยชน์มิได้ แต่เมื่อไม่พุด เราจักเป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่พระชนกพระชนนี และแก่มหาชน ทรงดำริดังนี้ จึงทรงกลืน โศกาคูรเสียได้ ไม่ตรัสกับพระชนนี

นายสารทิให้พระมหาสัตว์ขึ้นราชรถแล้ว มุ่งหน้าไปป่าช้าผีดิบ รถแล่นออกจากพระนครไปได้สามโยชน์ ถึงป่าใหญ่แห่งหนึ่ง นายสารทิเข้าใจว่าเป็น ป่าช้าผีดิบ จึงหยุดรถแล้วลงมือขุดหลุม ขณะที่นายสารทิกำลังขุดหลุม พระเดมิย์กุมารลงจากรถ ทรงประสังข์จะทดลองกำลัง จึงทรงใช้พระหัตถ์ข้างหนึ่งจับราชรถยกขึ้นเหนือพระเศียร ทรงแสดงตนให้นายสารทิทราบแล้ว มอบให้นายสารทิเป็นผู้ไปส่งข่าวให้พระราชบิดาและพระมารดาทรงทราบ แล้วอธิฐานบวชเป็นฤาษีบำเพ็ญสมณธรรม จนได้บรรลุมานสมาบัติในวันนั้นเอง

เมื่อพระเจ้ากาสิและพระเทวี ทรงทราบเรื่องจากนายสารทิ จึงจัดขบวนเสด็จอย่างยิ่งใหญ่ ไปเยี่ยมพระกุมาร เมื่อเสด็จไปถึงแล้วทรงโสมนัสยินดียิ่งนัก ทรงสดับธรรมกถา ที่พระเดมิย์แสดงให้ฟังแล้ว พระราชาและพระเทวี พร้อมทั้งข้าบริพารขอบวชเป็นฤาษี ไม่นานนักก็ได้บรรลุมานสมาบัติ สิ้นชีพแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลก^{๔๗}

หากพิจารณาจะเห็นว่า การบำเพ็ญบารมีของพระเดมิย์ ก็น่าจะเป็นเนกขัมมบารมีมิใช่ขันติบารมีที่ปรากฏในชาดกนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละท่านว่าจะยึดเอาบารมีข้อใดเป็นเอกข้อใดเป็นรอง แต่พระโพธิสัตว์ทุกๆพระองค์นั้นล้วนแต่บำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ ในแต่ละชาติทั้งสิ้น ผู้วิจัยมีทัศนะว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีเป็นสำคัญ เพราะมีความเพียรพยายามในการที่ปลีกตนออกจากราชสมบัติออกบวช ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปทำได้ยาก โดยเฉพาะเนกขัมมบารมีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญ

จากชาดกเรื่องพระเดมิย์ แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของการเป็นฆราวาสอยู่ครองเรือน ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับ การทำบาปอกุศลต่างๆ นานาชนิดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นชีวิตในฆราวาสการครองเรือน จึงไม่สามารถให้เป็นไปอย่าง

^{๔๗}ดูรายละเอียดใน พ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑-๑๒๒/๑๘๓-๒๐๒, พ.ชา.อ. (ไทย) ๕/๔๔๑/๑๘.

บริสุทธิจากบาปอกุศลต่างๆ ได้อย่างสิ้นเชิง ยิ่งดำรงอยู่ในฐานะตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบต่อคนจำนวนมาก ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการทำบาปมากขึ้น ดังนั้นการที่จะตัดสินใจบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ต้องอาศัยปัญญาพิจารณาเห็นโทษแห่งการอยู่ครองเรือนอย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นเบื้องต้น ดังที่เดิมย์กุมารได้พิจารณาเห็น และทรงตั้งพระทัยมั่นอย่างเด็ดเดี่ยวที่จะออกบวช เพื่อตัดทางมาแห่งอกุศลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการอยู่ครองเรือน การอดทน อดกลั้น รอคอยให้ความปรารถนาถึงที่สุด นับเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พระเดมิย์ ได้มีโอกาสได้บำเพ็ญเนกขัมมบารมีที่สมบูรณ์ เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือ สัพพัญญุตญาณ อันเป็นประโยชน์มหาศาลแก่มวลมนุษย

จากตัวอย่างตามที่ได้ยกมาอ้างจากพระสูตรและอรรถกถาทำให้ทราบได้ว่า ก่อนที่จะได้สำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้า ทำประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นอเนกอนันต์นั้น ต้องมีความมุ่งมั่นบำเพ็ญบารมีอย่างเด็ดเดี่ยว แน่วแน่ไม่ถ่วง ซึ่งการบำเพ็ญบารมีในแต่ละชาตินั้น ก็จะบำเพ็ญบารมีหลาย ๆ ประการไปพร้อมกัน แต่อาจมีบางประการที่จะเน้นให้เด่นชัดในชาตินั้นๆ โดยเฉพาะการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ต้องมีจิตใจเด็ดเดี่ยวและกล้าเสียสละอย่างแรงกล้า ทุกอย่างแม้ชีวิต ดังในอรรถกถา ขุททกนิกาย จริยาปิฎกท่านกล่าวว่า

บทว่า เนกขัมเม ปารมี คนุตวา คือถึงบารมีในการออกบวชครั้งใหญ่ ๓ อย่าง อุกฤษฏ์อย่างยิ่ง ในบทนั้นไม่มีปริมาณของอรรถภาพที่พระมหาสัตว์สละราชสมบัติยิ่งใหญ่ แล้วบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ในกาลที่มาแล้วในจริยานี้ อย่างนี้คือ ในกาลเป็นอุชฺฌยชยบัณฑิตในกาลเป็นโสมนัสกุมารและในกาลเป็นหัตถิปาลกุมาร ในกาลเป็นมฆเทวะอนึ่ง เนกขัมมบารมีของพระมหาสัตว์นั้น ผู้สละราชสมบัติออกบวช เพราะไม่เกี่ยวข้องอย่างนี้ว่า

เราสละราชสมบัติอันใหญ่หลวง ที่อยู่ในเงื้อมมือ คุงถ่มก้อนน้ำลาย

เมื่อเราสละก็ไม่เกี่ยวข้อง นี่เป็นเนกขัมมบารมีของเรา

ชื่อว่าปรมัตถบารมีโดยส่วนเดียว ส่วนในบารมีนอกนี้ คือบารมีและอุปปารมีตามสมควร^{๔๔}

คำว่า เนกขัมมะ แปลตามศัพท์ว่า การออกบวช ซึ่งถือเป็นการบำเพ็ญบารมีอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา การบวชนั้นในสมัยที่พระพุทธศาสนายังมิได้อุบัติเกิดขึ้นในโลก เป็นการออกบวชที่ถือเป็นการบำเพ็ญพรต เช่น การปลีกตนเองไปอยู่ป่า ประพฤติปฏิบัติตนเป็นฤาษี และปฏิบัติธรรมเช่นการบำเพ็ญสมาธิจิตเป็นต้น การออกจากเรือนไปอยู่ป่าเป็นการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี^{๔๕} ซึ่งเป็นวิธีการหล่อหลอมใจต่างจากการบำเพ็ญบารมีในด้านอื่นๆ การออกบวชนั้นเป็นการ

^{๔๔} พุ.จริยา.อ. (ไทย) ๓๓/๓๖/๕๖๓.

^{๔๕} กิตติวุฑฒโฆภิกขุ, บารมีปริทรรศน์เล่มที่ ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๓), หน้า

ประพฤติปฏิบัติอุกฤษฏ์ ที่ยากกว่าการบำเพ็ญด้านทานบารมีหรือศีลบารมี ทั้งนี้เพราะเนกขัมมบารมีเป็นการปลีกตนเองออกจากเรือนเพื่อไปบวชหรือบำเพ็ญพรตที่อยู่ตามป่านั้น เป็นการฝึกฝนตนให้มีความอิสระจากสิ่งทั้งปวง ทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกนั้นคือความผูกพันที่จะต้องมียู่กับบ้านเรือน ทรัพย์สมบัติ บุตรภริยาและวงศ์ตระกูล ซึ่งเป็นความผูกพันที่ประกอบไปด้วยความทุกข์นานาประการ การปลีกตนเองออกจากเรือนเพื่อออกบวชหรือบำเพ็ญบารมีนั้น เป็นการทำตนเองให้เป็นอิสระอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะทางร่างกาย หมายถึงว่าผู้ที่ออกบวชหรือผู้ที่บำเพ็ญเนกขัมมบารมีนี้ต้องไม่ไปพัวพันอยู่กับสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เป็นความอิสระทางกาย ดังเช่นพระเดมิย์ ได้ตรัสกับพระเจ้ากาสีกราชผู้เป็นพระราชบิดาถึงความไม่ประมาท เพื่อประกาศความที่พระองค์ไม่ต้องการราชสมบัติว่า “มหาบพิตร อาตมภาพเป็นผู้พ้นแล้วจากเครื่องผูก มัจจุราชย่อมไม่ประมาทในอาตมภาพผู้รู้ชัดอย่างนี้ว่า บุคคลเมื่อถูกมัจจุราชครอบงำแล้วจะยินดีไปทำไม จะประโยชน์อะไร ด้วยการแสวงหาทรัพย์”^{๔๖}

ส่วนความอิสระในทางจิตนั้นก็เป็นเรื่องของการปฏิบัติ จะปฏิบัติได้มากน้อยแค่ไหน และจะทำใจนี้ให้เป็นอิสระได้มากน้อยอย่างไร ซึ่งก็เป็นเรื่องของการปฏิบัติในขณะที่ได้บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ฉะนั้น การออกบวชจึงถือว่าเป็นการบำเพ็ญบารมีอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ความอดทน ความเพียรพยายาม เพื่อที่จะเปลื้องตนออกจากความทุกข์ทั้งหมด

อีกนัยหนึ่ง คำว่าเนกขัมมะนั้นแปลว่า การปลีกตนออกจากกาม^{๔๗} คำว่า กาม ศัพท์นี้หมายถึง ความรัก ความยินดีที่มีต่อรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส เป็นการปลีกตนเองออกจากกามจากเครื่องเกี่ยวข้องเครื่องผูกพันต่างๆ ในสมัยที่พระพุทธองค์เป็นพระโพธิสัตว์อยู่จะต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ข้อ ให้บริบูรณ์ในแต่ละภพแต่ละชาติ แล้วแต่ว่าจะถือบารมีข้อใดข้อหนึ่งเด่นชัดขึ้นมาเท่านั้น และต้องครบทั้ง ๑๐ ข้อ เนกขัมมะนี้ก็อีกข้อหนึ่งที่พระเดมิย์ทรงปรารภนาการออกบวชการที่จะบำเพ็ญเนกขัมมบารมีได้นั้น จะต้องมีเหตุที่เป็นจุดเปลี่ยนในการดำเนินชีวิตของพระองค์ ซึ่งน่าจะมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน

สรุปได้ว่า เหตุแห่งการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีได้ดังนี้^{๔๘} ความหน่ายต่อโลกิยะ เพราะได้เห็นธรรมที่ปรากฏตามธรรมชาติ พระความสลัดใจต่อเหตุการณ์ เพราะเคยปราศจากอิสรภาพทาง

^{๔๖} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๔/๒/๖๕-๗๐.

^{๔๗} กิตติวุฑฒโฒภิกขุ, บารมีปริทรรศน์เล่มที่ ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๒๓.

^{๔๘} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๘.

กายมา เมื่อจะได้ราชสมบัติ จึงเกรงจะปราศจากอิสรภาพทั้งกายและใจ เพราะมีความคิดต่างกัน กล่าวคือ มีนิสัยในเนกขัมมะอยู่แล้ว เพราะเห็นโทษของการครองเรือน

๒.๒.๒ การบวชเนกขัมมะในประเทศไทย

การบวชเนกขัมมะในประเทศไทยเริ่มต้นราว พ.ศ.๒๓๕ เป็นสมัยที่พระเจ้าอโศกมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งอินเดียในสมัยนั้น ทรงนับถือพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ทรงสร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ตามเมืองต่างๆ ในเขตปกครอง ถึง ๘๔,๐๐๐ แห่ง แล้วทรงส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถึง ๔ สาย และสายที่ ๔ มีพระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้าสาย เดินทางมายังภูมิภาคนี้ ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าสุวรรณภูมิ เมื่อมีผู้เลื่อมใสต้องการบวช พระเถระทั้งสองรูปพร้อมคณะของท่านก็บวชให้ โดยอุปสมบทวิธีตามที่บัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก และพระพุทธศาสนาก็แผ่ขยายกว้างขวางเรื่อยมา มีพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองให้ความอุปถัมภ์ จึงทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว ก่อนที่พระเถระทั้งสองรูปจะนิพพานท่านได้สร้างเจดีย์ไว้เป็นหลักชัยแห่งพระศาสนา แล้วบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ คือองค์พระปฐมเจดีย์ในปัจจุบัน

เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศไทยตามลำดับ จึงมีผู้บวชเป็นพระสงฆ์เพิ่มขึ้น และประกาศศาสนาขยายขอบเขต กว้างขวางออกไปตามหัวเมืองต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ และมีพระมหากษัตริย์หรือเจ้าผู้ปกครองเมืองต่างๆ นับถือและให้ความอุปถัมภ์เป็นอย่างดี มาโดยตลอด จึงทำให้พระพุทธศาสนา เจริญรุ่งเรืองมั่นคงในเขตภูมิภาคนี้มาเป็นเวลายาวนานถึงสองพันกว่าปี การบวชพระภิกษุก็มีต่อเนื่องมาโดยตลอดไม่เคยขาดสาย ส่วนการบวชเป็นภิกษุณี ลิกขมานา และสามเณรี ไม่ปรากฏตามตำนาน เพราะหลังพุทธปรินิพพานได้ไม่นาน ภิกษุณีก็หมดไป ลิกขมานา และสามเณรีก็พลอยหมดไปด้วย จึงปรากฏตามตำนานแต่การบวชเป็นภิกษุและสามเณร ซึ่งมีธรรมเนียมเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบันว่า เกิดเป็นชายไทย เมื่อมีอายุครบบวช ต้องบวชทดแทนบุญคุณบิดามารดา ตามหลักคำสอนทางศาสนาเรื่องกตัญญูทเวที และบิดามารดาก็ได้ชื่อว่า ได้เป็นญาติพระศาสนา ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ ตามตำนานทางศาสนาเถรวาทที่สืบต่อมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากพระพุทธศาสนาเถรวาท ยังคงรักษาพระวินัยที่จารึกไว้ในพระไตรปิฎกอย่างครบถ้วน และยังมีพระภิกษุนักบวชอนัมนิกาย พระพุทธศาสนามหายาน ที่แผ่ขยายมาจากทางประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่น เป็นต้น อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งวิธีการบวชก็สืบทอดมาตามสายมหายาน

สรุปได้ว่า ประเทศไทย มีพระมหากษัตริย์ให้ความอุปถัมภ์เป็นอย่างดีคือ

พระพุทธศาสนาตลอดมาจึงทำให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคง การบวชพระภิกษุก็มีต่อเนื่องมาโดยตลอดไม่เคยขาดสาย ส่วนการบวชเป็นภิกษุณี สิกขมานา และสามเณรี ไม่ปรากฏมีอยู่ เพราะหลังพุทธปรินิพพานได้ไม่นาน ภิกษุณี สิกขมานา และสามเณรี ก็หมดไป มีปรากฏอยู่แต่ในเรื่องการบวชเนกขัมมะ ซึ่งมีธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันว่า ผู้บวชเนกขัมมะเพื่อทดแทนบุญคุณมารดาบิดา และปฏิบัติธรรมตามคำสอนทางศาสนาเรื่องกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีอุปการคุณ

๒.๒.๓ วิธีการบวชเนกขัมมะในปัจจุบัน

เมื่อกาลเวลาล่วงไปนับพันๆ ปี รูปแบบของการบวชเนกขัมมะในพระพุทธศาสนา ก็มีการประยุกต์เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามกาลเวลาจนในปัจจุบันนี้ในประเทศไทยมีรูปแบบการบวชคือการบวชเป็นพระภิกษุ เรียกว่าอุปสมบท และการบวชเป็นสามเณร เรียกว่า การบรรพชา แต่การบวชเป็นพระภิกษุ ต้องบวชเป็นสามเณรก่อน จึงมีการเรียกรวมๆ กันว่าการบรรพชาอุปสมบท วิธีการยังคงรักษารูปแบบที่ปฏิบัติมาแบบเถรวาทที่ได้บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก และมีวิธีการบวชที่ประยุกต์คิดแปลงมาอีก ๒ ประเภทคือ ๑) การบวชเป็นแม่ชี ๒) การบวชเนกขัมมาจารี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) การบวชเป็นแม่ชี คือสตรีผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะมีศรัทธาต่อพระศาสนาแรงกล้า มิได้จำกัดอายุว่าต้อง ๒๐ ปีบริบูรณ์ สละการอยู่ครองเรือน ออกมาโกนผม โกนคิ้วเหมือนพระภิกษุ นุ่งขาวห่มขาวบริสุทธิ์ สมาทานศีล ๘ ดังมีพิธีการและคำขอบวช ดังนี้ ผู้จะบวชเตรียมชุดสำหรับบวชชี และเครื่องสักการะเข้าไปกราบอาจารย์แล้วกล่าวคำขอบวช ดังนี้

เอสาหัง กันเต สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ณะคะวันตัง สะระณัง คัจฉามิ ชัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ ปัพพัชชัง มัง กันเต สังโฆ ชาเรตุ อชชะตักเค ปาณูเปตัง สะระณัง คะตัง

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอถึงสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า แม่เสด็จดับขันธนิพพานนานแล้ว กับทั้งพระธรรมและพระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นผู้บวชในพระธรรมวินัย ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปเทอญ

คำอาราธนาศีล ๘

มะยัง กันเต ติสระระณณะ สะหะ อัญญะสีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง กันเต ติสระระณณะ สะหะ อัญญะสีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง กันเต ติสระระณณะ สะหะ อัญญะสีลานิ ยาจามะ

(ถ้าคนเดียวว่า อะหัง แทน มะยัง และ ยาจามิ แทน ยาจามะ)

กล่าวคำบอมน้อมพระรัตนตรัยรับไตรสรณคมน์ และสมาทานศีลว่าตามพระอาจารย์
ดังนี้ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๗ ครั้ง)

ไตรสรณคมน์

พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุทฺธัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ ธัมมัง สาระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ สังฆัง สาระณัง คัจฉามิ

คำสมาทานศีลและคำแปล

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและใช้ผู้อื่นฆ่า

๒. อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้

๓. อะพรหมจะริยา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการกระทำอันไม่ใช่พรหมจรรย์

๔. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการพูดไม่จริง

๕. สุราเมรัยยะมัชชระปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

๖. วิกาละโภชะนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล

๗. นัจจะคีตะวาทิตะวิสูกะทัตตะนะมาลาคันธะวิเลปะนะธาระณะมัณฑะนะวิภูสะ
นัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการฟ้อนรำ
การขับเพลงการดนตรี การดูการเล่น ชนิดเป็นข้าศึกต่อกุศล การตัดทรงสวมใส่ การประดับ การ
ตกแต่งตนด้วยพวงมาลา ด้วยเครื่องกลิ่นและเครื่องผิดทา

๘. อุจจาสะยะนะมะหาสะยะนะ เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ ข้าพเจ้าขอ
สมาทานสิกขาบท คือ เว้นจากการนั่ง นอน บนที่นอนสูง และที่นอนใหญ่

อิมานิ อัญฐะสิกขาปทานิ สะมาทิยามิว่า ๓ ครั้ง^{๔๘}

เมื่อเสร็จพิธีแล้ว อาจารย์ผู้บวชให้จะให้โอวาทและสอนกรรมฐาน ทางวัดจะจัด
เสนาสนะที่อยู่ให้อาศัยอยู่ในวัดเป็นสัดส่วน แยกกันคนละส่วนจากเสนาสนะของพระภิกษุ หรือ
บางรูปตั้งสำนักแม่ชี ด้วยตนเองก็มี

๒) การบวชเนกขัมมจารี หรือเนกขัมมจารีณี คือ การบวชนุ่งขาว ห่มขาว ที่ไม่ต้องโกน
ผม โกนคิ้ว แต่มีวิธีการ และรักษาศีล ๘ เหมือนบวชชีทุกอย่าง ไม่จำกัดเพศและอายุ เพศชายเรียกว่า
บวชเนกขัมมจารี เพศหญิงเรียกว่าบวชเนกขัมมจารีณีหรือเรียกรวมๆ กันว่าบวชเนกขัมมะ
ระยะเวลาไม่จำกัดแล้วแต่ผู้บวชจะมีศรัทธาและโอกาส ส่วนมากจะนิยมบวชช่วงเทศกาลสำคัญ
หรือวันสำคัญพิเศษ เช่น วันพ่อแห่งชาติ เป็นต้น บางสำนักเปิดโอกาสให้บวชตลอด หรือทุก
วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งการบวชเนกขัมมะก็ตาม บวชเนกขัมมจารีณีก็ตาม ยังคงมี
จุดมุ่งหมายเหมือนกับความหมายของคำว่า เนกขัมมะ คือ การออกบวช ออกจากการอยู่ครองเรือน
ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับอยู่กับกามคุณ และบาปอกุศลต่างๆ ในการดำรงชีวิต ต้องการหาความสงบสุขทาง
ใจ เพื่อให้จิตใจมีกำลังมากขึ้น ถึงแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาไม่นาน ช่วงใดช่วงหนึ่งตามโอกาส ๓
วัน ๕ วันหรือ ๗ วัน ก็ยังได้ชื่อว่า ได้รักษาแบบแผนเดินตามรอยพระยุคลบาทของพระพุทธเจ้าที่
ทรงเคยดำเนินมาแล้ว และเป็นสิ่งที่ดีเพิ่มบุญบารมีให้แก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งพอจะประมวล
วัตถุประสงค์ในการบวชเนกขัมมะในปัจจุบันนี้คือ

๑) เพื่อบำเพ็ญ เนกขัมมบารมี คือการออกบวชตามแนวทางของพระพุทธเจ้าที่ทรง
บำเพ็ญมาแล้วเป็นตัวอย่าง และได้อบรมธรรม ปฏิบัติธรรมร่วมกับพระสงฆ์ ครู อาจารย์

๒) เพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจ หาความสงบสุขทางใจ

๓) เพื่อศึกษาธรรมทางพระพุทธศาสนา จะได้นำไปปฏิบัติและอบรมลูกหลาน และ
แนะนำผู้อื่นได้อีก

๔) เมื่อได้ศึกษาอบรมธรรมดีแล้ว จะได้เป็นกำลังสำคัญ ในการส่งเสริม บำรุงพระ
ศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

๕) เพื่อให้เกิดสติปัญญา มีความเห็นที่ถูกต้อง ให้เกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งเป็นการ
ช่วยกันรักษาชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป^{๔๙}

^{๔๘} สำนักงานกลางกองการวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุฯ, คู่มืออุบาสิกอุบาสิกาและวิธีปฏิบัติวิปัสสนา
กรรมฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๓.

คำลาศีล

มะยัง ภันเต ตัสสะ ภะคะวะโต รัम्मะวินะเย ปัพพะชิตา อังคะตักเค ปัพพะชัง ปิจ
จักขามะ อุปาสะกัตตัง โน สังโฆ ชาเรตุ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้าเข้ามาบวชในธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น
วันนี้ พวกข้าพเจ้าขอลาการบวช ขอพระสงฆ์จงทรงจำพวกข้าพเจ้าว่าเป็นอุบาสก

ผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบันคำว่า บวชเนกขัมมะ มักเข้าใจกันโดยทั่วกันว่า หมายถึงการ
บวชนุ่งขาว ห่มขาว แบบไม้โกนผม คือเมื่อพูดถึงการบวชเนกขัมมะ ก็นึกภาพนี้ออกทันทีเลย และ
เข้าใจตรงกันโดยกว้างขวางว่าเนกขัมมะคือรูปแบบนี้ ซึ่งโดยความหมายของศัพท์เดิมกับ
ความหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน อาจทำให้ความหมายของคำ ว่าเนกขัมมะ ถูกจำกัดความหมายที่จำกัด
เฉพาะ ลงกว่าเดิม คือเมื่อพูดถึงเรื่องนี้ ก็นึกถึงรูปแบบนี้เท่านั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วมีความหมายที่
กว้างกว่าที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันในด้านรูปแบบ ส่วนจุดประสงค์หรือเป้าหมายยังไม่คิดพินิจจาก
ความหมายเดิมมากนัก แต่อาจประยุกต์ดัดแปลงรูปแบบไปบ้าง ตามกาลเวลา และยุคสมัยที่
เปลี่ยนไป เช่นที่ปรากฏในคัมภีร์ทางศาสนา เมื่อออกบวชเนกขัมมะ คือสละทรัพย์สมบัติทุกอย่าง
และการครองเรือน เข้าไปในป่าอธิษฐานการบวชแล้วบำเพ็ญธรรม อยู่ในป่านั้นจนตลอดชีวิต ใน
ปัจจุบันอาศัยวัดแทนป่า และระยะเวลาที่สั้นลง เท่าที่จะมีศรัทธา และโอกาสเวลาว่างตามสมควร

ซึ่งรูปแบบของการบวชเนกขัมมะในประเทศไทยในปัจจุบัน เหมือนจะไปพ้องกับการ
ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งของคนโบราณคือการรักษาอุโบสถศีล ในวันอุโบสถ เช่นดังเรื่องที่ปรากฏใน
ชาดกเรื่องที่พระโพธิสัตว์ เสวยพระชาติเป็น พระมหากษัตริย์ ทรงบำเพ็ญวิริยบารมี เมื่อเรืออับปาง
กลางสมุทร ทรงบวชบ้นว่ายนํ้ากลางสมุทรทั้งที่มองไม่เห็นฝั่ง เมื่อทรงว่ายนํ้าไปได้ ๗ วัน
สังเกตเห็นว่า พระจันทร์เต็มดวง หมายถึงเป็นวันอุโบสถ จึงทรงบ้วนพระโอษฐ์ด้วยนํ้าทะเลแล้ว อธิ
ฐานสมาทานศีลอุโบสถ เหมือนที่ชาวพุทธในปัจจุบันไปรักษาอุโบสถศีลทุกวันพระในฤดูกาล
เข้าพรรษา ศีลอุโบสถที่ต้องรักษาปฏิบัติมี ๘ ข้อ เหมือนดังที่แม่ชีและผู้บวชเนกขัมมะรักษาทุก
ประการ แต่จะต่างกันตรงที่อุโบสถศีลมีกำหนดวันหนึ่งและคืนหนึ่ง ส่วนการบวชชี หรือบวช
เนกขัมมะไม่มีกำหนดวันคืนเท่านั้น

หากชาวพุทธ ในปัจจุบัน เล็งเห็นประโยชน์แห่งการบำเพ็ญ เนกขัมมบารมี ต้องมี
จิตใจเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ สามารถตัดใจจากสิ่งผูกมัด ที่มีอยู่ประจำโลก อันเป็นที่น่าปรารถนา น่ารัก
ใคร่ ชั่วๆ เข้ายวนให้หน้ายินดี ซึ่งมีอยู่มากในปัจจุบันนี้ ได้ ซึ่งต้องอาศัยพลังศรัทธาเป็นพื้นฐาน
แล้วใช้ปัญญาพิจารณาเห็นโทษของสิ่งชั่วๆเหล่านั้น แล้วรู้จักข่มใจไม่ให้หลงไหลไปกับสิ่งชั่วๆ
ต่างๆ เหล่านั้น ใช้ความอดทน อดกลั้นไว้ ซึ่งถ้าไม่รู้จักปลีกตัวออกจากกามคุณ หรือสิ่งชั่วๆต่าง ๆ
เสียบ้าง ก็จะทำให้ชีวิตหมกมุ่น จมอยู่ในอารมณ์เหล่านั้นเรื่อยไป จิตใจก็หมองมัวจากอำนาจกิเลส

ทั้งหลายที่มาห่อหุ้ม แห่แห่นจิตใจอยู่ร่าไป ถึงแม้บางครั้งบางคนอาจรู้สึกตนเองประสบผลสำเร็จด้านการประกอบอาชีพ ทหาริมทรัพย์ก็ได้เป็นจำนวนมาก แต่หากจิตใจยังหมกมุ่นมัวเมาแต่ในเรื่องกามคุณทางโลก ก็ยากที่จะประสบความสุขที่แท้จริงซึ่งไม่เจือด้วยอามิสสิ่งให้โทษ ที่มีทุกข์ตามมาภายหลัง ได้ ดังนั้น ผู้มีปัญญาหากพิจารณาเห็นโทษแห่งการครองเรือนและความสุขแบบชาวโลกปรารถนาความสุขที่บริสุทธิ์ ไม่มีทุกข์เจือปนหรือตามมาภายหลัง ต้องหาโอกาสพรากกายของตนออกบำเพ็ญ เนกขัมมบารมี ตามสมควรแก่โอกาสอันวาย เพื่อยกระดับวิถีชีวิตให้สูงขึ้น หากหวังผลที่สูงยิ่งขึ้น ต้องเพิ่มเวลาและการปฏิบัติให้เข้มข้นยิ่งขึ้นไปตามลำดับ เพื่อเป้าหมายสูงสุด คือการสลัดออกจากกาม ให้มีอิสระจากกาม หมดสิ้นอาสวกิเลสในที่สุด

สรุปได้ว่า รูปแบบของการบวชเนกขัมมะในพระพุทธศาสนามีการประยุกต์เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามกาลเวลา ปัจจุบันนี้ในประเทศไทยมีรูปแบบการบวช คือ การบวชเป็นพระภิกษุ เรียกว่าอุปสมบท และการบวชเป็นสามเณร เรียกว่า การบรรพชา ส่วนวิธีการบวชเนกขัมมะยังคงรักษารูปแบบที่ปฏิบัติมาแบบเถรวาทที่ได้บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก และมีวิธีการบวชที่ประยุกต์คัดแปลงมาอีก ๒ ประเภทคือ ๑) การบวชเป็นแม่ชี คือสตรีผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะมีศรัทธาต่อพระศาสนาแรงกล้า มิได้จำกัดอายุว่าต้อง ๒๐ ปีบริบูรณ์ สละการอยู่ครองเรือน ออกมาโกนผม โกนคิ้วเหมือนพระภิกษุ นุ่งขาวห่มขาวบริสุทธิ์ สมาทานศีล ๘ ๒) การบวชเนกขัมมจารี คือ การบวชนุ่งขาว ห่มขาว ที่ไม่ต้องโกนผม โกนคิ้ว แต่มีวิธีการ และรักษาศีล ๘ เหมือนบวชชีทุกอย่าง ไม่จำกัดเพศและอายุ เพศชายเรียกว่า บวชเนกขัมมจารี เพศหญิงเรียกว่าบวชเนกขัมมจารีณี หรือเรียกรวมๆ กันว่าบวชเนกขัมมะ ระยะเวลาไม่จำกัดแล้วแต่ผู้บวชจะมีศรัทธาและ โอกาส

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

Zimbardo and Leippe ได้เสนอแผนภูมิแสดงระบบทัศนคติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระบบทัศนคติมียองค์ประกอบหลักๆ ๕ ประการซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรามีปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร (Social Objects) หรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใด (Concepts) อย่างไร

๑. องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (Cognitions) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทัวไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือความคิดว่าสิ่งใดดีก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น ในแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิดประกอบด้วยประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Knowledge) ส่วนที่เป็นความเชื่อ และส่วนที่เป็นการประเมิน เหล่านี้คือความนึกคิดหรือการรับรู้ของเราทั้งสิ้น

๒. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Responses) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็น ค่านิยมของแต่ละคน

๓. ความตั้งใจทางด้านพฤติกรรม (Behavior Interiors) คือความตั้งใจที่จะแสดงออก ของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือแนวคิดหนึ่งแนวคิดใด ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก ในการวิจัยเชิงประจักษ์ ถ้าเราวัดพฤติกรรมโดยตรงไม่ได้ เราอาจวัดความ ตั้งใจทางด้านพฤติกรรมได้

๔. พฤติกรรม (Behaviors) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง แนวคิดหนึ่ง หรือ บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบ ด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

๕. ทักษะคติ (Attitude) คือความโน้มเอียงในการประเมินวัตถุ แนวคิด บุคคล สถาบัน ฯลฯ จะเห็นว่าในระบบทักษะคติ องค์ประกอบทั้งห้าส่วนล้วนสัมพันธ์กัน ไม่มีส่วนใดแยกอยู่เป็น อิสระได้ โดยสรุปแล้วลักษณะของทักษะคติคือ

(๑) ทักษะคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคนมิใช่เป็นสิ่งที่ติด ตัวมาแต่กำเนิด

(๒) ทักษะคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นอัน มาก

(๓) ทักษะคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควรทั้งนี้เนื่องจากแต่ละบุคคลต่าง ก็ได้รับประสบการณ์ และผ่านการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตามทักษะคติก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงทักษะคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทักษะคติก็จะ เปลี่ยนแปลง และเมื่อทักษะคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้ง ๓ อย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้น ในการที่จะให้มีการยอมรับปฏิเสธรในสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทักษะคติ เสียก่อน โดยให้ความรู้

๒.๓.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม

แนวความคิดนี้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของ ๓ ตัวแปรคือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) บางครั้งเรียกว่า แบบจำลอง Kap กระบวนการ

สื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจมองแบบจำลองนี้ว่าเป็นการให้ความรู้แก่ผู้รับสาร เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติอันจะนำไปสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติในที่สุด

๑) แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้

ความรู้ (Knowledge) เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสองคล้องกับสภาพจิตของตนเองความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ โดยนิยามความรู้ หมายถึง การได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง รูปแบบ วิธีการ กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์หรือจากสื่อต่างๆ ประกอบกัน

ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง (Facts) หรือความคิด (Idea) ความหยั่งรู้หยั่งเห็น (Insight) หรือสามารถเชื่อมโยงความคิดเข้ากับเหตุการณ์ ความรู้ทำให้ผู้เรียนรู้ถึงความสามารถในการจำและระลึกเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งได้ดังนี้

- ก) ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา
- ข) ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด
- ค) ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

การประเมินผลด้านความรู้ หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมในเนื้อหาและทักษะในการใช้เนื้อหาความรู้ ตามที่นักวิชาการชื่อบลูมและคณะ ได้แยกการประเมินระดับความรู้ไว้ ๖ ระดับดังนี้

๑. ระดับที่ระลึกได้ (Recall) หมายถึงการเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้

๒. ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) หมายถึงบุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมายแปลความและเปรียบเทียบความคิดอื่นๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

๓. ระดับของการนำไปใช้ (Application) สามารถนำข้อเท็จจริงและความคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract) ไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม

๔. ระดับของการวิเคราะห์ (Analysis) สามารถให้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือการนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

๕. ระดับของการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การนำเอาข้อมูล แนวความคิดมาประกอบกัน แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ (Creative) ซึ่งเป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม

๖. ระดับของการประเมินผล (Evaluation) คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์ (Criteria) การรวบรวมผล และวัดข้อมูลตามมาตรฐาน เพื่อให้ตั้งข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

อย่างไรก็ตาม การเกิดความรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพจิตใจในบุคคลต่างกัน อันมีปัจจัยมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิดและแสดงออกตามความคิดความรู้สึกรู้สึกของตน^{๕๐}

๒) แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ ๓ ระดับ

๑. การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะมาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อมวลชนและบุคคลอื่น

๒. การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้จะมาจากประสบการณ์หรือความประทับใจ หรือสิ่งทำให้เกิดความสะเทือนใจ

๓. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งไปมีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องกัน โดยตรง ถ้าความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมถูกกระทบในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร อาทิเช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร ลักษณะของข่าวสาร คุณสมบัติของช่องทางการสื่อสาร และคุณสมบัติของผู้รับสาร ล้วนแต่มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนทัศนคติได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้บุคคลต้องเผชิญปัญหา เหตุการณ์ต่างๆ มากมาย บางคนเปลี่ยนทัศนคติได้ง่าย แต่บางคนเปลี่ยนทัศนคติได้ยากเพราะทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้วแม้จะคงทนพอสมควร แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการรับข่าวสารที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์ของบุคคลนั้น ๆ ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้น มีอยู่ ๒ ประเภทคือ

^{๕๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๑.

๑. การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หมายถึงทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าทัศนคติไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางลบด้วย

๒. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง หมายถึงการเปลี่ยนทัศนคติเดิมของบุคคลที่เปลี่ยนไปในทางบวกก็จะลดลงในทางลบ และถ้าเป็นไปในทางลบก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า มั่นคงกว่า คงที่กว่า ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง ซึ่งทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจจะมาจากสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชนต่างๆ ข่าวสารต่างๆ ที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติด้านความรู้ หรือการรับรู้ (Cognitive Component) และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบด้านอารมณ์ (Effective Component) และส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) เปลี่ยนแปลงได้ด้วย ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า หากได้รับข่าวสารในระดับที่แตกต่างกัน ก็ย่อมทำให้มีทัศนคติ หรือแนวโน้มของพฤติกรรมมีความแตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่วนมากไม่ได้มาจากการเปลี่ยนค่านิยม (Value) ของบุคคล แต่มาจากการเปลี่ยนแปลงการยอมรับข่าวสารซึ่งสัมพันธ์กับบุคคลนั้น ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คือ “สื่อ” (Media) ซึ่งอาจจะเป็นสื่อบุคคล หรือสื่อมวลชนซึ่งเป็นช่องทางในการส่ง “ข่าวสาร” (Message) ให้แก่ผู้รับข่าวสาร แต่อิทธิพลของ “ข่าวสาร” และ “สื่อ” จะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับข่าวสารและผู้รับสารว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ระหว่างข่าวสารกับความรู้และทัศนคติของผู้รับสาร ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงก็ได้

๓) แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการมีส่วนร่วม

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร กล่าวว่าพฤติกรรม คือ การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ของคนเรา ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานที่มาจาก ความรู้ และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมี พฤติกรรมแตกต่างกัน ก็เนื่องมาจาก การมีความรู้ และทัศนคติที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นได้ก็เพราะความแตกต่างอันเนื่องมาจากการเปิดรับสื่อ และความแตกต่างในการแปลความสารที่ตนเองได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล^{๕๒}

การศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรมของเรานั้น นักจิตวิทยาได้เห็นพ้องต้องกันว่าจิตลักษณะที่ทำนายพฤติกรรมได้แม่นยำที่สุด คือ ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๕.

การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ของคนเราส่วนใหญ่ ตามปกติมักเกิดจากทัศนคติของบุคคลนั้น ทัศนคติจึงเป็นเสมือนเครื่องควบคุมการกระทำของบุคคลพฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนถูกควบคุมด้วยทัศนคติของเขา ถ้าเราต้องการพยากรณ์และควบคุมพฤติกรรมของคน เราต้องศึกษาเรื่อง “ทัศนคติ” อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง

แนนซี ชวาร์ตซ์ (Nancy E. Schwartz) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติในรูปแบบ ๔ ประการดังนี้

๑. ทัศนคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และมีผลต่อการปฏิบัติ

๒. ความรู้และทัศนคติมีความสัมพันธ์กัน และทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

๓. ความรู้และทัศนคติต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และทัศนคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

๔. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร กล่าวว่า พฤติกรรม เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติแตกต่างกัน โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกชนคนข้างเคียง ไปจนถึงระดับสังคม การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารสังคม อาจผ่านสื่อโดยวิธีการดังนี้^{๕๓}

๑. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร สถานการณ์ที่น่าวิตกและน่าเป็นห่วงต่างๆ

๒. การแสดงความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความกรุณาปรานี ขอมแพ้เพื่อความเป็นพระชนะเป็นมารก็อาจโน้มน้าวใจผู้คนให้ยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะเห็นผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัคร คนอื่นๆ

๓. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม

๔. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลิกซื้อสินค้าอื่น ๆ และผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน ๒ แบบคือ

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

๔.๑ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ (Activation)

๔.๒ หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น การตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหา การจัดหาทรัพยากรวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม

การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม (Behavior) เป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำที่สามารถสังเกตได้ การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมนี้เป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่หากผู้ส่งสารสามารถทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงความรู้หรือการรับรู้ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นพื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหน้าได้เมื่อรับสารที่โน้มน้าวใจต่อ ๆ ไป

ช่องว่างของความรู้ ทักษะ และการยอมรับปฏิบัติ (KAP-GAP)

โรเจอร์ (Roger) เรียกช่องว่างของความรู้ ทักษะ และการยอมรับปฏิบัติ หรือ KAP-GAP และได้อธิบายว่า ทักษะกับพฤติกรรมของบุคคลนั้น ไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือเมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งเร้าหรือนวัตกรรมนั้นแล้ว ในขั้นการยอมรับปฏิบัติอาจจะมีผลในทางตรงกันข้ามก็ได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่เมื่อบุคคลมีทัศนคติอย่างไรแล้วจะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติตามทัศนคติของตนก็ตาม แต่พฤติกรรมเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP-GAP ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ และทัศนคติเช่นไร จะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั้นคือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กันแต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอไปในทุกกรณีไป

ในการปิดช่องว่างของความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ KAP-GAP นี้ โรเจอร์ส ได้เสนอวิธีแก้ไข ๔ วิธีการคือ

๑. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ให้มากขึ้น กล่าวคือ ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีการใช้หรือการปฏิบัติต่อสิ่งที่เผยแพร่ให้

๒. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้ผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิก โดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

๓. ให้รางวัลแก่ผู้ที่ยอมรับการปฏิบัติเพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่น ๆ ที่ยังไม่ยอมรับ

๔. ใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจโดยวิธีการใช้ต่อบุคคลที่เป็นผู้นำทางความคิดเข้าไป

๕. ติดต่อกับสมาชิกหรือกลุ่มเพื่อนฝูงเพื่อโน้มน้าวใจสมาชิก ให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ อีกต่อหนึ่ง

ในบางครั้งเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะและพฤติกรรมไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน Zimbardo and Leippe กล่าวว่าอิทธิพลของการเสนอข่าวสารบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้ฟังคุ้นเคย (Repetition to Create Familiarity) อาจจะไปสู่พฤติกรรมได้ โดยเขากล่าวว่าการที่สารนั้น ๆ มีการเสนอเนื้อหาผ่านสื่อต่าง ๆ ซ้ำกันบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับการสื่อสารนั้นอันจะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ และการยอมรับ แต่การเสนอสารซ้ำ ๆ ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง มีการศึกษาพบว่า การสื่อสารซ้ำ ๆ ประมาณ ๓ ครั้งอาจจะทำให้เกิดทัศนคติทางบวกได้ แต่ถ้าสารนั้นเสนอประมาณ ๕ ครั้ง ผู้รับสารอาจจะเกิดอาการอึดอัดต่อสาร เกิดความเบื่อหน่ายและเกิดปฏิกิริยาต่อต้านในที่สุดได้^{๕๔}

สรุปได้ว่า จากทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ในการที่จะให้บุคคลซึ่งมีการกิจต่าง ๆ ต่อตนเองมากมาย ขอมเสียดสละเพื่อבחเนกขัมมะนั้นจะต้องมีการสื่อสารที่ถูกต้องทั้งระดับความถี่ หรือเนื้อหาของสาร เพื่อให้บุคคลได้เกิดทัศนคติในทางบวกเป็นเบื้องต้น และเมื่อทัศนคติในทางบวกสะสมมากขึ้นย่อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในที่สุด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องระวังการสื่อสารในเบื้องต้นต้องไม่ทำให้บุคคลเกิดทัศนคติในทางลบ มิฉะนั้นการปฏิบัติจะเกิดขึ้นมิได้ กล่าวรวบยอดคือ ต้องให้ความรู้เป็นเบื้องต้น แล้วจะนำไปสู่ทัศนคติในทางบวก ก็จะส่งผลให้บุคคลเกิดการปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ลักษณะธรรมชาติของการตัดสินใจ ในชีวิตของทุกคนล้วนต้องเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจของใครก็ตาม การตัดสินใจเหล่านั้นจะมีลักษณะร่วมกันหลายอย่าง เริ่มต้นตั้งแต่ผู้ตัดสินใจต้องเผชิญกับทางเลือกจำนวนหนึ่ง และทางเลือกต่างๆ นั้นจะให้ผลลัพธ์ที่ต่างกัน ผู้ตัดสินใจต้องพิจารณาประเมินคุณค่าความสำคัญหรือประโยชน์ของทางเลือกแต่ละทาง และแล้วผู้ตัดสินใจจึงจะทำการตัดสินใจ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าคำจำกัดความของการตัดสินใจก็คือ การเลือกระหว่างทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหลาย ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามคำกล่าวของเชสเตอร์ บาร์นาร์ด (Chester Barnard) ที่ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นเทคนิคในการทำให้ทางเลือกอยู่มากมายนั้นให้เหลือน้อยลง ดังนั้นในการดำเนินการใด ๆ สิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ก็คือ การตัดสินใจเลือกเอาทางเลือกที่เหมาะสมหรือ

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔-๔๒.

พอใจที่สุด^{๕๕}

๒.๓.๓ ลักษณะของการตัดสินใจที่ดี

อาจกล่าวได้ว่าลักษณะของการตัดสินใจที่ดีได้แก่ คุณภาพของการตัดสินใจการตัดสินใจได้ในเวลาการยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องและความเหมาะสมด้านจริยธรรมจะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติที่ดีของการตัดสินใจ^{๕๖}

คุณภาพ หมายถึงเนื้อหาหรือสาระของการตัดสินใจนั้น ๆ การตัดสินใจที่มีคุณภาพดีจะทำให้เกิดผลกระทบที่ปรารถนาในขณะที่ต้องเผชิญกับบรรทัดฐาน หรือความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจที่มีคุณภาพสูงไม่จำเป็นต้องเป็นการตัดสินใจแบบเหมาะสมที่สุด (Optimal) การตัดสินใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือเป็นที่ยอมรับได้ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องเวลา เงิน บุคคลด้วยนั้นก็นับเป็นการเพียงพอ

การทันต่อเวลา ต้องทำการตัดสินใจภายในเวลาที่กำหนดไว้ การไม่ตัดสินใจภายในเงื่อนไขเวลาที่สมควรในสถานการณ์ต่างๆจะยังผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นแม้การตัดสินใจจะเป็นการตัดสินใจที่ดีที่สุด แต่เมื่อทำการตัดสินใจช้าเกินไปก็จะทำให้การตัดสินใจนั้นด้อยค่าไปทันที

การเป็นที่ยอมรับ การตัดสินใจที่ดีจะมีผลก็ต่อเมื่อผู้ที่ได้รับผลจากการตัดสินใจเข้าใจในการตัดสินใจ ยอมรับการตัดสินใจ และสามารถนำการตัดสินใจไปปฏิบัติได้

ความเหมาะสมทางจริยธรรมผู้บริหารและผู้ทำการตัดสินใจอาจถูกประเมินการตัดสินใจโดยดูจากความเหมาะสมในแง่จริยธรรมมีความเป็นไปได้ที่จะมีความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง หรืออาจจะเป็นความขัดแย้งทางด้านค่านิยม บางกรณีก็เป็นกรณีที่กฎหมายมีความเคลือบคลุมไม่ชัดเจนซึ่งมักจะทำให้เกิดทางสองแพร่งทางจริยธรรม

๒.๓.๔ แนวการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ในสาขาวิชาพฤติกรรมองค์กรนั้นได้มีการยอมรับ 2 แนวการศึกษาที่ตรงกันข้ามกัน นั่นคือ แนวการศึกษาการตัดสินใจแบบดั้งเดิม และแนวการศึกษาการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม

๑) แนวการศึกษาการตัดสินใจแบบดั้งเดิม (classical decision making approach) มองว่านักบริหารนั้นอยู่ในโลกที่แน่นอนแบบสมบูรณ์ ผู้บริหารจะเผชิญกับปัญหาที่สามารถบ่งชี้ได้

^{๕๕} สร้อยตระกูล อรรถมานะ, พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖๑.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๓-๓๖๖.

อย่างชัดเจน รู้ทางเลือกของการกระทำที่เป็นไปได้ทั้งหมด และสามารถเลือกทางเลือกซึ่งเป็นการแก้ปัญหาได้ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด แท้จริงแล้วแบบที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีแบบอุดมคติในการตัดสินใจแนวการศึกษาแบบดั้งเดิมนี้ลักษณะเป็นนามธรรมและมีลักษณะเสนอแนะ (prescriptive) แต่มักจะใช้สำหรับการตัดสินใจในลักษณะอุดมคติ แต่หากจะนำมาปรับใช้กับโลกความเป็นจริง ก็จะเป็นการตัดสินใจในเรื่องเล็กๆ เท่านั้น

๒) แนวทางการศึกษาการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม ในขณะที่การตัดสินใจแบบดั้งเดิมกระทำภายใต้สมมติฐานของความมีเหตุผลและความแน่นอน แนวทางการศึกษาการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม (behavioral decision-making approach) มิได้เป็นเช่นนั้น นักทฤษฎีการตัดสินใจเชิงพฤติกรรมจะตระหนักในสติปัญญาของมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถบรรลุความสำเร็จน่านับการ แต่ขณะเดียวกันก็ตระหนักในข้อจำกัดทางพุทธิปัญญา (cognitive limitations) ซึ่งทำให้ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการข่าวสารข้อมูล (information processing) ของมนุษย์มีจำกัด ในโลกความเป็นจริง นักบริหารต้องทำงานภายใต้ความไม่แน่นอน และมักได้ข่าวสารข้อมูลที่คลุมเครือและไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุของความไม่แน่นอนและคลุมเครือในโลกแห่งความเป็นจริง ตัวแบบการตัดสินใจจึงเกิดขึ้นมากมาย โดยอยู่บนรากฐานของความมีเหตุผล แต่จะแตกต่างกันไปในระดับความมีเหตุผลจึงเกิดขึ้นมากมาย โดยอยู่บนรากฐานของความมีเหตุผล แต่จะแตกต่างกันไปในระดับความมีเหตุผล หรือการให้ความหมายของความมีเหตุผลนั้น

๒.๓.๕ ตัวแบบของการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม

ตัวแบบบรรยาย (Descriptive model) ของการตัดสินใจเชิงพฤติกรรม แบ่งออกเป็นดังนี้^{๕๖}

๑) ตัวแบบความมีเหตุผลทางเศรษฐกิจ (Economic rationality model) ตัวแบบนี้พัฒนามาจากแนวการศึกษาตัวแบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม (classical economical approach) ที่ซึ่งผู้ตัดสินใจจะมีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ในทุกด้านเกี่ยวกับกิจกรรมการตัดสินใจ ตามตัวแบบนี้ สภาพต่าง ๆ อาจสันนิษฐานได้ดังนี้

(๑) การตัดสินใจนั้นมีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ในแง่วิถีทางและเป้าหมาย (Means-ends sense)

(๒) มีระบบที่ชอบมากกว่าอันสมบูรณ์ และอยู่กับร่องกับรอยไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้เกิดทางเลือกต่างๆ

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๕.

(๓) มีการตระหนักอย่างสมบูรณ์ในทางเลือกที่เป็นไปได้ทุกทาง

(๔) ไม่มีข้อจำกัดในความสลับซับซ้อนในการคิดคำนวณ ซึ่งทำได้โดยการกำหนดทางเลือกที่ดีที่สุด

(๕) การคิดคำนวณที่เป็นไปได้จะไม่ทำให้เกิดตื่นใจหรือเคลือบคลุม ด้วยความสามารถที่เกือบไม่มีความผิดพลาด ผู้ตัดสินใจจะสามารถได้ผลกระทบที่มากที่สุด (Maximize outcome) ในกิจการธุรกิจ การตัดสินใจจะมุ่งไปสู่จุดที่ทำกำไรสูงสุด

๒) ตัวแบบทางสังคม (social model) นักจิตวิทยา ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เสนอว่ามนุษย์นั้นประกอบด้วยความรู้สึก อารมณ์ สัญชาตญาณ ซึ่งมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพราะความปรารถนาที่อยู่ใต้จิตสำนึก และอาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผล (irrational) ถ้าคำกล่าวนี้เป็นจริง บุคคลก็จะไม่สามารถทำการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพได้ อย่างไรก็ตามการมองมนุษย์ในทัศนะของฟรอยด์นั้นจะเป็นการมองแบบสุดขั้ว ซึ่งในความเป็นจริงมนุษย์อาจมีลักษณะแบบที่ฟรอยด์กล่าวอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่ทั้งหมด อย่างไรก็ตามก็เป็นที่ยอมรับกันว่า อิทธิพลทางด้านค่านิยมที่มีในแต่ละบุคคลจะมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการตัดสินใจเป็นการยากสำหรับมนุษย์ที่จะคิดหรือวิเคราะห์หาข้อสรุปเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแยกเอาค่านิยมส่วนตัวออกไปเสียได้ นั่นคือบุคคลยังไม่สามารถเป็นอิสระจากค่านิยม (Value free) ในการทำการตัดสินใจ

๓) ตัวแบบความมีเหตุผลในขอบเขตที่จำกัด^{๕๘} (Bounded rationality) ไชมอน (Simon, 1957) ได้พัฒนาแนวความคิดความมีเหตุผลที่จำกัด (bounded rationality) ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับความเป็นจริงได้มากกว่าตัวแบบมีเหตุผลทางเศรษฐกิจ ตามหลักความมีเหตุผลที่จำกัดความสามารถของสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนนั้นมีอยู่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของปัญหา ซึ่งวิธีแก้ปัญหานั้นต้องการพฤติกรรมที่มีเหตุผลและมีลักษณะวัตถุวิสัยในโลกของความเป็นจริง หรือแม้แต่การประมาณการอย่างมีเหตุผลในการใช้เหตุผลเชิงวัตถุวิสัยนั้น

ดังนั้นความมีเหตุผลในขอบเขตที่จำกัดจึงหมายความว่าความถึงการตัดสินใจที่มีรากฐานอยู่บนความไม่สมบูรณ์และความเข้าใจในธรรมชาติของสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ก็มีไม่เพียงพอ ตามความเป็นจริง ผู้ตัดสินใจจะไม่สามารถสร้างวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ในทุกทาง ทางเพื่อเลือกที่คิดหรือพัฒนาได้จะถูกประเมินแบบไม่สมบูรณ์เสมอ ทั้งนี้เพราะเป็นไปได้ที่บุคคลจะมองเห็นการล่องหนหรือทำนายผลของทางเลือกแต่ละทางเลือกได้อย่างแม่นยำ การตัดสินใจท้ายที่สุดว่าจะเลือกทางเพื่อเลือกอันใดนั้นจะอยู่บนรากฐานของบรรทัดฐานบางประการมากกว่าการที่จะได้ถึง

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๐.

ขีดสูงสุด (Maximization) หรือเหมาะที่สุด (optimization) ทั้งนี้เพราะความเป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดได้ว่าทางเลือกใดนั้นเหมาะที่สุด

๔) ตัวแบบแห่งการผสมผสาน^{๕๕} (the science of muddling through) นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ ชาลส์ อี.ลินด์บลอม (Charles E.Lindblom) ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างแนวการศึกษาพื้นฐานเกี่ยวกับการตัดสินใจ ๒ แนวการศึกษา เรียกว่าแนวการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลแบบครอบคลุม (rational-comprehensive) ซึ่งเป็นแนวทางการตัดสินใจตามทฤษฎีดั้งเดิม ดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนแนวการศึกษาที่ ๒ เป็นการตัดสินใจด้วยวิธีการเชิงเปรียบเทียบซึ่งแม้จะมีลักษณะจำกัด แต่ก็ใช้ได้ผลดี (successive limited comparisons or muddling through) วิธีนี้ไม่ต้องการวิเคราะห์ทางเลือกและผลกระทบหรือกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด แต่วิธีการนี้จะมองการตัดสินใจว่าเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบการกระทำซึ่งเป็นทางเลือกต่าง ๆ จนกว่าจะพบทางเลือกซึ่งทุกคนเห็นพ้องต้องกันวิธีการตัดสินใจแบบนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้เห็นชัดเจนว่าการตัดสินใจนั้นทำอย่างไร แต่อาจกล่าวได้ว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดเมื่อผู้ตัดสินใจต้องเผชิญกับปัญหาที่ยากและซับซ้อน

๕) ตัวแบบและการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากของเดิม (incremental) ตามแนวความคิดนี้การตัดสินใจจะกระทำในลักษณะดัดแปลงแก้ไขสิ่งที่มีอยู่เดิมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป นั่นคือพิจารณาว่า สภาพที่มีอยู่แต่เดิมนั้นไม่จำเป็นต้องทิ้งหรือล้มเลิก และต้องกำหนดหรือสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดเพียงแต่พิจารณาเฉพาะส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีอยู่หรือส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงเท่านั้น วิธีนี้ใช้ได้เหมาะสมกับโลกแห่งความเป็นจริง การปรับปรุงแก้ไขจากของเดิมซึ่งเป็นที่ยอมรับจากคนส่วนใหญ่แล้วนั้น ทำให้เกิดข้อขัดแย้งหรือข้อโต้แย้งน้อยกว่าการเริ่มใหม่ทั้งหมดแนวการตัดสินใจแบบนี้นิยมใช้กับปัญหาที่มีลักษณะใหญ่และซับซ้อน

๒.๓.๖ อิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจ

สร้อยตระกูล อรรถมานะ กล่าวว่า การตัดสินใจได้คืออย่างทันเวลา มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ และมีความเหมาะสมทางวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้^{๖๐}

๑. ลักษณะของผู้ตัดสินใจ
๒. แบบการตัดสินใจของแต่ละบุคคล
๓. ความรู้เองหรือความหยั่งรู้ในการตัดสินใจ

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗๒.

^{๖๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗๓.

๔. ความคิดสร้างสรรค์

๕. ข้อขัดข้องในองค์การ

๒.๓.๗ ประเภทของการตัดสินใจ

สมยศ นาวิการ กล่าวว่า การตัดสินใจ (Decision-making) คือ การชั่งใจ ไตร่ตรอง และตัดสินใจเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดจากทางเลือกหลายๆทางที่ได้คิดไว้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การตัดสินใจสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Programmed decision) เป็นการตัดสินใจที่เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงานตามกฎและนโยบาย ซึ่งได้กำหนดทางเลือกและชี้ให้เห็นแนวทางในการตัดสินใจอยู่แล้ว การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเปิดโอกาสให้ผู้บริหารเลือกทางเลือกได้น้อยมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และเป็นประจำ

๒. การตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า (Unprogrammed decision) เป็นการตัดสินใจปัญหาหรือเรื่องที่ไม่เป็นไปตามนโยบาย ขั้นตอนการดำเนินงานและกฎ มีความซับซ้อนเป็นเรื่องพิเศษ ซึ่งไม่มีรูปแบบหรือขั้นตอนที่ต้องดำเนินการไว้ล่วงหน้า ต้องอาศัยความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และดุลยพินิจในการตัดสินใจ

๓. การตัดสินใจภายใต้ความแน่นอน ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน ในการตัดสินใจภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน บางปัญหาต้องใช้ความรอบคอบและกว้างขวางมาพิจารณาในการตัดสินใจ บางปัญหาก้ใช้ความระมัดระวังน้อย ไม่ต้องใช้ความคิดมากจึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารจะต้องทำการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ๓ อย่างคือ

๑) ความแน่นอน (Certainty) การตัดสินใจในสถานการณ์ที่แน่นอนจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อผู้บริหารรู้ทางเลือกทุกทางเลือกว่ามีเงื่อนไขอย่างไรและมีผลอย่างไรในการดำเนินงานตามทางเลือกนั้น ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีข้อมูลทุกอย่างที่มีความสำคัญและจำเป็นในการตัดสินใจ

๒) ความเสี่ยง (Risk) ความเสี่ยงเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารรู้ว่ามีความเสี่ยงทั้งหมดอะไรบ้างแต่ไม่ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก การตัดสินใจเลือกทางเลือกจึงเป็นเพียงการคาดคะเนผลจากทางเลือกที่อยู่ สิ่งที่สำคัญต่อการคาดการณ์ภายใต้ความเสี่ยงคือ การอาศัยข้อมูลของความน่าจะเป็นที่จะเกิดผลในแต่ละทางเลือกกว่าจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว

๓) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) เป็นภาวะการณ์ตัดสินใจที่มักจะพบมากที่สุด กล่าวคือ ผู้ตัดสินใจไม่ทราบว่าทางเลือกทั้งหมดในสถานการณ์นั้นๆ มีอะไรบ้างและไม่ทราบอีก

เช่นกันว่าผลลัพธ์จะเป็นอย่างไร บางครั้งต้องตัดสินใจโดยอาศัยความเชื่อมั่น ทางสัญชาตญาณ ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจผิดพลาดได้^{๖๑}

๒.๓.๘ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจ

สมพร เพ็ญจันทร์ กล่าวว่า เฟลิกซ์ เอ.ไนโกร และ ลอยด์ จี.ไนโกร (Felix A.Nigro and Lloyd G. Nigro, 1977) ได้ประมวลปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบกับการตัดสินใจ ปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นตัวถ่วงไม่ทำให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๖๒}

๑. ความสำคัญในบทบาท สมาชิกในแต่ละองค์การจะวางบทบาทของตนเองไว้ในมุมที่ตัวเองเห็นว่าเหมาะสม ยิ่งกว่านั้นอิทธิพลจากความคาดหวังจากบุคคลอื่น ก็จะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อลักษณะการตัดสินใจด้วย

๒. แรงกดดันจากภายนอก นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่บีบให้ผู้ตัดสินใจจำใจที่ต้องตัดสินใจ เบี่ยงเบนออกไปจากที่ตนเองคาดคิดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ตัดสินใจอยู่ในตำแหน่งที่ต้องนำเอาเสียงสะท้อนจากภายนอกมาประกอบการพิจารณา มิฉะนั้นก็อาจกระทบกระเทือนได้ง่าย

๓. ค่าใช้จ่ายที่ลงไปก่อนที่ผลการตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ (Sunk cost) ยิ่งนโยบายใดได้มีการเตรียมดำเนินงานไปก่อนที่ผลการตัดสินใจขั้นสุดท้ายออกมา ก็มักเป็นแรงกดดันที่ผู้บริหารต้องต่อสู้ให้นโยบายนั้นออกมาใช้ได้ มิเช่นนั้น การลงทุนล่วงหน้าเหล่านั้นก็ยอมเสียเปล่าโดยสิ้นเชิง

๔. ลักษณะของบุคลิกภาพ การตัดสินใจหลายๆครั้ง กระทำลงไปบนลักษณะส่วนตัวเป็นหลัก เราจึงมักเห็นว่าผู้เข้ามาอยู่ในองค์การส่วนมากจะเป็นพวกที่มีทัศนคติไปในทางเดียวกันเป็นหลักปัจจัยประการนี้มีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมที่เราเรียก “Group – think” พฤติกรรมเช่นนี้จะเป็นตัวสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้ปฏิบัติงานอย่างมาก สกัดกั้นการคิดหาทางเลือกที่แหวกแนวออกไปว่าเป็นการคิดที่ไม่ถูกต้อง

๕. การตกอยู่ภายใต้สภาพการณ์บังคับอื่นๆ ในอดีตการฝึกอบรม หรือแบบแผนการตัดสินใจในอดีต จะเป็นปัจจัยที่บังคับให้ผู้ตัดสินใจคนนั้นยึดเป็นหลักมากเกินไป จนเป็นเหตุให้ความคิดใหม่ๆ ไม่ผุดออกมา สภาพเช่นนี้ย่อมเป็นผลเสียต่อการตัดสินใจอย่างยิ่ง

^{๖๑} สมยศ นาวิการ, การบริหารระดับหัวหน้างานและผู้จัดการแผนก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

^{๖๒} สมพร เพ็ญจันทร์, แนวคิดและหลักการจัดการในองค์การสาธารณะ, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๑.

สรุปได้ว่า จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ อาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจนั้น ผู้ตัดสินใจต้องพิจารณาประเมินคุณค่าความสำคัญหรือประโยชน์ของทางเลือก เพื่อเลือกในสิ่งที่เหมาะสมและพอใจที่สุด ซึ่งกระบวนการในการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใด ๆ หรือบริการนั้น จะประกอบด้วย การรับรู้ ความต้องการของตน ซึ่งต้องมีการค้นหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจหรือเลือกใช้บริการ จากนั้นจึงจะประเมินผลทางเลือกและทำการตัดสินใจ พร้อมประเมินผลภายหลังจากการตัดสินใจหรือใช้บริการ ซึ่งถ้าเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ตัดสินใจในการกระทำนั้น ๆ หรือใช้บริการ

๒.๔ ทฤษฎีการโน้มน้าวจิตใจ

๒.๔.๑ ความหมายของการโน้มน้าวใจ

การโน้มน้าวใจมีคนให้ความหมายไว้หลายความหมายด้วยกัน พอจะสรุปได้ดังนี้

มิลเลอร์และเบอร์กูล (Miller and Burgoon) ได้ให้ความหมายของการโน้มน้าวใจว่า การโน้มน้าวใจใช้เมื่อผู้โน้มน้าวใจตั้งใจที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้ได้รับการโน้มน้าวใจ

เบรมเบ็คและฮาวเวล (Brembeck and Howell) ได้ให้คำจำกัดความว่า การโน้มน้าวใจหมายถึงความตั้งใจในการสื่อสารที่จะมีอิทธิพลเหนือทางเลือก

ไซมอนส์ (Simons) สรุปความหมายของการโน้มน้าวใจว่า หมายถึงการสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยการเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมหรือทัศนคติ ทักษะ และเซ็นเตอร์ได้เสนอความคิดเห็นว่า การโน้มน้าวใจทางด้านประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเปลี่ยนแปลง (Change) ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน หรือทำให้ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกันนั้น สลายไป (Neutralize) เพื่อก่อเกิด (Crystallize) ความคิดเห็นทางที่เป็นประโยชน์ต่อเราหรือต่อหน่วยงานของเราหรือเพื่อรักษา (Conserve) ความคิดเห็นที่ดีอยู่แล้วนั้นให้คงอยู่ตลอดไป โดยสรุปกล่าวได้ว่าการโน้มน้าวใจมีลักษณะดังนี้

๑. ผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการเหนือผู้ถูกโน้มน้าวใจ
๒. โดยปกติผู้ถูกโน้มน้าวใจจะมีทางเลือกมากกว่าหนึ่งและผู้โน้มน้าวใจจะพยายามชักจูงผู้ถูกโน้มน้าวใจให้ยอมรับทางเลือกที่ตนเสนอ

๓. สิ่งที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการคือการเปลี่ยนแปลงหรือการสร้างหรือการดำรงไว้ซึ่งความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของผู้ถูกโน้มน้าวใจ ซึ่งจะส่งผลต่อปัจจัยอันอื่นได้แก่ อารมณ์ พฤติกรรม เป็นต้น^{๖๓}

๒.๔.๒ องค์ประกอบขั้นพื้นฐานในการโน้มน้าวใจ

๑. มองจากภายนอกของผู้รับสาร องค์ประกอบในการโน้มน้าวใจมีอยู่ ๔ ประการคือ

๑.๑ ความแตกต่างภายในผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารแต่ละคนมีปัจจัยต่างๆ กันซึ่งทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ

๑.๒ ความแตกต่างภายในสาร สารแต่ละชิ้นจะมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียนมีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาของสาร ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้ การจัดเรียงเรียงสาร ข้อโต้แย้งที่ใช้ ภาษาตลอดจนลักษณะของช่วงทำนองลีลา

๑.๓ ความแตกต่างของสื่อ ความน่าโน้มน้าวใจของสารจะแตกต่างกันเมื่อเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับ การสื่อสารโดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

๑.๔ ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ สภาพการณ์ที่มีบุคคลหนึ่ง บุคคลใดหรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใด ความคุ้นเคยหรือไม่คุ้นเคยของผู้รับสารต่อสภาพการณ์หนึ่งๆ การมีตัวรบกวนหรือลบในสภาพการณ์ เช่น การโน้มน้าวใจให้บริจาคเงินโดยมีสื่อมวลชนคอยถ่ายภาพรายล้อมอยู่ อาจจะเป็นตัวรบกวนในการโน้มน้าวใจก็เป็นได้

๒. สำหรับตัวผู้รับสารเอง การที่ผู้รับสารคนหนึ่งๆ จะมีความละเอียดอ่อน (Susceptible) ต่อการถูกโน้มน้าวใจเพียงใดอาจพิจารณาได้จาก^{๖๔}

- ลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ
- ทรรศนะ และทัศนคติ
- ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีเกี่ยวกับสารนั้นๆ
- ลักษณะด้านอารมณ์
- ความสำคัญที่ผู้รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่งๆ

^{๖๓} อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๔-๕.

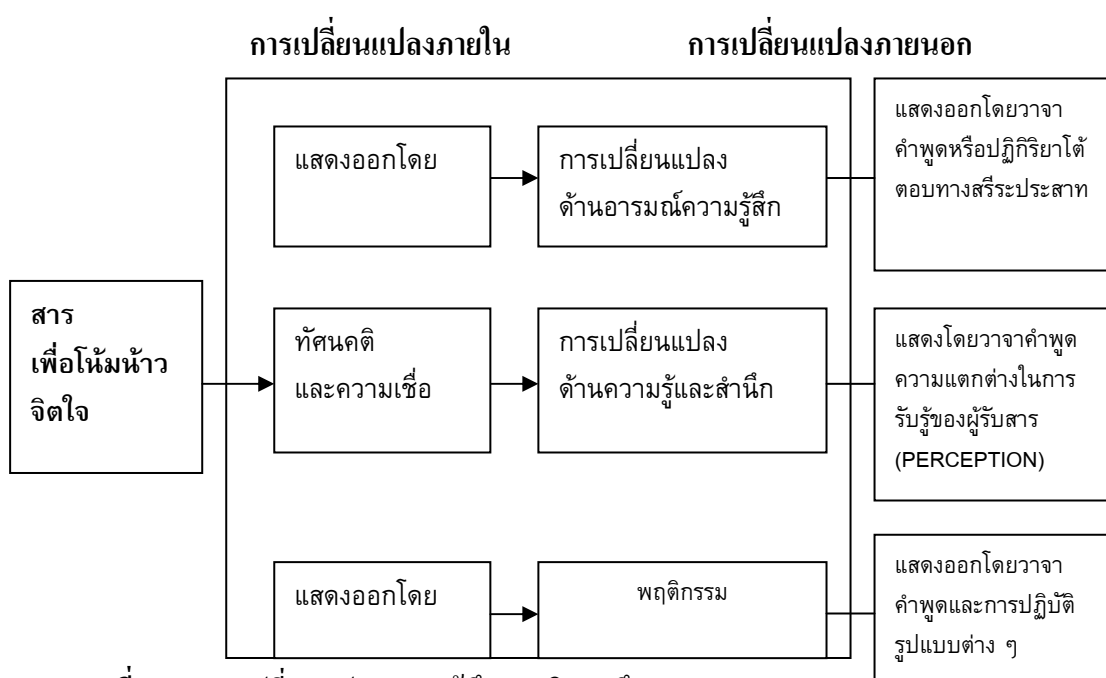
^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๑.

- วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการหนึ่งๆ

๒.๔.๒ ทักษะคติ ความเชื่อ กรอบอ้างอิง และการโน้มน้าวจิตใจ

เบื้องต้นเรากล่าวว่า การโน้มน้าวใจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทักษะคติ ซึ่งสามารถจะสังเกตเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงความรู้ การรับรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้อาจจะไม่เกิดขึ้นฉับพลันทันที เช่น บุคคลไม่เคยคิดที่จะบวชเนกขัมมะ แต่หลังจากที่มีบุคคลที่บวชเนกขัมมะมาเล่าให้ฟังถึงผลที่ได้จากการบวช เขาอาจจะยังไม่อยากบวชแต่ทักษะคติที่มีต่อการบวชเนกขัมมะเป็นไปในทางบวกมากขึ้น และเมื่อได้ฟังวาจาที่มีประสิทธิภาพมากเข้าหลาย ๆ ชิ้น เขาอาจจะเต็มใจบวชเนกขัมมะสักวันหนึ่งก็ได้

โรเซนเบิร์กและโฮฟแลนด์กล่าวว่า ผลของการโน้มน้าวใจจะรวมทักษะคติและความเชื่อไว้ เมื่อมีการตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดในตัวผู้รับสารจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกและสำนึกการเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์และความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม ซึ่งมีแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและจิตสำนึก

จากแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ทักษะคติกับการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ซึ่งรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภายนอกร่างกายซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงทีละชนิดได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกและจิตสำนึก คำว่า Cognitions รวมความถึงความคิดรวบยอด (Concept, Awareness) ความเชื่อที่เรามีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดคุณค่าที่เราให้ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือความเชื่ออย่างหนึ่งอย่างใดและโลกทรรศน์รอบตัวเรา ปกติการเปลี่ยนแปลงในความรู้และจิตสำนึกแสดงออกให้เห็น ได้ทางวาจาซึ่งผู้รับสารแสดงออกมาหลังจากได้ฟังสารที่โน้มน้าวใจแล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงในความรู้ความคิดรวบยอดหรือโลกทรรศน์อาจจะไม่เกิดในทันทีแต่อาจจะเกิดเพราะไปได้ข้อมูลเพิ่มขึ้นเกิดจากการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงในการรับรู้อาจเกิดขึ้นได้เช่นกัน เราอาจจะเคยพบบุคคลซึ่งเราไม่ประทับใจเลยในบุคลิก เช่น แต่งตัวปอนๆ ผมยว แต่หลังจากการพูดที่ก่อปรด้วยเหตุผลน่าโน้มน้าวใจเราเปลี่ยนการรับรู้เกี่ยวกับตัวเขา หรือในทางกลับกัน เราอาจจะเคยพบผู้คนที่มิมีบุคลิกดีแต่หลังจากฟังวาตะของเขาแล้วเราอาจจะเปลี่ยนการรับรู้ของเราไปในทางลบก็ได้

เราอาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่า ผู้ส่งสารที่โน้มน้าวใจอาจจะไม่สามารถทำให้ผู้รับสารถึงขั้นลงมือปฏิบัติได้ แต่ผู้ส่งสารอาจทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนความรู้จิตสำนึก ความคิดรวบยอดหรือการรับรู้ได้ และการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ก็จะเป็พื้นฐานให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายหน้าเมื่อรับสารที่โน้มน้าวใจต่อๆ ไป

๒.๔.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเชื่อกับความรู้หรือจิตสำนึก อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม (Relationship between Attitude, Belief and Cognition, Affection and Behavior)

ถึงแม้เราจะไม่สามารถรับรู้เกี่ยวกับทัศนคติหรือความเชื่อได้ด้วยประสาททั้งห้าแต่เราก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการทำข้อสรุปจากวาจาหรือพฤติกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตได้ นักจิตวิทยาได้นำแนวคิดนี้ไปวิเคราะห์ทัศนคติและความเชื่อ และมีความเห็นว่า ทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้ หรือจิตสำนึก (Cognition) อารมณ์ความรู้สึก (Affection) และพฤติกรรม(Behavior) ต่างก็สัมพันธ์กันไปในแนวเดียวกัน (Positive Relationship) อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมิได้เกิดในลักษณะหนึ่งต่อหนึ่ง นั่นคือ ความชอบหนึ่งอย่างหรือความไม่ชอบหนึ่งอย่างจะนำไปสู่พฤติกรรมหนึ่งอย่าง ยกตัวอย่างเช่น ในการวิจัยของสหรัฐอเมริกา มีคนผิวขาวที่รังเกียจชนกลุ่มน้อยคือพวกผิวดำหรือพวกยิว เมื่อคนผิวขาวเหล่านี้ตอบแบบสอบถาม เขายังคงแสดงทัศนคติทางลบอยู่ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า เมื่อพวกเขาเจอพวกผิวดำหรือพวกยิว เขาจะเข้ากลุ่มรุมทำร้ายซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา หรือเพื่อนของเราอาจจะมิบุตรเกินกว่าหนึ่งหรือสองคน ถึงแม้เขาจะมีทัศนคติทางบวกต่อการคุมกำเนิด ทัศนคติและความเชื่อของเราจะถูกควบคุมด้วยตัวแปรอื่นๆ เช่น กฎหมาย

คำตำหนิจากสังคม เรือโน้บทางเศรษฐกิจ ทางจิตวิทยาอื่น ๆ ซึ่งสอดแทรกอยู่ระหว่างทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา

ทำไมเราต้องเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้หรือจิตสำนึก อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม คำตอบคือ ถ้าเราต้องการจะวัดความโน้มแน่วใจของสารเช่น การรณรงค์ให้ถอดบุหรื เราไม่สามารถติดตามดูพฤติกรรมของผู้รับสารทุกคนได้ แต่เราสามารถให้ผู้ฟังตอบแบบสอบถามซึ่งแสดงทัศนคติ ความเชื่อซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความรู้สึกหรือจิตสำนึก อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมได้

จากคำอธิบายแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเพื่อการ โน้มน้า่วใจจะต้องทำปฏิกิริยากับทัศนคติและความเชื่อเสียก่อนและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และสำนึกอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรม เราจะมาคูลว่า ความเชื่อและทัศนคติมาจากไหน และการเปลี่ยนแปลงจะกระทำได้อย่างไร

๒.๔.๔ กระบวนการพื้นฐานในการเกิดและพัฒนาความเชื่อ

๑) ความเชื่อ (Belief) เป็นความสัมพันธ์ (Relationship) ที่เรามองระหว่างเหตุการณ์ สิ่งของ ผู้คน หรือลักษณะหนึ่งลักษณะใดของสิ่งแวดล้อม ในสถานการณ์เช่นนี้ เรากล่าวว่าเรามีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความเชื่อส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากประสบการณ์ของเราโดยตรงและเริ่มสร้างสมมาตั้งแต่แรกเกิด นั่นคือ เราเกิดความเชื่อเพราะเราใช้ หู ตา จมูก ลิ้น สัมผัส ความเชื่อที่เป็นรากฐานฝังลึกในจิตใญมนุษย์เป็นความเชื่อที่เราเชื่อในผัสสะของตนเอง ถ้าเมื่อไหร่ที่เราไม่เชื่อนักวิชาการกล่าวว่า มันอาจหมายความว่า เราเสียสติ นอกจากความเชื่อที่เกิดขึ้นเพราะเราได้รับรู้ด้วยประสาททั้งห้าแล้ว เรายังเชื่อเพราะเชื่อในผู้ทรงคุณวุฒิตั้งเบื่องต้นก็คือ พ่อแม่ของเรานั้นเอง และขยายกว้างออกไปเป็นผู้อื่นจากความเชื่อที่เกิดจากประสาทรับรู้ทั้งห้าและจากความเชื่อในตัวผู้ทรงคุณวุฒิตั้งเบื่องต้น (Generalize) และสร้างภาพเหมารวม (Stereotype) เพื่อจะเชื่อในเรื่องอื่นๆ ต่อไปที่เราไม่สามารถมีประสบการณ์ได้โดยตรง (Directexperience) หรือที่เราไม่สามารถเก็บตัวอย่าง (Sample) ของคน วัตถุ สิ่งของ สถาบัน เหตุการณ์ ฯลฯ ได้ทั้งหมด เราจึงเชื่อโดยการสรุปโงงและสร้างตัวแบบขึ้นเพื่อให้การดำรงชีวิตในโลกนี้ง่ายขึ้น ปกติเรามักจะขึ้นต้นด้วยคำพูดที่ว่า “ฉันเชื่อว่า.....” เช่น ฉันเชื่อว่าโลกกลม ฉันเชื่อว่าโรงเรียนนี้เป็นหนึ่งด้านการเรียนการสอน ฉันเชื่อว่าพ่อค้าที่ตีควรวังกำไรแต่พอสมควรเพื่อการทำธุรกิจระยะยาว ประโยคทั้งสามเป็นความเชื่อทั้งสิ้น แต่เป็นความเชื่อที่แตกต่างกัน เราสามารถจำแนกความเชื่อได้ ๒ แบบคือ

๑. แบบหนึ่งเป็นความเชื่อที่ผู้ส่งสารบรรยายเกี่ยวกับสิ่งรอบตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑.๑ “ฉันเชื่อว่าโลกกลม” เป็นความเชื่อแบบพรรณนา (Descriptive Belife) ความเชื่อแบบนี้เราสามารถพิสูจน์ถูกผิดได้

๑.๒ “ฉันเชื่อว่าโรงเรียนนี้เป็นหนึ่งด้านการเรียนการสอน” เป็นความเชื่อแบบประเมิน (Evaluative Belife) ความเชื่อแบบนี้แสดงค่านิยมของผู้พูดว่าสิ่งนี้ คนนี้ สถาบันนี้ดีหรือเลว

๑.๓ “ฉันเชื่อว่าพ่อค้าที่ดีควรหวังกำไรแต่พอสมควรเพื่อการทำธุรกิจระยะยาว” เป็นความเชื่อแบบมุ่งกฎเกณฑ์เป็นหลัก (Prescriptive Belife) ความเชื่อแบบนี้เป็นความเชื่อที่แสดงว่าผู้พูดคิดว่าสิ่งใดควรเป็นเช่นไร คนหนึ่งคนใด ควรทำอะไร

๒. การจัดแบ่งความเชื่ออีกแบบหนึ่งคือ แบ่งตามความยากง่ายในการที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อนั้นเมื่อผู้รับสารได้รับข่าวสารที่มีความโน้มน้าวใจ ในกรณีเช่นนี้ความเชื่อจะแบ่งเป็น ๓ ระดับคือ ความเชื่อหลัก ความเชื่อในกฎระเบียบ ผู้ทรงคุณวุฒิ และความเชื่อผิวเผิน

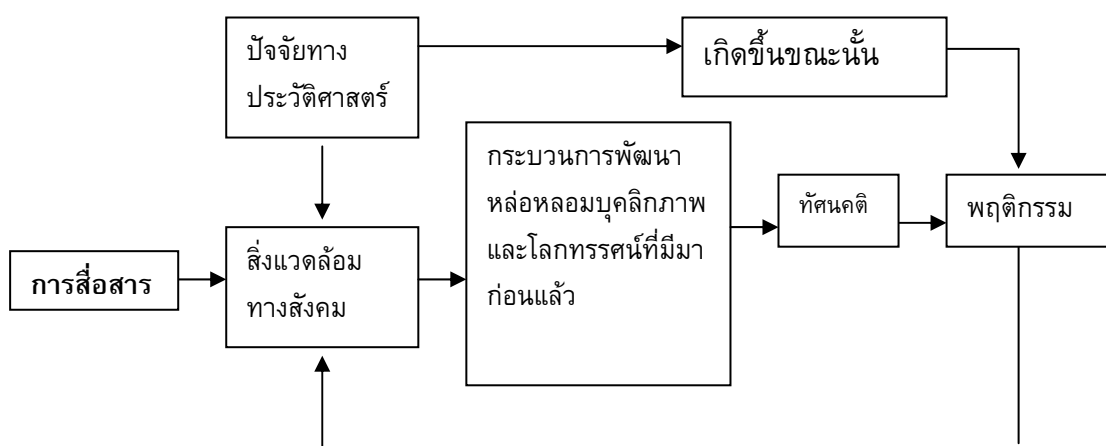
๒.๑ ความเชื่อหลัก (Central or primitive Belife) เป็นความเชื่อที่รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ตัวอย่างของความเชื่อชนิดนี้ได้แก่ “โลกกลม” “น้ำหนักกว่าอากาศ” “ฉันเชื่อในสิ่งที่ตาเห็น หูได้ยิน” ความเชื่อชนิดนี้เปลี่ยนได้ยากมากหรือเปลี่ยนไม่ได้เลย เป็นความเชื่อที่ทุกคนเริ่มสร้างสมมาแต่เด็ก และเป็นแกนกลางของโครงสร้างความเชื่อของเราแต่ละคน ความเชื่อชนิดนี้บางทีเรียกว่า ความเชื่อดึกดำบรรพ์ (Primitive Belife) เรามีความเชื่อชนิดนี้อย่างแข็งแกร่งมากขึ้นทุกทีเมื่อเราเติบโต และประสบการณ์จะเป็นเครื่องช่วยพิสูจน์และกลั่นกรองความเชื่อเหล่านี้

๒.๒ ความเชื่อในผู้ทรงคุณวุฒิ (Belife about Authority) เด็กๆ เรียนรู้ว่าเขาสามารถวางใจผู้ใหญ่บางคนได้ ได้แก่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เราทราบดีว่าพระราชดำรัสของพระเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นที่เชื่อถือ ในขณะที่คำพูดของนักการเมืองบางคนนั้น เราจะสงสัยอย่างมาก ความเชื่อของเราในตัวผู้ใหญ่หรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นความเชื่อที่เราเชื่อมั่นค่อนข้างแน่นอนหนา ความเชื่อนี้อาจจะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาแต่การเปลี่ยนเป็นไปได้ยาก ความเชื่อนี้ช่วยควบคุมพฤติกรรมของเราว่าเราจะฟังใครและเรานับถือใคร

๒.๓ ความเชื่อผิวเผิน (Peripheral Belife) ตัวอย่างของความเชื่อชนิดนี้ได้แก่ “ผู้ชายชอบผู้หญิงผมยาว” “นักศึกษามหาวิทยาลัยประเทืองปัญญาเป็นนักศึกษาที่เก่งที่สุด” “ลูกชิ้นเป็นอาหารที่อร่อยที่สุด” สถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๔ เสนอรายการข่าวน่าสนใจที่สุด” ความเชื่อผิวเผินแบ่งเป็น ๒ ประเภท ประเภทแรกมาจากความเชื่อหลักและความเชื่อดึกดำบรรพ์ ดังนั้นคนบางคนอาจจะเชื่อว่า “การทำแท้งเป็นการกระทำที่ผิด” ความเชื่อนี้มาจากความเชื่อหลักที่ว่าชีวิตมนุษย์เป็น

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งประเสริฐสุด ความเชื่ออีกประการหนึ่งมาจากประสบการณ์ซึ่งมิได้มีรากฐานที่ยั่งยืน เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๔ เสนอรายการข่าวน่าสนใจที่สุด ความเชื่อเช่นนี้เป็นเรื่องของรสนิยม ความเชื่อผิดๆจะเปลี่ยนได้ค่อนข้างง่าย

๒) **ทัศนคติ** เป็นความชอบหรือความไม่ชอบของแต่ละคน ในขณะที่ ความเชื่อ แสดงว่าเรามองสิ่งแวดล้อมเราอย่างไร แสดงสัมพันธภาพระหว่างตัวเรากับเหตุการณ์ หรือบุคคลหรือสัมพันธภาพระหว่างเหตุการณ์ และลักษณะเหตุการณ์ เช่น เราอาจจะพูดว่า “ฉันชอบรถฝรั่งเศส” นี่เป็นการแสดงทัศนคติ เราอาจแสดงความเชื่อด้วยการพูดว่า “ฉันเชื่อว่ารถฝรั่งเศสแข็งแรงกว่ารถญี่ปุ่น” ขอให้สังเกตว่าสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่สะท้อนทัศนคติและความเชื่อที่ซ่อนอยู่ในตัวเรา ทั้งทัศนคติและความเชื่อเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นไม่ได้ เป็นเพียงสภาพการรู้และจิตสำนึก ไม่สามารถเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น หรือสัมผัสได้ ทัศนคติและความเชื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างพฤติกรรมและกระบวนการรับรู้และจิตสำนึกของเรา ถ้าจะพูดในเชิงวิชาการอาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง แนวโน้มของคน ๆ หนึ่ง ที่มีต่อสิ่งเร้าหรือเรื่องบางเรื่อง รวมถึงผลรวมของความรู้สึก อคติ ความกลัว ความคิด และความรู้อื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องต่างๆ และมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ (Belife) ในเรื่องต่าง ๆ หรือโลกทรรศน์ที่ปลูกฝังอยู่ก่อนแล้ว (Evaluative Belife) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความเชื่อหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในเรื่องความเชื่อบางประการซึ่งจะกลายเป็นทัศนคติซึ่งมีแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ ความสัมพันธ์กับความเชื่อ

จากแผนภาพแบบจำลองนี้ เราอธิบายได้ว่า

๑. ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Factors) หมายถึง ลักษณะทางด้านชีวประวัติของแต่ละคน เช่น สถานที่เกิด สถานที่เจริญเติบโต สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาของคนๆ นั้น ปทัสถาน (Norm) ทางสังคมที่คนๆ นั้นสังกัดอยู่ บุคลิกภาพ เงื่อนไขทางการเมืองและทางด้านสังคม เหล่านี้เป็นสิ่งกำหนดลักษณะของคนๆ หนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยนำไปสู่การเกิดทัศนคติของคนๆ นั้นได้

๒. สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) สิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อกันและกัน อาทิ การสื่อสาร การโน้มน้าวใจ กลุ่มและปทัสถานของกลุ่ม สภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ประสบการณ์ ตลอดจนปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวแล้วองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีบทบาทในการสร้างทัศนคติของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

๓. กระบวนการหล่อหลอมพัฒนาบุคลิกภาพและโลกทรรศน์ที่สั่งสมไว้ (Personality Process and Predispositions) เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานในการสร้างทัศนคติของแต่ละบุคคล สิ่งเหล่านี้ได้แก่ ความคิดความเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในสังคม การปกป้องตัวเอง ลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ความเชื่อ ความรู้ อารมณ์ และพฤติกรรม ทำให้ทัศนคติของแต่ละคนแตกต่างกันออกไป หนึ่ง ทัศนคติที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ นั้นยังเกิดจากการมองแบบสรุปเหมารวม (Stereotype) ด้วย เช่น เรามีทัศนคติต่อชาวญี่ปุ่นว่ามีความรักชาติ ต่อชนชาติยิวว่าเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ดังนี้ เป็นต้น

จากแบบจำลองของนิวมอนและซิกฟรีด เราอาจสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม กระบวนการหล่อหลอมพัฒนาบุคลิกภาพและโลกทรรศน์ที่สั่งสมไว้เหล่านี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเกิดทัศนคติ ประจวบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะใดขณะหนึ่ง คือ ทัศนคติและสถานการณ์จะนำไปสู่พฤติกรรมซึ่งเป็นผลจากสองตัวแปรนั้น

สรุปแล้วนักวิชาการเห็นว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ คือ มิได้ติดตัวมาแต่กำเนิด แหล่งสำคัญที่ทำให้เกิดทัศนคติคือ

๑. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น การเลียนแบบพ่อแม่ ซึ่งเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอย่างมาก เมื่อพ่อแม่แสดงท่าทีไม่ชอบสิ่งใด ลูกก็มักไม่ชอบสิ่งนั้นไปด้วย

๒. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี ก็จะทำให้เขาเกิดทัศนคติในเรื่องนั้น ๆ ไปตามทิศทางของประสบการณ์ที่เขาได้รับ

๓. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติหลายอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบันเช่น โรงเรียน ที่ทำงาน เป็นต้น

๔. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication Form Others) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารนั้นได้ เช่น เด็กที่เคยได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ว่าทำอย่างนั้นไม่ดี อย่างนี้ไม่ดี ก็จะทำให้เด็กเกิดมีทัศนคติต่อการกระทำต่างๆ ตามที่ได้รับทราบมารอย แบล็ควู้ด (Roy Blackwood) ได้อธิบายสรุปถึงแหล่งที่มาของทัศนคติว่าประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ ๆ คือ

ประสบการณ์ ซึ่งถือว่าทำให้เราได้ข้อมูลด้วยตนเอง (First Hand) ซึ่งจะก่อตัวเป็นทัศนคติ

การเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลเช่นกัน แต่ยังไม่ใช่เป็นประสบการณ์ด้วยตนเอง (Second Hand)

ความเชื่อ มีหลากหลายรูปแบบ ประเด็นสำคัญคือ ความยากง่ายในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมีระดับแตกต่างกันในความเชื่อแต่ละอย่าง

ค่านิยม คือ หลักการของความประพฤติที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมหนึ่ง ๆ หลักการนี้มาจากวิชาชีพและจริยธรรมของสังคมนั้น ๆ เช่น ค่านิยมหนึ่งของสังคมไทยคือหญิงสาวควรเป็นพรหมจารีก่อนสมรส

ปทัศฐาน คือ มาตรฐานซึ่งสังคมหนึ่งๆ ใช้เป็นแบบแผนในการปฏิบัติตน เช่น ปทัศฐานของในเมืองใหญ่ๆ ของสังคมไทยขณะนี้คือ ภรรยาไม่ได้เป็นแม่บ้านอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนอีกต่อไป หากแต่ต้องมีบทบาทเป็นผู้หญิงทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัวด้วย ในประเทศไทยเราขัดแย้งกันด้านชายมือ

โดยทั่วไป เรามักจะมีทัศนคติอย่างไม่หนักแน่นจริงจังจนกว่าเราจะได้มีประสบการณ์ที่ซ้ำ ๆ กันหลายครั้งจนก่อตัวเป็นทัศนคติขึ้นมา นอกจากนี้การก่อตัวของทัศนคตินี้ไม่จำเป็นต้องมาจากการมีประสบการณ์โดยตรงต่อคน สิ่งของ หรือสถาบันหนึ่งสถาบันใด แต่อาจมาจากการได้ฟังหรือได้อ่านเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ เราอาจจะไม่ชอบรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง โดยที่เราไม่รู้จักกับตัวเขา เราอาจจะชอบประเทศสวีเดนแลนด์ทั้งที่เราไม่เคยไปหรือเห็นด้วยด้วยตนเองเมื่อทัศนคติได้ก่อตัวขึ้นแล้ว ทัศนคติแบบนี้จะเป็นรากฐานในการกำหนดการรับรู้และสร้างทัศนคติใหม่ ๆ ของเราต่อไป ทัศนคติที่กำหนดการรับรู้ของเราเรียกว่า กรอบอ้างอิง และกรอบอ้างอิงนี้เป็นตัวชี้นำพฤติกรรมของเรา^{๖๕}

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗-๑๗.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร” มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วัชร คำเพ็ง^{๖๖} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักมวยไทยอาชีพ” ผลจากการวิจัยสรุปว่า กลุ่มนักมวยที่มีสัมฤทธิ์ผลในการชกสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มนักมวยที่มีสัมฤทธิ์ผลในการชกต่ำ นั่นแสดงว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของบุคคล ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลนักกีฬาและผู้ฝึกสอนกีฬา ฟังระลึกลึถึงหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่เสมอควรที่จะเพิ่มแรงจูงใจให้นักกีฬา เช่น ใ้ใช้การเสริมแรงโดยมีการให้รางวัล หรือค่าชม เมื่อนักกีฬาประสบความสำเร็จ ผู้ฝึกสอนควรจะให้และให้นักกีฬาแก้ปัญหาตามลำดับขั้น จะทำให้นักกีฬามีความพยายามในการฝึกซ้อม และการแข่งขัน ให้รางวัลแก่นักกีฬาที่มีความพยายามจนประสบความสำเร็จด้วยตนเอง ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้ฝึกสอนเองจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักกีฬามีความตั้งใจในการฝึกซ้อม ซึ่งมีผลในการพัฒนาทักษะ และเพิ่มพูนศักยภาพของนักกีฬาต่อไป

กัลยลักษณ์ อยู่เย็น^{๖๗} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ศึกษาทัศนคติของเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” ผลจากการวิจัยสรุปว่า ๑) กลุ่มเยาวชนที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยความเต็มใจ จะมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ความเชื่อถือ และการถือปฏิบัติทางพุทธแตกต่างจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่เต็มใจเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยกลุ่มเยาวชนที่เต็มใจมีความเชื่อ ความศรัทธา และการถือปฏิบัติทางพุทธมากกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เต็มใจเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ๒) กลุ่มเยาวชนที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยความเต็มใจจะได้รับการปลุกฝัง การดูแลเอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัวแบบพุทธ มากกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เต็มใจเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ๓) กลุ่มเยาวชนที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยความเต็มใจจะมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มากกว่ากลุ่มเยาวชนที่ไม่เต็มใจเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

^{๖๖}วัชร คำเพ็ง, “การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักมวยไทยอาชีพ” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๕๘.

^{๖๗}กัลยลักษณ์ อยู่เย็น, “ศึกษาทัศนคติของเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

สรุปว่าจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีความสำเร็จในด้านการพัฒนาจิตใจระดับหนึ่ง และยังมีส่งผลต่ออนาคตของผู้ปฏิบัติในทางที่ดีด้วย

ศันสนีย์ ภูวงศ์พัฒนา^{๖๔} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิต” ผลจากการวิจัยสรุปว่า จากการศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการเรียนด้านความกระตือรือร้นทางการเรียนเจตคติคือความคิดเห็น ความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อมีเจตคติที่ดี บุคคลจะแสดงออกในลักษณะพึงพอใจเห็นด้วยและชอบในสิ่งนั้น เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง จึงเป็นเครื่องทำนายการกระทำของบุคคลนั้นได้ การที่บุคคลจะตั้งใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ บุคคลนั้นต้องมีความชอบ ความสนใจตลอดจนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับด้วย สรุปว่าการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า เจตคติคือแรงจูงใจด้านบวกที่ส่งผลให้บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ดี เจตคติย่อมจะมีผลต่อการที่บุคคลบวชเนกขัมมะเป็นอย่างมาก

อณิวัชร เพชรนรรัตน์^{๖๕} ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลจากการวิจัยสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ ในเรื่อง พละ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมนั้น จะได้ผลสัมฤทธิ์ในเรื่อง ศรัทธา และ สมาธิ เป็นหลักคือ ๗๐ % ของผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจะได้ผลสัมฤทธิ์ในด้าน ศรัทธา และสมาธิ ส่วนในด้านวิริยะ สติ และปัญญา ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ อาจเป็นเพราะมีผลมาจาก ระยะเวลา วิธีการปฏิบัติ หรือหลักการในการปฏิบัติ เพราะนักศึกษาที่เข้าร่วมปฏิบัติต้องเข้าร่วมเพราะการบังคับที่เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของทางมหาวิทยาลัย สรุปว่าจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมที่ไม่มีแรงจูงใจด้านบวกอาจจะส่งผลถึงความสำเร็จของการปฏิบัติธรรมได้เป็นอย่างดี

อรรณพ ปิณฑน์โอวาท^{๖๖} กล่าวว่า การโน้มน้าวใจมีองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานดังนี้

๑) มองจากภายนอกของผู้รับสารองค์ประกอบในการโน้มน้าวใจมีอยู่ ๔ ประการคือ

^{๖๔}ศันสนีย์ ภูวงศ์พัฒนา, “แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิต” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะแพทยศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๘-๘๙.

^{๖๕}อณิวัชร เพชรนรรัตน์, “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

^{๖๖}อรรณพ ปิณฑน์โอวาท, “การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ” พิมพ์ครั้งที่ ๔, เอกสารการวิจัย, (สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐-๑๑.

๑.๑ ความแตกต่างภายในผู้รับสาร ผู้ส่งสารแต่ละคนมีปัจจัยต่าง ๆ กันซึ่งทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาทในสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากรอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ

๑.๒ ความแตกต่างภายในสาร สารแต่ละชิ้นจะมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียนมีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อหรือเนื้อหาสาระ ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้ การจัดเรียงเรียงสาร ข้อโต้แย้งที่ใช้ ภาษาตลอดจนลักษณะของช่วงทำนองลีลา

๑.๓ ความแตกต่างของสื่อ ความน่าโน้มน้าวใจของสารจะแตกต่างกันเมื่อเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับสื่อสารโดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

๑.๔ ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ สภาพการณ์ที่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใด ความคุ้นเคยหรือความไม่คุ้นเคยของผู้รับสารต่อสภาพการณ์หนึ่ง ๆ การมีตัวเร้าบวกหรือลบในสภาพการณ์ เช่น การโน้มน้าวใจให้บริจาคเงินโดยมีสื่อมวลชนคอยถ่ายภาพ ร่ายล้อมอยู่อาจจะเป็นตัวเร้าบวกในการโน้มน้าวใจก็ได้

๒) สำหรับตัวผู้รับสารเอง การที่ผู้รับสารคนหนึ่ง ๆ จะมีความละเอียดอ่อน (SUSCEPTIBLE) ต่อการถูกโน้มน้าวใจเพียงใดอาจพิจารณาได้จาก

- ลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ
- ทรรศนะ และทัศนคติ
- ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีเกี่ยวกับสารนั้น
- ลักษณะด้านอารมณ์
- ความสำคัญที่ผู้รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่ง ๆ
- วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการณ์หนึ่ง ๆ

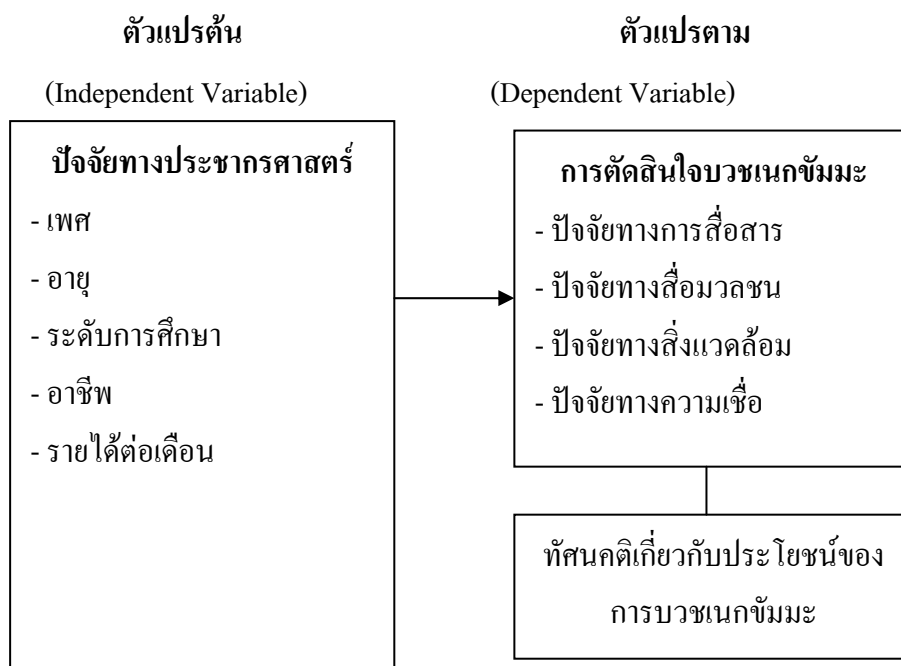
สรุปได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีผลต่อด้านการพัฒนาจิตใจระดับหนึ่ง และยังส่งผลดีต่ออนาคตของผู้ปฏิบัติตาม รวมถึงการปฏิบัติธรรมที่บุคคลไม่มีแรงจูงใจด้านบวกก็อาจจะส่งผลถึงความสำเร็จได้เช่นกัน สำหรับผู้มีศรัทธาและแรงจูงใจด้านบวกอยู่แล้วก็จะส่งผลให้บุคคลได้บรรลุผลานิพพานตามลำดับ ทักษะและประสบการณ์ของบุคคลที่ดีย่อมจะอำนวยโอกาสให้บุคคลมาบวชเนกขัมมะเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชารักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีต่อไป

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือสถานภาพบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือกรอบความคิดเห็นของผู้บวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยการตัดสินใจบวชเนกขัมมะตามปัจจัย ๔ ด้านคือ ๑) ปัจจัยทางการสื่อสาร ๒) ปัจจัยทางสื่อมวลชน ๓) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ๔) ปัจจัยทางความเชื่อ ซึ่งมีรายละเอียดดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาโดยการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่กลุ่มพุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะ ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๒๐ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่พุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐๐ คน

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนกลุ่มตัวอย่างพุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะ

กลุ่มประชากร	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
พุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะ	๔๒๐	๒๐๐
รวม	๔๒๐	๒๐๐

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการบวชเนกขัมมะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ๑) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการบวชเนกขัมมะ
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- ๓) สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
- ๔) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

ปรึกษาแนะนำ

๕) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความตรงตามโครงของสร้าง (Construct validity) โดยการหาค่า I.O.C.

๖) นำเครื่องมือที่ได้แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วตามมติคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ไปเก็บข้อมูล ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๐ ชุด

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาโดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งเป็นแบบสอบถามออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามแบบปิดเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ หรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ครบคร่าว (Checklist)

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามแบบปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยการตัดสินใจบวช

เนกขัมมะตามปัจจัย ๔ ด้านคือ

- (๑) ปัจจัยทางการสื่อสาร
- (๒) ปัจจัยทางสื่อมวลชน
- (๓) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม
- (๔) ปัจจัยทางความเชื่อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ท โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนนดังนี้

- ๕ หมายถึงมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึงมีการปฏิบัติในระดับมาก
- ๓ หมายถึงมีการปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ส่วนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามแบบปิดเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับตามหลักการของลิเคิร์ท โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึงมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึงมีการปฏิบัติในระดับมาก
- ๓ หมายถึงมีการปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ส่วนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามแบบเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณีวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- ๑) ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๓) กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- ๔) สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
- ๕) นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
- ๖) ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
- ๗) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ เพื่อส่งถึงกลุ่มพุทธศาสนิกชนผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะในวัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๐ คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๘) นำแบบสอบถามจำนวน ๒๐๐ ชุด โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากร โดยผู้วิจัยจัดส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งเป็น ๓ ครั้งคือ
 - ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๕-๗ มีนาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๑๐๐ คน
 - ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๖-๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๕๐ คน
 - ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๗-๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๕๐ คน
- ๘) รวบรวมเก็บแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์จำนวน ๒๐๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
- ๑๐) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
- ๑๑) สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศีลภาครณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation),

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศีลภาครณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) กรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (f-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะ

ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เกณฑ์การแปลผล ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย ดังนี้

๔.๕๐ – ๕.๐๐ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

๓.๕๐ – ๔.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

๒.๕๐ – ๓.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๐ – ๒.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐ – ๑.๔๙ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณี : ผู้บวชเนกขัมมะวัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร” โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๐๐ คน โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล ๓ ครั้งคือ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๕ - ๗ มีนาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐๐ คน ครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๕๐ คน และครั้งที่ ๓ วันที่ ๗ - ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ จำนวน ๕๐ คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน ๒๐๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ในการนำเสนอข้อมูลจะประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ ๒ ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ใน ๔ ด้านคือ ด้านการสื่อสาร ด้านสื่อมวลชน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อ ส่วนที่ ๓ ผลการศึกษาด้านทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร และ ส่วนที่ ๔ ด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๑ คุณลักษณะทั่วไปของส่วนบุคคล
- ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน
- ๔.๔ ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๑ คุณลักษณะทั่วไปของส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณี ผู้บวชเนกขัมมะวัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร แบ่งได้เป็น ๔ ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะ และการศึกษาด้านทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการבחเนกขัมมะ ส่วนที่ ๓ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และส่วนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของส่วนบุคคล ได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน โดยแจกแจงตามความถี่และค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาבחเนกขัมมะจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๕	๗.๕๐
หญิง	๑๘๕	๙๒.๕๐
รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
อายุ		
ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๕.๕๐
๒๑ – ๓๐ ปี	๑๖	๘.๐๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๓๔	๑๗.๐๐
๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๙	๖๙.๕๐
รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๕๕	๒๗.๕๐
มัธยมศึกษาตอนต้น	๓๗	๑๘.๕๐
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๖๓	๓๑.๕๐
ปริญญาตรี	๓๙	๑๙.๕๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๓.๐๐
รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
อาชีพ		
รับราชการ	๑๘	๙.๐๐
รับจ้าง	๘๕	๔๒.๕๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	๒๘	๑๔.๐๐
อื่น ๆ	๕๕	๒๕.๕๐
รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓๒.๕๐
๑๐,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท	๖๕	๓๒.๕๐
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท	๓๒	๑๖.๐๐
มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	๓๘	๑๙.๐๐
รวม	๒๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มาจากชนบท ชุมชน วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร พบว่า

เพศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐๐ คนที่มาจากชนบท ชุมชน วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวนถึง ๑๘๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๕๐ ส่วนเพศชายมีจำนวนเพียง ๑๕ คน หรือร้อยละ ๗.๕๐

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ ๔๑ ปีขึ้นไป โดยมีจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ รองลงมาเป็นช่วงอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๓๔ คน ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๖ คน ไม่เกิน ๒๐ ปี จำนวน ๑๑ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐, ๑๗.๐๐, ๘.๐๐, ๕.๕๐ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ รองลงมาประถมศึกษาจำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ จบปริญญาตรีจำนวน ๓๕ คน มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๓๗ คน อื่น ๆ (ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ๗ คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ๖ คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ๑ คน และไม่ได้ศึกษา ๑ คน) จำนวน ๑๕ คน และสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐, ๒๗.๕๐, ๑๗.๕๐, ๑๗.๕๐, ๑๘.๐๐ และ ๓.๐๐ ตามลำดับ

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่มาจากชนบท ชุมชน วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างจำนวน ๕๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ อาชีพรองลงมาคืออาชีพอื่น ๆ (แม่บ้าน ๒๔ คน ธุรกิจส่วนตัว ๑๑ คน นักเรียน ๖ คน นักศึกษา ๓ คน ข้าราชการบำนาญ ๔ คน

และรัฐวิสาหกิจ ๑ คน) จำนวน ๕๕ คน อาชีพค้าขาย ๒๘ คน ส่วนอาชีพรับราชการพบน้อยที่สุดคือ ๑๘ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๐, ๑๔.๐๐ และ ๕.๐๐ ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามว่ามีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๐ รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๕ คน มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๔ คน ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๐, ๑๗.๐๐, ๑๖.๐๐ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ ๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ ณ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการตัดสินใจ	อันดับ
ด้านการสื่อสาร	๒.๓๒	๐.๑๗๕	น้อย	๔
ด้านสื่อมวลชน	๓.๐๑	๐.๓๐๖	ปานกลาง	๓
ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๖๔	๐.๔๐๔	มาก	๑
ด้านความเชื่อ	๓.๑๗	๐.๒๓๕	ปานกลาง	๒
รวม	๓.๐๓	๐.๑๓๔	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ ตามลำดับได้แก่

๑. ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๔
๒. ด้านความเชื่อ มีค่าเฉลี่ย ๓.๑๗
๓. ด้านสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๑
๔. ด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ย ๒.๓๒

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ การตัดสินใจบวชนกขัมมะของผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านการสื่อสาร

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการตัดสินใจ	อันดับ
๑. วิทย์	๒.๓๖	๐.๕๐๒	น้อย	๓
๒. โทรทัศน์	๑.๐๔	๐.๒๐๘	น้อยที่สุด	๕
๓. หนังสือพิมพ์	๑.๐๐	๐.๐๐๐	น้อยที่สุด	๖
๔. แผ่นพับ	๑.๘๓	๑.๐๓๔	น้อย	๔
๕. อินเทอร์เน็ต	๑.๐๐	๐.๐๐๐	น้อยที่สุด	๖
๖. ป้ายโฆษณา	๔.๘๖	๐.๓๖๒	มากที่สุด	๑
๗. จดหมาย	๔.๑๓	๐.๓๓๗	มาก	๒
รวม	๒.๓๒	๐.๑๗๕	น้อย	

จากตารางที่ ๔.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านการสื่อสาร พบว่า ผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบวชนกขัมมะจากสื่อประเภทป้ายโฆษณามากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๘๖ รองลงมาคือจดหมาย ค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ น้อยที่สุดคือหนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ การตัดสินใจบวชนกขัมมะของผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการตัดสินใจ	อันดับ
๑. บุคคลในครอบครัว	๔.๕๘	๐.๑๕๘	มากที่สุด	๑
๒. เพื่อน / คนใกล้ชิด	๓.๕๕	๐.๐๘๓	มาก	๓
๓. พระที่วัด	๓.๕๕	๐.๓๐๖	มาก	๒
๔. ชาวบ้านในชุมชน	๑.๔๒	๐.๖๑๒	น้อยที่สุด	๔
๕. ผู้ใหญ่บ้าน / กำนัน	๑.๑๕	๐.๓๖๘	น้อยที่สุด	๕
รวม	๓.๐๑	๐.๓๐๖	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน พบว่า ผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบวชนกขัมมะจากสื่อมวลชนจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๕๘ รองลงมาคือพระที่วัด ค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ น้อยที่สุดคือผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน ค่าเฉลี่ย ๑.๑๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ การตัดสินใจบวชนกขัมมะของผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการตัดสินใจ	อันดับ
๑. ชื่อเสียงของสำนัก	๓.๘๐	๐.๗๕๑	มากที่สุด	๒
๒. ชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวช	๔.๕๘	๐.๗๓๕	มาก	๑
๓. วิธีการปฏิบัติธรรม	๓.๔๕	๐.๖๕๐	มาก	๓
๔. สถานที่ตั้งของสำนัก	๒.๖๘	๐.๘๗๕	น้อยที่สุด	๔
รวม	๓.๖๔	๐.๔๐๔	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๕ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ตัดสินใจบวชจากชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวชมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๕๘ รองลงมาคือชื่อเสียงของสำนัก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ น้อยที่สุดคือสถานที่ตั้งของสำนัก ค่าเฉลี่ย ๒.๖๘

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับ การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการตัดสินใจ	อันดับ
๑. เพื่อสร้างบุญกุศลและสร้างบารมี	๔.๖๘	๐.๖๓๑	มากที่สุด	๑
๒. เพื่อแก้บน	๑.๗๔	๐.๖๐๕	น้อย	๗
๓. เพื่อสมาคมกับผู้อื่น	๑.๒๘	๐.๖๐๑	น้อยที่สุด	๘
๔. เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต	๔.๖๕	๐.๔๗๘	มากที่สุด	๒
๕. เพื่อรักษาศาสนา	๓.๕๖	๐.๕๔๕	มาก	๕
๖. เพื่อสร้างบุญบารมี ขึ้นสูง	๔.๖๒	๐.๕๒๖	มากที่สุด	๓
๗. เป็นการเจริญรอยตามพระโพธิสัตว์	๑.๘๒	๐.๖๕๕	น้อย	๖
๘. เป็นการงดเว้นจากการครองเรือน	๑.๔๕	๐.๗๖๕	น้อยที่สุด	๘
๙. เป็นการลดการเบียดเบียนสัตว์โลก	๔.๓๕	๑.๐๑๐	มาก	๔
๑๐. เป็นการฝึกการใช้ชีวิตแบบผู้สงบ	๓.๕๖	๐.๕๔๕	มาก	๕
รวม	๓.๑๗	๐.๒๓๕	ปานกลาง	

จากตารางที่ ๔.๖ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ พบว่า ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ตัดสินใจบวชจากความเชื่อเพื่อสร้างบุญกุศลและสร้างบารมี มากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๖๘ รองลงมาคือ เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ น้อยที่สุดคือเพื่อสมาคมกับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย ๑.๒๘

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของผู้ที่บวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ด้านทัศนคติ

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับการ ตัดสินใจ	อันดับ
๑. ทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี	๔.๔๓	๐.๖๓	มาก	๑
๒. ทำให้จิตใจสงบ	๔.๓๑	๐.๖๖	มาก	๖
๓. ทำให้มีสติในการใช้ชีวิต	๔.๓๖	๐.๖๓	มาก	๔
๔. ทำให้เกิดศรัทธาใน พระพุทธศาสนามากขึ้น	๔.๓๗	๐.๖๕	มาก	๓
๕. ทำให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์	๔.๒๔	๐.๗๑	มาก	๘
๖. ทำให้ชีวิตดีขึ้น	๔.๒๑	๐.๗๒	มาก	๕
๗. ทำให้สุขภาพกายใจดีขึ้น	๔.๓๔	๐.๖๘	มาก	๕
๘. ทำให้เกิดความประทับใจต่อผู้มา บวช	๓.๘๑	๐.๘๑	มาก	๑๒
๙. ทำให้ได้กัลยาณมิตร	๓.๗๕	๐.๗๕	มาก	๑๓
๑๐. ทำให้ได้ชดใช้กรรม	๓.๕๕	๐.๕๐	มาก	๑๑
๑๑. ทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครู บาอาจารย์	๔.๓๕	๐.๕๕	มาก	๒
๑๒. ทำให้เกิดปัญญารอบรู้ต่อพุทธ ธรรม	๔.๑๘	๐.๗๐	มาก	๑๐
๑๓. ทำให้จิตใจมั่นคงต่อพุทธธรรม	๔.๓๑	๐.๖๗	มาก	๖
๑๔. ทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่กับ เมืองไทย	๔.๒๕	๐.๗๓	มาก	๗
๑๕. ทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์	๓.๗๖	๑.๐๐	มาก	๑๔
รวม	๔.๑๘	๐.๔๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ รายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ของความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

ในคำถามเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะจำนวน ๑๕ ข้อกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับเรื่องและผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า มีประโยชน์มากที่สุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรกคือ เห็นว่าการบวชเนกขัมมะทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี รองลงมาคือทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ และทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓, ๔.๓๕ และ ๔.๓๗ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓, ๐.๕๕ และ ๐.๖๕ ตามลำดับ

สำหรับเรื่องและผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามิได้มีประโยชน์ในระดับมากเช่นกัน แต่มีคะแนนเฉลี่ยที่เรียงลำดับจากน้อยที่สุด ๓ อันดับคือเรื่อง ทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ ทำให้ได้กัลยาณมิตร และทำให้เกิดความประทับใจต่อผู้มาบวช คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖, ๓.๗๕ และ ๓.๘๑ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๑.๐๐, ๐.๗๕ และ ๐.๘๑ ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ ๓ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกขัมมะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ในการทดสอบดังกล่าวนี้ ในกรณีที่มีเพียง ๒ กลุ่ม จะใช้ T-test ซึ่งในที่นี้มีเพียงการจำแนกตามเพศเท่านั้น ซึ่งมี ๒ กลุ่มคือ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ซึ่งคืออายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน จะมากกว่า ๒ กลุ่มทั้งสิ้น ซึ่งจะต้องใช้ F-test หรือ ANOVA และหากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จะต้องทดสอบดังกล่าวนี้ จะใช้วิธี LSD (Least Significant Difference) ซึ่งมีการทดสอบดังนี้

คำนวณค่า LSD เป็นรายคู่จากสูตรต่อไปนี้

$$LSD = t_{1-\alpha/2;n-k} \sqrt{MSE \left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]}$$

$$\text{โดยที่ } n = \sum_{i=1}^k n_i$$

$$n_i \neq n_j$$

$$r = n - k$$

โดยที่ n_i และ n_j เป็นขนาดตัวอย่างในกลุ่มที่ I และ j ตามลำดับ ค่า t ได้จากการเปิดตามตารางที่องศาแห่งความเป็นอิสระ (d.f.) ซึ่งคือ d.f. ของ MS_w

วิธีการทดสอบก็คือ เปรียบเทียบค่าของ LSD กับผลต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ หากค่าของผลต่างดังกล่าว มากกว่าหรือเท่ากับ LSD ก็แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างคู่่นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบต่าง ๆ จะเริ่มตั้งแต่ตารางที่ ๔.๘ เป็นต้นไป

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ

ปัจจัย	เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig
๑. ด้านการสื่อสาร	ชาย	๑๕	๒.๓๓	๐.๑๕๕		
	หญิง	๑๘๕	๒.๓๒	๐.๑๓๘		
	รวม	๒๐๐	๒.๓๒	๐.๑๓๕	๐.๐๒๘	๐.๘๖๘
๒. ด้านสื่อมวลชน	ชาย	๑๕	๓.๐๑	๐.๓๕๖		
	หญิง	๑๘๕	๓.๐๑	๐.๒๕๕		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๑	๐.๓๐๖	๐.๐๐๑	๐.๕๓๖
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม	ชาย	๑๕	๓.๕๘	๐.๔๐๘		
	หญิง	๑๘๕	๓.๖๔	๐.๔๐๔		
	รวม	๒๐๐	๓.๖๔	๐.๔๐๔	๐.๒๖๔	๐.๖๐๘
๔. ด้านความเชื่อ	ชาย	๑๕	๓.๒๑	๐.๓๓๖		
	หญิง	๑๘๕	๓.๑๓	๐.๒๒๖		
	รวม	๒๐๐	๓.๑๓	๐.๒๓๕	๐.๕๕๐	๐.๔๕๕
รวม	ชาย	๑๕	๓.๐๓	๐.๑๔๓		
	หญิง	๑๘๕	๓.๐๒	๐.๑๓๓		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๓	๐.๑๓๔	๐.๐๐๐	๐.๕๕๑

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงผลการเปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่า การตัดสินใจวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเพศชายมีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจมากกว่าเพศหญิง มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๓

ตารางที่ ๔.๕ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ

ปัจจัย	อายุ	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig
๑. ด้านการสื่อสาร	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๒.๓๒	๐.๑๘๕	๑.๓๓๘	๐.๒๕๑
	๒๑-๓๐ ปี	๑๖	๒.๓๕	๐.๑๓๕		
	๓๑-๔๐ ปี	๓๔	๒.๒๕	๐.๑๖๘		
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๕	๒.๓๓	๐.๑๘๔		
	รวม	๒๐๐	๒.๓๒	๐.๑๓๕		
๒. ด้านสื่อมวลชน	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๓.๑๑	๐.๒๐๗	๓.๖๕๗	๐.๐๑๓*
	๒๑-๓๐ ปี	๑๖	๓.๒๒	๐.๒๔๑		
	๓๑-๔๐ ปี	๓๔	๒.๕๕	๐.๒๔๒		
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๕	๒.๕๕	๐.๓๒๓		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๑	๐.๓๐๖		
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๓.๔๕	๐.๔๕๘	๑.๑๕๐	๐.๓๑๕
	๒๑-๓๐ ปี	๑๖	๓.๗๐	๐.๔๑๐		
	๓๑-๔๐ ปี	๓๔	๓.๗๐	๐.๔๖๘		
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๕	๓.๖๓	๐.๓๗๘		
	รวม	๒๐๐	๓.๖๔	๐.๔๐๔		
๔. ด้านความเชื่อ	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๓.๑๑	๐.๑๕๘	๒.๘๗๕	๐.๐๓๘*
	๒๑-๓๐ ปี	๑๖	๓.๐๖	๐.๑๘๕		
	๓๑-๔๐ ปี	๓๔	๓.๑๑	๐.๑๔๘		
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๕	๓.๒๐	๐.๒๕๖		
	รวม	๒๐๐	๓.๑๓	๐.๒๓๕		
รวม	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๑๑	๒.๕๘	๐.๑๖๕	๑.๖๕๕	๐.๑๗๗
	๒๑-๓๐ ปี	๑๖	๓.๐๘	๐.๑๕๑		
	๓๑-๔๐ ปี	๓๔	๓.๐๑	๐.๑๒๖		
	๔๑ ปีขึ้นไป	๑๓๕	๓.๐๔	๐.๑๓๐		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๓	๐.๑๓๔		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกข์ฆัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พบว่า การตัดสินใจวชนกข์ฆัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๘ รองลงมาคืออายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๔ และน้อยที่สุดอายุไม่เกิน ๒๐ ปีมีค่าเฉลี่ย ๒.๘๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจวชนกข์ฆัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน และด้านความเชื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุต่างกันมีการตัดสินใจที่แตกต่างกันแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเป็น รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจวชนกข์ฆัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอายุ

อายุ	ด้านสื่อมวลชน	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๒๑-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑ ปีขึ้นไป
	\bar{X}	๓.๑๑	๓.๒๒	๒.๘๕	๒.๘๘
ไม่เกิน ๒๐ ปี	๓.๑๑	-	๐.๑๒๕	๐.๑๓๕	๐.๒๑๘
๒๑-๓๐ ปี	๓.๒๒	-	-	๐.๐๐๓*	๐.๐๐๔*
๓๑-๔๐ ปี	๒.๘๕	-	-	-	๐.๐๔๘
๔๑ ปีขึ้นไป	๒.๘๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจวชนกข์ฆัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอายุพบว่าพุทธศาสนิกชน ที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มีการตัดสินใจแตกต่างกับอายุ ๓๑-๔๐ ปี และ ๔๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ณ วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ จำแนกตามอายุ

อายุ	ด้านความเชื่อ	ไม่เกิน ๒๐ ปี	๒๑-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑ ปีขึ้นไป
	\bar{X}	๓.๑๑	๓.๐๖	๓.๑๑	๓.๒๐
ไม่เกิน ๒๐ ปี	๓.๑๑	-	๐.๖๐๕	๐.๕๔๔	๐.๒๐๕
๒๑-๓๐ ปี	๓.๐๖	-	-	๐.๔๕๕	๐.๐๒๕*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๑๑	-	-	-	๐.๐๕๔
๔๑ ปีขึ้นไป	๓.๒๐	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจวชนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านความเชื่อ จำแนกตามอายุ พบว่า พุทธศาสนิกชน ที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มีการตัดสินใจแตกต่างกับอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขวนขวายนมของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการศึกษา

ปัจจัย	การศึกษา	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig
๑. ด้านการสื่อสาร	ประถมศึกษา	๕๕	๒.๓๑	๐.๑๕๕	๐.๕๓๐	๐.๔๔๓
	มัธยมต้น	๓๗	๒.๒๕	๐.๑๔๒		
	มัธยมปลาย	๖๓	๒.๓๒	๐.๑๘๒		
	ปริญญาตรี	๓๕	๒.๓๓	๐.๑๖๕		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๒.๔๓	๐.๒๗๓		
	รวม	๒๐๐	๒.๓๒	๐.๑๗๕		
๒. ด้านสื่อมวลชน	ประถมศึกษา	๕๕	๓.๐๑	๐.๓๐๓	๑.๒๔๕	๐.๒๕๒
	มัธยมต้น	๓๗	๓.๑๐	๐.๓๔๒		
	มัธยมปลาย	๖๓	๒.๕๘	๐.๓๑๒		
	ปริญญาตรี	๓๕	๒.๕๖	๐.๒๖๘		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๓.๐๓	๐.๒๓๔		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๑	๐.๓๐๖		
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม	ประถมศึกษา	๕๕	๓.๕๗	๐.๓๕๐	๒.๕๑๓	๐.๐๔๓*
	มัธยมต้น	๓๗	๓.๘๐	๐.๓๖๗		
	มัธยมปลาย	๖๓	๓.๕๗	๐.๔๒๖		
	ปริญญาตรี	๓๕	๓.๖๕	๐.๔๐๘		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๓.๕๘	๐.๒๐๔		
	รวม	๒๐๐	๓.๖๔	๐.๔๐๔		
๔. ด้านความเชื่อ	ประถมศึกษา	๕๕	๓.๑๕	๐.๒๘๖	๑.๗๖๓	๐.๑๓๘
	มัธยมต้น	๓๗	๓.๐๓	๐.๑๕๗		
	มัธยมปลาย	๖๓	๓.๑๕	๐.๒๑๔		
	ปริญญาตรี	๓๕	๓.๑๗	๐.๒๕๑		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๓.๒๘	๐.๑๓๓		
	รวม	๒๐๐	๓.๑๗	๐.๒๓๕		
รวม	ประถมศึกษา	๕๕	๓.๐๒	๐.๑๕๗	๑.๒๕๑	๐.๒๗๕
	มัธยมต้น	๓๗	๓.๐๗	๐.๑๒๒		
	มัธยมปลาย	๖๓	๓.๐๑	๐.๑๓๕		
	ปริญญาตรี	๓๕	๓.๐๔	๐.๑๐๕		
	สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๓.๐๘	๐.๐๗๖		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๓	๐.๑๓๔		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการศึกษา พบว่าการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งพุทธศาสนิกชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจมากที่สุด ๓.๐๘ รองลงมาคือการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๗ และน้อยที่สุดมีการศึกษามัธยมปลาย มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๑

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีการศึกษาต่างกันมีการตัดสินใจที่แตกต่างกันแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเป็น รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	ด้านสิ่งแวดล้อม	ประถมศึกษา	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
	\bar{X}	๓.๕๗	๓.๘๐	๓.๕๗	๓.๖๕	๓.๕๘
ประถมศึกษา	๓.๕๗	-	๐.๐๓๑	๐.๘๓๘	๐.๖๔๒	๐.๓๗๗
มัธยมต้น	๓.๘๐	-	-	๐.๐๔๑*	๐.๑๑๓	๐.๐๕๗
มัธยมปลาย	๓.๕๗	-	-	-	๐.๗๗๐	๐.๓๒๕
ปริญญาตรี	๓.๖๕	-	-	-	-	๐.๒๗๗
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๕๘	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามการศึกษา พบว่าพุทธศาสนิกชน ที่มีการศึกษามัธยมต้น มีการตัดสินใจแตกต่างกับการศึกษามัธยมปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขวนขวายของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ

ปัจจัย	อาชีพ	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig
๑. ด้านการสื่อสาร	รับราชการ	๑๘	๒.๓๕	๐.๑๕๘	๐.๔๘๘	๐.๖๕๑
	รับจ้าง	๕๕	๒.๓๒	๐.๑๖๗		
	ค้าขาย	๒๘	๒.๓๓	๐.๑๖๕		
	อื่นๆ	๕๕	๒.๓๐	๐.๑๕๕		
	รวม	๒๐๐	๒.๓๒	๐.๑๗๕		
๒. ด้านสื่อมวลชน	รับราชการ	๑๘	๒.๕๒	๐.๒๘๔	๖.๘๒๑	๐.๐๐๐*
	รับจ้าง	๕๕	๓.๑๑	๐.๒๕๗		
	ค้าขาย	๒๘	๒.๕๑	๐.๓๗๕		
	อื่นๆ	๕๕	๒.๕๓	๐.๒๔๓		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๑	๐.๓๐๖		
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม	รับราชการ	๑๘	๓.๘๓	๐.๓๒๑	๑.๕๑๗	๐.๑๒๘
	รับจ้าง	๕๕	๓.๖๔	๐.๓๗๗		
	ค้าขาย	๒๘	๓.๖๐	๐.๔๑๐		
	อื่นๆ	๕๕	๓.๕๘	๐.๔๕๔		
	รวม	๒๐๐	๓.๖๔	๐.๔๐๔		
๔. ด้านความเชื่อ	รับราชการ	๑๘	๓.๒๐	๐.๒๗๗	๐.๔๓๐	๐.๗๓๒
	รับจ้าง	๕๕	๓.๑๖	๐.๒๓๑		
	ค้าขาย	๒๘	๓.๒๑	๐.๒๗๕		
	อื่นๆ	๕๕	๓.๑๖	๐.๒๐๘		
	รวม	๒๐๐	๓.๑๗	๐.๒๓๕		
รวม	รับราชการ	๑๘	๓.๐๘	๐.๐๕๔	๓.๗๖๕	๐.๐๑๒*
	รับจ้าง	๕๕	๓.๐๖	๐.๑๒๕		
	ค้าขาย	๒๘	๓.๐๑	๐.๑๕๑		
	อื่นๆ	๕๕	๒.๕๕	๐.๑๓๓		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๓	๐.๑๓๔		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ พบว่าการตัดสินใจของเกษตรกรของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๘ รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๖ และน้อยที่สุดอาชีพอื่น ๆ ปีมีค่าเฉลี่ย ๒.๕๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกันมีการตัดสินใจที่แตกต่างกันแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเป็น รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ตารางที่ ๔.๑๕ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจของเกษตรกรของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ด้านสื่อมวลชน	รับราชการ	รับจ้าง	ค้าขาย	อื่น ๆ
	\bar{X}	๒.๕๒	๓.๑๑	๒.๕๑	๒.๕๓
รับราชการ	๒.๕๒	-	๐.๐๑๔*	๐.๘๖๕	๐.๕๓๔
รับจ้าง	๓.๑๑	-	-	๐.๐๐๒*	๐.๐๐๐*
ค้าขาย	๒.๕๑	-	-	-	๐.๓๔๘
อื่น ๆ	๒.๕๓	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจของเกษตรกรของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสื่อมวลชน จำแนกตามอาชีพ พบว่าพุทธศาสนิกชน ที่มีอาชีพรับราชการ มีการตัดสินใจแตกต่างกับอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ อาชีพรับจ้างมีการตัดสินใจแตกต่างกับอาชีพค้าขายและอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขวนขวายของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้

ปัจจัย	รายได้	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig
๑. ด้านการสื่อสาร	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๖๕	๒.๒๕	๐.๑๗๕		
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๖๕	๒.๓๔	๐.๑๕๗		
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓๒	๒.๓๑	๐.๒๐๖		
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓๔	๒.๓๕	๐.๑๕๗		
	รวม	๒๐๐	๒.๓๒	๐.๑๗๕	๑.๑๖๒	๐.๓๒๕
๒. ด้านสื่อมวลชน	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๖๕	๓.๐๒	๐.๒๓๕		
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๖๕	๓.๐๑	๐.๔๐๑		
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓๒	๒.๕๔	๐.๒๓๐		
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓๔	๓.๐๕	๐.๒๘๐		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๑	๐.๓๐๖	๐.๘๖๒	๐.๔๖๒
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๖๕	๓.๕๕	๐.๔๓๔		
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๖๕	๓.๗๗	๐.๓๓๐		
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓๒	๓.๕๒	๐.๔๑๑		
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓๔	๓.๖๘	๐.๔๐๑		
	รวม	๒๐๐	๓.๖๔	๐.๔๐๔	๔.๖๓๗	๐.๐๐๔*
๔. ด้านความเชื่อ	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๖๕	๓.๑๘	๐.๒๓๓		
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๖๕	๓.๑๖	๐.๒๔๐		
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓๒	๓.๑๗	๐.๒๒๘		
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓๔	๓.๑๘	๐.๒๔๖		
	รวม	๒๐๐	๓.๑๗	๐.๒๓๕	๐.๐๗๕	๐.๕๗๑
รวม	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๖๕	๓.๐๑	๐.๑๕๕		
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๖๕	๓.๐๗	๐.๑๑๓		
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓๒	๒.๕๘	๐.๑๑๘		
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓๔	๓.๐๖	๐.๑๑๗		
	รวม	๒๐๐	๓.๐๓	๐.๑๓๔	๔.๕๑๕	๐.๐๐๔*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ พบว่าการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ /๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๗ รองลงมาคือรายได้ มากกว่า ๓๐,๐๐๐ มีค่าเฉลี่ย ๓.๐๖ และน้อยที่สุดรายได้ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ มีค่าเฉลี่ย ๒.๕๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ที่มีรายได้ต่างกันมีการตัดสินใจที่แตกต่างกันแล้ว สามารถตรวจสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเป็น รายคู่โดยใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้

รายได้	ด้านสิ่งแวดล้อม	ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	มากกว่า ๓๐,๐๐๐
	\bar{X}	๓.๕๕	๓.๑๓	๓.๕๒	๓.๖๘
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐	๓.๕๕	-	๐.๐๐๒*	๐.๓๐๕	๐.๑๑๘
๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๓.๑๓	-	-	๐.๐๐๔*	๐.๒๘๓
๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๓.๕๒	-	-	-	๐.๐๕๘
มากกว่า ๓๐,๐๐๐	๓.๖๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD ของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจבחเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ พบว่าพุทธศาสนิกชน ที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ มีการตัดสินใจแตกต่างกับรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ และรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ แตกต่างกับ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๔ ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการจัดการบวชเนกขัมมะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการบวชเนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง

อันดับ	ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
๑	วันเสาร์ - อาทิตย์	๒๕	๓๐.๒๑
๒	วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์	๒๔	๒๕.๐๐
๓	วันหยุด	๒๓	๒๓.๕๖
๔	ช่วงปิดเทอม	๘	๘.๓๓
๕	วันอาทิตย์	๖	๖.๒๕
๖	ตามแต่โอกาส	๕	๕.๒๑
๗	ช่วงอากาศเย็น	๑	๑.๐๔

๔.๔.๑ ช่วงเวลาและระยะเวลาที่เหมาะสม

ช่วงเวลาและระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดการบวชเนกขัมมะ มีผู้แสดงความคิดเห็นในในเรื่องของช่วงเวลาที่เหมาะสมมีผู้แสดงความคิดเห็น ๕๖ ราย ส่วนเรื่องของระยะเวลาที่เหมาะสมในการบวชเนกขัมมะจำนวน ๑๔๖ ราย สรุปได้ดังนี้ ช่วงเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการบวชเนกขัมมะนั้น จำแนกได้ ๗ ความเห็น และช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด ๓ อันดับนั้นคือ

อันดับหนึ่งคือ วันเสาร์-อาทิตย์ จำนวน ๒๕ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๒๑

อันดับสองคือ วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ จำนวน ๒๔ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐

อันดับสามคือ ควรจัดในวันหยุด จำนวน ๒๓ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๖

ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๑๕ จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมในการบวชเนกขัมมะของกลุ่มตัวอย่าง

อันดับ	ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
๑	๓ วัน	๕๖	๓๘.๓๖
๒	๑ วัน	๔๐	๒๗.๔๖
๓	๒ วัน	๒๓	๑๕.๖๕
๔	๗ วัน	๘	๕.๔๘
๕	๑-๓ วัน	๖	๔.๑๑
๖	๓-๗ วัน	๕	๓.๔๒
๗	๗-๙ วัน	๓	๒.๐๕
๘	๓-๕ วัน	๒	๑.๓๗
๙	๒-๓ วัน	๑	๐.๖๘
๑๐	๙ วัน	๑	๐.๖๘
๑๑	๔-๕ วัน	๑	๐.๖๘

ส่วนระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมในการบวชเนกขัมมะนั้น มีความคิดหลากหลาย จำแนกได้ ๑๑ ความเห็น แต่ระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุด ๓ อันดับนั้น มีผู้เห็นว่า ระยะเวลา ๓ วันเหมาะสมที่สุด จำนวน ๕๖ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๖ ระยะเวลา ๑ วัน จำนวน ๔๐ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๖ และระยะเวลา ๒ วัน จำนวน ๒๓ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๕ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๒๐ จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้มีผู้เข้าร่วมบวชเพิ่มขึ้นของกลุ่มตัวอย่าง

อันดับ	วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ประชาสัมพันธ์มาก ๆ	๓๔	๑๕.๑๑
๒	- แจ้งญาติโยมที่มาวัดให้ไปบอกต่อ - แจ้งกำหนดการบวชเนกขัมมะล่วงหน้า	๓๑	๑๓.๖๘
๓	- ติดป้ายโฆษณาหน้าวัดหรือตามถนน ตามแยก - ใช้สื่อทางวิทยุ วิทยุชุมชน หรือวิทยุ ศึกษา - วิธีการอบรมที่ไม่เคร่งเครียด สนุก นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ	๑๔	๑๓.๖๘
๔	ใช้วิธีส่งจดหมายถึงญาติโยมที่มาวัดหรือที่ เคยมาบวชเนกขัมมะครั้งที่ผ่านมา	๑๓	๕.๖๘
๕	โทรศัพท์โดยตรงถึงญาติโยมที่มาวัดหรือที่ เคยมาบวชเนกขัมมะครั้งที่ผ่านมา	๑๒	๕.๓๓
๖	จัดทำเป็นใบปลิวหรือแผ่นพับแจก	๕	๔.๐๐
๗	โฆษณาทางโทรทัศน์	๘	๓.๕๖
๘	ใช้วิธีในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของ การบวชเนกขัมมะ	๖	๒.๖๓
๙	- ติดต่อโดยตรงกับผู้มาบวช - ลงประชาสัมพันธ์ในอินเทอร์เน็ต	๕	๒.๒๒
๑๐	- แจ้งข่าวตามวัดอื่นที่เป็นเครือข่าย - ให้จัดการบวชเนกขัมมะใน วันหยุด - ให้แจกพระหรือวัตถุมงคล - ประชาสัมพันธ์ไปตามโรงเรียน หรือแหล่งชุมชน - ใช้รถกระจายเสียง	๔	๑.๖๘

ตารางที่ ๔.๒๐ (ต่อ)

อันดับ	วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
๑๑	เชิญพระที่มีชื่อเสียงมาร่วมสอน	๓	๑.๓๓
๑๒	- ให้จัดการบวชนกขัมมะทุกครั้ง กับที่มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา - โฆษณาในหนังสือพิมพ์	๒	๐.๘๕
๑๓	- แจกประกาศเป็นกำหนดการ ประจำปี - ใช้โทรสาร	๑	๐.๔๔

๔.๔.๒ ผู้ดำเนินการโครงการบวชนกขัมมะ

สำหรับผู้ดำเนินการโครงการบวชนกขัมมะ ควรจะดำเนินการอย่างไร ให้มีผู้เข้าร่วมบวชนกขัมมะเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มาบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลายในเรื่องนี้มีจำนวนถึง ๒๓ ข้อ แต่เรื่องที่แสดงความคิดเห็นคล้ายกันมากที่สุดเห็นว่าผู้ดำเนินโครงการควรจะทำการประชาสัมพันธ์มาก ๆ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้แสดงความเห็นจำนวน ๓๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑๑ ให้ใช้วิธีบอกต่อกับญาติโยมที่มาวัดให้ไปชักชวนผู้ใกล้ชิดหรือคนรู้จักมาบวช และควรต้องมีการแจ้งกำหนดการบวชล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ที่ต้องการบวชเตรียมตัวได้ทัน มีผู้แสดงความคิดเห็นตามแนวคิดนี้จำนวน ๓๑ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๘ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อีกหลายเรื่องดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๑ จำนวนและร้อยละของความเห็นเกี่ยวกับสื่อที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไปของกลุ่มตัวอย่าง

อันดับ	วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
๑	การติดป้ายโฆษณา	๕๔	๑๗.๗๐
๒	แผ่นพับ ใบปลิว	๔๕	๑๔.๗๕
๓	- โทรศัพท์ - วิทยุ	๓๕	๑๑.๔๗
๔	โทรทัศน์	๓๔	๑๑.๑๕
๕	ชักชวนญาติโยมที่มาวัด	๓๓	๑๐.๗๒
๖	จดหมาย	๓๑	๑๐.๑๖
๗	อินเทอร์เน็ต	๑๗	๕.๕๗
๘	หนังสือพิมพ์	๑๒	๓.๙๓
๙	รถกระจายเสียง เครื่องกระจายเสียง	๕	๒.๕๕

๔.๔.๓ ควรใช้สื่อด้านใดในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไป สำหรับคำถามข้อนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นว่าควรใช้หลายๆ สื่อ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน ๓๐๕ ครั้ง จำแนกได้ทั้งหมด ๑๐ สื่อ มีตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ อินเทอร์เน็ต หรือการใช้อุปกรณ์สื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ จนถึงการใช้การสื่อสารทั่วไป คือ การส่งจดหมาย การใช้วิธีชักชวนญาติโยมที่มาวัด หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา แผ่นพับใบปลิว รวมทั้งการใช้รถหรือเครื่องกระจายเสียง แต่สื่อที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มาบวชที่วัดนครป่าหมากเสนอแนะไว้มากที่สุดคือ การติดป้ายโฆษณาตามที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะที่หน้าวัด โดยมีผู้ให้คำแนะนำให้ใช้สื่อนี้ถึง ๕๔ ครั้ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๐ อันดับของข้อเสนอแนะการใช้สื่อต่าง ๆ แสดงไว้ในตารางที่ ๔.๒๑

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของ พุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุปดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๒ อภิปรายผล

๕.๑.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือเพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของการบวชเนกขัมมะ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะ โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า ผู้บวชเนกขัมมะที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะแตกต่างกัน ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปอภิปรายผลได้ดังนี้ คือ

๕.๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของการบวชเนกขัมมะ

การบวชเนกขัมมะ มีความเป็นมาตั้งแต่เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ ๔ อสงไขยแสนกัปป์ นับชาติไม่ถ้วน ทรงอาศัยการบำเพ็ญบารมีโดยการออกบวชเป็นส่วนมาก ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์ทรงเห็นโทษของกามทั้งหลายว่าการติดอยู่ในกามสุข และการครองเรือนเป็นการคับแคบ และเป็นทางแห่งทุกข์คือ กิเลสทั้งหลาย กามคุณทั้งหลาย มีอุปมาด้วยโครงกระดูก มีสุขน้อย มีความคับแคบมาก มีทุกข์มาก มีความยินดีน้อย มีโทษมากลำบากนาน และทรงมองเห็นอนิสงส์ของเนกขัมมะว่า การบรรพชา นั้นเป็นหนทางให้ออกจากกามคุณทั้งหลาย ทำให้ใจพ้นจากเครื่องเกี่ยวข้องในภพทั้งหลาย มีคุณคือเกิดความวิเวก ไม่คลุกคลี

ด้วยหมุ่คณะ ประารถความเพียรได้สะดวกบำเพ็ญศีลบารมีได้สมบูรณ์ มีความประพฤติขัดเกลากิเลส ฉลาดในข้อปฏิบัติที่เป็นองค์คุณกำจัดกิเลส กิจทั้งหมดนี้ย่อมสำเร็จได้ฉับพลันทีเดียวแก่บรรพชิต หาสำเร็จแก่ฤหัสถ์ไม่ ยิ่งจะบำเพ็ญบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วจะขาดการบรรพชาเสียมิได้ ดังที่ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย จริยาปิฎก เล่มที่ ๑๓ ที่พระพุทธองค์ ได้ทรงตรัสเล่าถึงการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ประการถ้วน ในส่วนของพระชาติที่ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี เช่นเสวยพระชาติเป็นพระอโยจรรราชกุมาร กิงสพราหมณ์ หัตถิปาลกุมาร เตมียกุมาร เป็นต้น เมื่อได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าออกเผยแผ่ประกาศศาสนาแล้วรูปแบบของการบวชในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทคือ การบวชเป็นภิกษุ เป็นภิกษุณี เป็นสามเณร และเป็นสามเณรี

สำหรับในประเทศไทย ที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท เมื่อภิกษุณีเสื่อมสูญหมดไปเมื่อล่วงไปราว ๕๐๐ ปีหลังพุทธปรินิพพาน รูปแบบของการบวชในพระพุทธศาสนาได้คงเหลือแต่การบวชเป็นพระภิกษุ และบวชเป็นสามเณร ส่วนการบวชเป็นภิกษุณีได้ปรับรูปแบบเป็นบวชเป็นแม่ชีถือศีล ๘ แทน และคำว่าบวชเนกขัมมะ ได้ปรับรูปแบบจนเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ การนุ่งขาวห่มขาวถือศีล ๘ ในปัจจุบัน

๕.๑.๒ สรุปผลศึกษาวิจัยจากแบบสอบถาม

จากการศึกษาผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ พบว่าจากการออกแบบสอบถามผู้ที่เข้ามาร่วมบวชเนกขัมมะ ทำให้สามารถอภิปรายผลข้อมูลที่ได้ตอบแบบสอบถามโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชนศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากพุทธศาสนิกชน จำนวน ๒๐๐ คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว F-test กรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ หรือระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % โดยใช้สูตรตามวิธี Least Significant Difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชนศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พุทธศาสนิกชน ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวนถึง ๑๘๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๒.๕๐ ส่วนเพศชายมีจำนวนเพียง ๑๕ คน หรือร้อยละ ๗.๕๐ มีอายุ ๔๑ ปีขึ้นไป คือมีจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕๐ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ มีอาชีพรับจ้างจำนวน ๕๕ คน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐ รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๐

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการสื่อสาร ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบวชเนกขัมมะจากสื่อประเภทป้ายโฆษณามากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๘๖ รองลงมาคือจดหมาย ค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ น้อยที่สุดคือหนังสือพิมพ์และอินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐

๒. ด้านสื่อมวลชน ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบวชเนกขัมมะจากสื่อมวลชนจากบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๕๘ รองลงมาคือพระที่วัด ค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ น้อยที่สุดคือผู้ใหญ่บ้าน / กำนัน ค่าเฉลี่ย ๑.๑๕

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ตัดสินใจบวชจากชื่อเสียงของผู้ดำเนินโครงการบวชมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๕๘ รองลงมาคือชื่อเสียงของสำนัก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ น้อยที่สุดคือสถานที่ตั้งของสำนัก ค่าเฉลี่ย ๒.๖๘

๔. ด้านความเชื่อ ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ตัดสินใจบวชจากความเชื่อเพื่อสร้างบุญกุศลและสร้างบารมี มากที่สุด ค่าเฉลี่ย ๔.๖๘ รองลงมาคือ เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ น้อยที่สุดคือเพื่อสมาคมกับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย ๑.๒๘

ทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

ผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร เห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ๓ อันดับแรกคือ เห็นว่าการบวชเนกขัมมะทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี รองลงมาคือทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ และทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา มากขึ้น คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑, ๔.๓๕ และ ๔.๓๑ ตามลำดับ

ส่วนที่ ๓ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ พบว่า การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพศชายมีจำนวน ๑๕ คน ค่าเฉลี่ย ๓.๐๓ ส่วนเพศหญิงมีจำนวน ๑๔๕ คน ค่าเฉลี่ย ๓.๐๒

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พบว่า การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ พุทธศาสนิกชนที่มีอายุ ๒๑-๓๐ ปี มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๘

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการศึกษา พบว่า การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้พุทธศาสนิกชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๘

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพ พบว่า การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้พุทธศาสนิกชนที่มีอาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๘

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายได้ พบว่า การตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่มีรายได้ / ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจ มากที่สุด ๓.๐๗

ส่วนที่ ๔ ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการจัดการบวชเนกขัมมะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ช่วงเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมในการบวชเนกขัมมะนั้น จำแนกได้ ๓ ความเห็น และช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด ๓ อันดับนั้น อันดับหนึ่งคือวันเสาร์-อาทิตย์ จำนวน ๒๕ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๒๑ วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ จำนวน ๒๔ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐๐ และควรถัดในวันหยุด จำนวน ๒๓ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕๖

ส่วนระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมในการบวชเนกขัมมะนั้น มีความคิดหลากหลาย จำแนกได้ ๑๑ ความเห็น แต่ระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุด ๓ อันดับนั้น มีผู้เห็นว่า ระยะเวลา ๓ วันเหมาะสมที่สุด จำนวน ๕๖ ความเห็น คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๖๖

ผู้ดำเนินการ โครงการบวชเนกขัมมะควรทำอย่างไรให้มีผู้เข้าร่วมบวช เนกขัมมะเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร ให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลายในเรื่องนี้มีจำนวนถึง ๒๓ ข้อ แต่เรื่องที่แสดงความคิดเห็นคล้ายกันมากที่สุดเห็นว่าผู้ดำเนินการควรจะทำกรประชาสัมพันธ์มากๆ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้แสดงความเห็นจำนวน ๓๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑๑ ให้ใช้วิธีบอกต่อกับญาติโยมที่มาวัดให้ไปชักชวนผู้ใกล้ชิดหรือคนรู้จักมาบวช และควรต้องมีการแจ้งกำหนดการบวชล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ที่ต้องการบวชเตรียมตัวได้ทัน

ควรใช้สื่อด้านใดในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้งต่อไป สำหรับคำถามข้อนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นว่าควรใช้หลาย ๆ สื่อ โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน ๓๐๕ ครั้ง จำแนกได้ทั้งหมด ๑๐ สื่อ มีตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ อินเทอร์เน็ต หรือการใช้อุปกรณ์สื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ จนถึงใช้การสื่อสารทั่วๆ ไปคือ การส่งจดหมาย การใช้วิธีชักชวนญาติโยมที่มาวัด หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา แผ่นพับ ใบปลิว รวมทั้งการใช้รถหรือเครื่องกระจายเสียง แต่สื่อที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มาบวชที่วัดนครป่าหมากเสนอแนะไว้มากที่สุดคือ การติดป้ายโฆษณาตามที่ต่างๆ โดยเฉพาะที่หน้าวัด

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน วัดนครป่าหมาก เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร อภิปรายผลได้ดังนี้

การตัดสินใจบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุดคือด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมูลเหตุในการตัดสินใจบวชมากที่สุดคือชื่อเสียงของผู้ดำเนินการ และชื่อเสียงของสำนัก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชน มีความเชื่อมั่นในผู้ดำเนินการบวชหรือเกิดจิตศรัทธาและ

ชื่อเสียงของทางวัด และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการโน้มน้าวใจ^๑ ซึ่งไซมอนส์ (Simons) สรุปความหมายของการโน้มน้าวใจว่า หมายถึงการสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นโดยการเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมหรือทัศนคติ โดยการโน้มน้าวใจต้องก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ โดยการโน้มน้าวใจอาจใช้วิธีการสื่อสาร โดยผ่านสื่อ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อแผ่นพับ ป้ายโฆษณา ฯลฯ หรือเกิดจาก การรับรู้ข้อมูลจากสื่อมวลชน ซึ่งสื่อมวลชนที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุดคือบุคคลในครอบครัว เพื่อนคนสนิท/ใกล้ชิด นับว่าเป็นสื่อใกล้ชิดที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะโน้มน้าวใจให้บุคคลในครอบครัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี สังเกตเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงความรู้ การรับรู้ ความรู้สึกรู้สึกและพฤติกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้อาจจะไม่เกิดขึ้นฉับพลันทันที เช่น บุคคลไม่เคยคิดที่จะบวชเนกขัมมะ แต่หลังจากที่มีบุคคลที่บวชเนกขัมมะมาแล้วให้ฟังถึงผลที่ได้จากการบวช เขาอาจจะยังไม่อยากบวชแต่ทัศนคติที่มีต่อการบวชเนกขัมมะเป็นไปในทางบวกมากขึ้น และเมื่อได้ฟังวาทีที่มีประสิทธิภาพมากเข้าหลาย ๆ ครั้งเขาอาจจะเต็มใจบวชเนกขัมมะได้ และสอดคล้องกับกัณฑ์ของกัลยลักษณ์ อยู่เย็น^๒ ได้ศึกษาทัศนะของเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่ากลุ่มเยาวชนเข้ามาวิปัสสนากรรมฐานด้วยความเต็มใจและมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ความเชื่อถือ และการถือปฏิบัติทางพุทธ

สำหรับด้านความเชื่อ ผู้ตัดสินใจบวชเนกขัมมะให้อันดับความสำคัญมากที่สุดคือการบวชเพื่อสร้างบุญกุศลและสร้างบารมี และรองลงมาคือเพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันพุทธศาสนิกชน เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมมากขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในจิตใจ ซึ่งสังคมไทยในปัจจุบันนี้เป็นสังคมที่มีแต่ความวุ่นวาย จึงมักแสวงหาความสุขในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความวุ่นวาย ความทุกข์ ความเครียด อีกทั้งในปัจจุบัน ภาครัฐยังส่งเสริมให้คนดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง คือยึดอยู่ในหลักธรรมในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ น้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้ดำเนินชีวิตในทางสายกลางโดยใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจที่กล่าวว่า ลักษณะของการตัดสินใจที่ดีได้แก่คุณภาพของการตัดสินใจ การ

^๑อรรณพ ปิณฑน์โอวาท, การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๔-๕.

^๒กัลยลักษณ์ อยู่เย็น, “ศึกษาทัศนะของเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และความเหมาะสมด้านจริยธรรมจะเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติที่ดีของการตัดสินใจ คุณภาพของการตัดสินใจ หมายถึงเนื้อหาสาระของการตัดสินใจนั้น ๆ ต้องทำให้เกิดผลกระทบที่ปรารถนา และเป็นที่ยอมรับของตนเอง” และสอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติ ความเชื่อกับความรู้หรือจิตสำนึกความเชื่อ (Belief) เป็นความสัมพันธ์ (Relationship) ที่เรามองระหว่างเหตุการณ์ สิ่งของ ผู้คน หรือลักษณะหนึ่งลักษณะใดของสิ่งแวดล้อม ในสถานการณ์เช่นนี้ เรากล่าวว่าเรามีความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความเชื่อส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากประสบการณ์ของเราโดยตรงและเริ่มสร้างสมมาตั้งแต่แรกเกิด นั่นคือ เราเกิดความเชื่อเพราะเราใช้ หู ตา จมูก ลิ้น สัมผัส ความเชื่อที่เป็นรากฐานฝังลึกในจิตใจมนุษย์เป็นความเชื่อที่เราเชื่อในผัสสะของตนเอง ถ้าเมื่อไหร่ที่เราไม่เชื่อ นักวิชาการกล่าวว่า มันอาจหมายความว่า เราเสียสติ นอกจากความเชื่อที่เกิดขึ้นเพราะเราได้รับรู้ด้วยประสาททั้งห้าแล้ว เรายังเชื่อเพราะเชื่อในผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเบื้องต้นก็คือพ่อแม่ของเรานั้นเองและขยายกว้างออกไปเป็นผู้อื่น

ในด้านของการสื่อสารผู้ตัดสินใจบวชนกขัมมะให้อันดับความสำคัญมากที่สุดคือสื่อจากป้ายโฆษณาจากทางวัด และจดหมาย เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนที่มาบวชนกขัมมะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งช่องทางในการรับสื่อที่เข้าถึงและเหมาะสมที่สุดคือการได้เห็นจากป้ายโฆษณาของทางวัด และจดหมาย ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผลต่อการตัดสินใจมาก ส่วนการรับสื่อทางอื่น เช่นอินเทอร์เน็ต หรือทางโทรทัศน์ อาจส่งผลต่อการตัดสินใจน้อย เนื่องจากอาจเป็นได้ด้วยทางด้านเวลาและอาชีพ ซึ่งมีผลต่อการรับสื่อ

ทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชนกขัมมะของผู้ที่มาบวชนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ของการบวชนกขัมมะจำนวน ๑๕ ข้อ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกข้อ สำหรับเรื่องที่มีผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความประโยชน์มากที่สุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรกคือ เห็นว่าการบวชนกขัมมะทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมีรองลงมาคือทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์ และทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนา มากขึ้น ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิด เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทัวไปทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือ

“สร้อยตระกูล อรรถมานะ, ลักษณะธรรมชาติของการตัดสินใจ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๓๖๓-๓๖๖.

ความคิดว่าสิ่งใดดีก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นหากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น องค์ประกอบด้านความรู้ความนึกคิดประกอบด้วยประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Knowledge) ส่วนที่เป็นความเชื่อ และส่วนที่เป็นการประเมิน เหล่านี้คือความนึกคิดหรือการรับรู้ของเราทั้งสิ้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ผู้ดำเนินงานในโครงการบวชเนกขัมมะ ควรจัดช่วงเวลาในการบวชในวันเสาร์ - อาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุด หรือจัดในช่วงของวันหยุดนักขัตฤกษ์

๒. ผู้ดำเนินโครงการควรจะทำให้การประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยอาจเพิ่มช่องทางในการสื่อสารอย่างเป็นทางการ เช่น แจงให้ทราบจากรายการวิทยุท้องถิ่น จากการจัดป้ายหน้าวัดให้เห็นชัดเจน และกำหนดระยะเวลาในการสื่อสารล่วงหน้าก่อนการบวช เพื่อให้ผู้ที่ต้องการบวชเตรียมตัวได้ทัน หรือใช้วิธีบอกต่อกับญาติโยมที่มาวัดให้ไปชักชวนผู้ใกล้ชิดหรือคนรู้จักมาบวช

๓. ทำการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบเพื่อเป็นการชักจูงให้สนใจในการบวชมากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

จากข้อมูลบางอย่างที่ได้พบในการทำงานวิจัยนี้ ทำให้เห็นว่า น่าจะมีการศึกษาถึงสำนักที่จัดกิจกรรมบวชเนกขัมมะอื่น ๆ ที่มีอยู่โดยทั่วไปโดยมุ่งเน้นถึงผลที่ก่อให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพต่อการเผยแผ่หลักคำสอน และควรที่จะศึกษาถึงวิธีการเผยแผ่หลักคำสอนโดยใช้สื่อแขนงต่าง ๆ ในที่นี้ขอเสนอแนะไว้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการจัดบวชเนกขัมมะในสำนักต่าง ๆ ที่มีการจัดบวชอยู่เป็นจำนวนมาก

๒. ควรมีการศึกษาถึงวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมให้แก่ ผู้ที่เข้าร่วมบวชเนกขัมมะ ให้เข้าถึงและเข้าใจพุทธธรรมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าการที่มาบวชเพื่อหลบหนีปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเพื่อพักผ่อนเพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นการวางแผนในเชิงลึกที่ จะทำให้ชาวพุทธเข้าถึงแก่นธรรมที่ลึกซึ้ง

ยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้ได้นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของสังคมสืบต่อไป

๓. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบวชเนกขัมมะ ได้นำหลักธรรมที่ได้จากการเข้าร่วมบวชเนกขัมมะไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือก่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตประจำวันของตนได้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๕.

พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล คัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กิตติวุฒโฒภิกขุ, บารมีปริทรรศน์เล่มที่ ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์,
๒๕๑๗), หน้า ๑๒๑.

กิตติวุฒโฒภิกขุ, บารมีปริทรรศน์เล่มที่ ๑, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์,
๒๕๑๗), หน้า ๑๓๐.

กรมศิลปากร, คัมภีร์มลินทปัญหา (ไทย-บาลี), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : บริษัท
ประยูรวงศ์พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๑๑.

ชมรมกัลยาณธรรม, บารมีธรรมสู่ความสำเร็จ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ขุมทอง
อุตสาหกรรมและการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
(กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๖),
หน้า ๑๓๐.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,

_____. พุทธการกธรรมที่ปณี, หน้า ๔๔.

(กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๖.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวณฺโณ), อนุปพิภพที่ปณีภาค ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕,
(กรุงเทพฯ : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑-๒.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘), ราชบัณฑิต, พจนานุกรมเพื่อ

การศึกษาพุทธศาสน์, (กรุงเทพฯ : วัดราชโอรสาราม), ๒๕๕๘.

ธรรมปราโมทย์, **คู่มือพระแท้**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.

อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒** (กรุงเทพฯ : นานมี

บุ๊คส์พับลิเคชัน, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕๔.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.๘), **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**,

(กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๗.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, **ทศบารมีในพระพุทธศาสนา**

เถรวาท, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๓), หน้า ๖๘.

สำนักงานกลางกองการวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุฯ, **คู่มืออุบาสกอุบาสิกาและ**

วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **การบวชในพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒,

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔.

สมยศ นาวิการ, **การบริหารระดับหัวหน้างานและผู้จัดการแผนก**, (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

สมพร เพ็ญจันทร์, **แนวคิดและหลักการจัดการในองค์การสาธารณะ**. (กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๑.

สุวรรณ เกรียงไกรเพ็ชร, **บารมีสิบทัศ**, (กรุงเทพฯ : ศรีบุญอุทิศสาธารณกรณพิมพ์, ๒๕๓๐),

หน้า ๑๕.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ, **พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓,

(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖๑.

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๔-๕.

(๒) วิทยานิพนธ์

กัลยลักษณ์ อยู่เย็น, “ศึกษาทัศนคติของเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ วัดเขาพุทธโคดม

อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิต

วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ. วัชร คำเพ็ง,

“การศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักมวยไทยอาชีพ” **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์**

- มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๕๘.
คันสนีย์ ภู่งศ์พัฒนา, “แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน
สาธิต” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (คณะแพทยศาสตร์: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๘-๘๙.
- อณิวัชร เพชรนรรัตน์, “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนว
ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๙), บทคัดย่อ.
- อรรณณ ปิณฑน์โอวาท, “การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ” พิมพ์ครั้งที่ ๔, เอกสารการวิจัย,
(สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐-๑๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน :

ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเรื่องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน : ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๓ ผลการศึกษาด้านทัศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ ๔ ด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่มาบวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอเจริญพรขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระณัฐเสถียร อธิญาโณ)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาธรรมนิเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจבחวมเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน :

ศึกษากรณี วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น ๔ ส่วน และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าวิจัย ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

๑.๑ เพศ

 ชาย หญิง

๑.๒ อายุ

 ไม่เกิน ๒๐ ปี ๒๑ – ๓๐ ปี ๓๑ – ๔๐ ปี ๔๑ ขึ้นไป

๑.๓ ระดับการศึกษา

 ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ โปรดระบุ.....

๑.๔ อาชีพ

 รับราชการ รับจ้าง ค้าขาย อื่น ๆ.....

๑.๕ รายได้ต่อเดือน

 ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ๑๐,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสภาพการปฏิบัติที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึงมีการปฏิบัติมากที่สุด
 ๔ หมายถึงมีการปฏิบัติมาก
 ๓ หมายถึงมีการปฏิบัติในปานกลาง
 ๒ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
 ๑ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน	ระดับการตัดสินใจ				
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการสื่อสาร					
๑. วิทยุ					
๒. โทรทัศน์					
๓. หนังสือพิมพ์					
๔. แผ่นพับ					
๕. อินเทอร์เน็ต					
๖. ป้ายโฆษณา					
๗. จดหมาย					
๒. ด้านสื่อมวลชน					
๘. บุคคลในครอบครัว					
๙. เพื่อน / คนใกล้ชิด					
๑๐. พระที่วัด					
๑๑. ชาวบ้านในชุมชน					
๑๒. ผู้ใหญ่บ้าน / กำนัน					
๓. ด้านสิ่งแวดล้อม					
๑๓. ชื่อเสียงของสำนัก					

๑๔. ชื่อเสียงของผู้ดำเนินการ โครงการบวชเนกขัมมะ/ผู้สอน					
๑๕. วิธีการปฏิบัติธรรม					
๑๖. สถานที่ตั้งของสำนัก					
๔. ด้านความเชื่อ					
๑๗. เพื่อสร้างบุญกุศลและสร้างบารมี					
๑๘. เพื่อแก้บน					
๑๙. เพื่อสมาคมกับผู้อื่น					
๒๐. เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต					
๒๑. เพื่อรักษาศาสนา					
๒๒. เพื่อสร้างบุญ บารมี ขึ้นสูง					
๒๓. เป็นการเจริญรอยตามพระโพธิสัตว์					
๒๔. เป็นการงดเว้นจากการครองเรือน					
๒๕. เป็นการลดการเบียดเบียนสัตว์โลก					
๒๖. เป็นการฝึกการใช้ชีวิตแบบผู้สงบ					

ส่วนที่ ๓ ทศนคติเกี่ยวกับประโยชน์ของการบวชเนกขัมมะ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องสภาพการปฏิบัติที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึงมีการปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึงมีการปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึงมีการปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการบวช เนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน	ระดับการตัดสินใจ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ท่านเห็นว่าการบวชเนกขัมมะมีประโยชน์อย่างไรบ้าง					

๑. ทำให้ได้บำเพ็ญเนกขัมมะบารมี					
๒. ทำให้จิตใจสงบ					
๓. ทำให้มีสติในการใช้ชีวิต					
๔. ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น					
๕. ทำให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
๖. ทำให้ชีวิตดีขึ้น					
๗. ทำให้สุขภาพกายใจดีขึ้น					
๘. ทำให้เกิดความประทับใจต่อผู้เข้ามาบวช					
๙. ทำให้ได้กัลยาณมิตร					
๑๐. ทำให้ได้ชดใช้กรรม					
๑๑. ทำให้ได้ฟังหลักธรรมจากครูบาอาจารย์					
๑๒. ทำให้เกิดปัญญารอบรู้ต่อพุทธธรรม					
๑๓. ทำให้จิตใจมั่นคงต่อพุทธธรรม					
๑๔. ทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่กับเมืองไทย					
๑๕. ทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์					

ส่วนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๔.๑ ท่านคิดว่า การบวชเนกขัมมะ ใช้ช่วงเวลาไหนเหมาะสมที่สุด และระยะเวลากี่วัน

.....

.....

๔.๒ ท่านคิดว่า ทางผู้ดำเนินการ โครงการบวชเนกขัมมะควรทำอย่างไรให้มีผู้เข้าร่วม บวชเนกขัมมะมากยิ่งขึ้น

.....

.....

๔.๓ ท่านคิดว่า ควรใช้สื่อด้านใดในการประชาสัมพันธ์การบวชเนกขัมมะในครั้ง
ต่อไป

.....
.....

ขออนุโมทนาเจริญพรขอบคุณที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามครั้งนี้

(พระณัฐเสถียร อธิญาโณ)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาธรรมนิเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ภาคผนวก ข.

หนังสือความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/๓๖๕

๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถาม
เรียน พระครูประโชติธรรมรัตน์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

ด้วย พระณัฐเสฏฐ์ ฉายา อธิญาโณ เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๒ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบวชเนกขัมมะของพุทธศาสนิกชน: ศึกษากรณีของผู้บวชเนกขัมมะ วัดนครป่าหมาก กรุงเทพมหานคร” โดยการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม และ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามแก่พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาบวชเนกขัมมะ ในวัดนครป่าหมาก ของท่าน โดยวัน เวลา ตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

พระครูประโชติธรรมรัตน์

เรียนมาด้วยความนับถือ

เจ้าอาวาส.
๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๓

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร)

รักษาการรองคณบดี

ปฏิบัติหน้าที่แทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th> E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสาน : พระณัฐเสฏฐ์ อธิญาโณ โทร. 02-8814445

ภาคผนวก ค.

ประมวลภาพการจัดบวชนЕКขัมมะ
วัดนครป่าหมาก เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

พระณัฐเสถียร อธิญาโณ กำลังให้ศีล

ผู้บวชเนกขัมมะ กำลังรับศีล

ทำวัตรเช้า-เย็น

เวลาเช้า ๐๕.๐๐น. - ๐๖.๐๐น. เวลาเย็น ๑๗.๐๐น. - ๑๘.๐๐น.

กล่าวคำขอกรรมฐานกับพระอาจารย์

กำหนดอิริยาบถนั่งเข้าสมาธิ

ออกจากสมาธิเพื่อรับการอบรมจิตตภาวนา

ภาคบ่าย ๑๓.๐๐น. - ๑๕.๐๐น.

สวดพระพุทธรมณต์

กล่าวคำขอสมานทานกรรมฐานและปฏิบัติธรรมตามตารางเวลา

กำหนดอิริยาบถยืน

กำหนดอิริยาบถยืน

กำหนดอิริยาบถยืน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระณัฐเสกสรรค์ อธิญา โณ (รุ่งเรือง)
เกิด	: วันอาทิตย์ที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๐๖
สถานที่เกิด	: ๑๐ หมู่ที่ ๘ ต.โชนาสาม อ.ปราสาท จ.สุรินทร์
การศึกษา	: พ.ศ.๒๕๒๕ นักธรรมชั้นเอก : พ.ศ.๒๕๓๑ พธ.บ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อุปสมบท	: เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๖ : วัดประดู่ฉิมพลี แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
สังกัด	: มหานิกาย
หน้าที่	: สาธารณูปการ
เข้าศึกษา	: ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๔
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดนครป่าหมาก แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์	: ๐-๒๘๘๑-๔๔๔๕, ๐๘๑-๘๔๒-๗๔๑๔,
อีเมล	: Thada1963@hotmail.com